

Азия/Еуропа

Ақпараттық-сараптама журналы
Шілде 2016 жыл №07

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜNÜN AYLIK YAYINIDIR ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ АЙ САЙЫН ШЫҒАРАТЫН БАСЫЛЫМЫ

ЕС И КАЗАХСТАН ПОВЫСИЛИ
УРОВЕНЬ СОТРУДНИЧЕСТВА

THE EU AND KAZAKHSTAN UPGRADED THEIR LEVEL OF COOPERATION

ÖZEL RÖPORTAJ АРНАЙЫ СҰХБАТ
**PROF. DR. RECEP KÖK, DOKUZ
EYLÜL ÜNİVERSİTESİ**

ДОКУЗ ЭЙЛУЛ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ПРОФЕССОРЫ РЕДЖЕП КӨК

04

AHİLİK VE HOŞGÖRÜ

АХИЛЫҚ ПЕН ТӨЗІМДІЛІК

DR. YUSUF EKİNCİ

15

**ALTERNATIVE ENERGY SOURCES
OF UZBEKISTAN**

АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ ИСТОЧНИКИ
ЭНЕРГИИ УЗБЕКИСТАНА

DR. FARKHOD AMINJONOV

35

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық – сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Temmuz 2016 Sayı: 07
Шілде 2016 жыл №07

Sahibi / Меншік иесі
Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü /
Ахмет Ясауи университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты директоры
Doç. Dr. Nevzat Şimşek

Genel Yayın Yönetmeni / Бас редактор
Dr. Aidarbek Amirbek

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Жауапты редактор
Doç. Dr. Hayal Ayça Şimşek

Haber Müdürü / Жаңалықтарға жауапты редактор
Cengizhan Canaltay

Tercüme Ekibi / Аудармашылар тобы
Dr. Azhar Serikkaliyeva
Daniyar Nurbayev
Omirbek Hanayi
Aigerim Manatkızı

Sekretarya / Хатшылық
Banu Alipbekova

Teknik Redaksiyon / Техникалық редакторлар
Aidana Arynbeke

Yayın Kurulu / Редакция алқасы
Doç. Dr. Nevzat Şimşek
Doç. Dr. Hayal Ayça Şimşek
Dr. Aidarbek Amirbek
Dr. Erkin Baydarov
Lidiya Parchomchik

Yönetim Merkezi / Басқару орталығы

Almalı Audanı, Mametova 48, 050004
Almaty, Kazakhstan
Tel. +7 (727) 279 97 94
Fax. +7 (727) 279 97 94
E-mail: info@eurasian-research.org

Haber-yorum ve analizlerde ifade edilen görüşler yazarların kendi görüşleri olup
Enstitü'nün yayın politikasını yansıtmamaktadır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

“Ақпараттық-сараптама” және “Өзекті пікір” айдарларымен шыққан мақала авторларының
пікірлері институт көзқарасын білдірмейді. Журналда жарияланған материалдарды
институттың рұқсатынсыз көшіріп басуға болмайды.

DOÇ. DR. NEVZAT ŞİMŞEK

Merhabalar,

Asya Avrupa dergimizin Temmuz 2016 sayısında da, diğerleri gibi, bir röportaj, üç analiz ve 22 haber yorum yazımıza yer verdik. Bu sayımızdaki röportajı Dokuz Eylül Üniversitesi'nden Prof. Dr. Recep Kök ile gerçekleştirdik. Röportajın konusu daha ziyade ekonomik, finansal ve politik risklerden oluşan ülke riski bileşenlerinin reel sektör performansı üzerindeki etkisine yönelik oldu. Bu bağlamda röportajda risk bileşenlerinin ayrıştırılmasının, ilerlemeci sanayileşme süreci açısından önemi konusunda çok değerli tespitler bulabilirsiniz.

Bu sayımızda ayrıca Türk kültürünün çok özgün konularından olan Ahilik konusuna değinildi. Okuyacağınız çalışma Ahilik hakkında genel bir perspektif sunma anlamında bilgilendirici bir çalışma niteliğindedir. Moğol saldırısı yüzünden Anadolu'ya gelen esnaf, sanatkar ve tüccarları geniş bir teşkilat şeklinde ve fütüvvetname adı verilen tüzüklerde yer alan kurallar çerçevesinde birleştiren Ahilik teşkilatı, Türk toplumuna siyasi, ekonomik, kültürel ve hatta askeri yönden önemli etkileri olmuştur. Genel anlamda amacı, zenginle fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, halk ile devlet arasında iyi ve sağlam ilişkiler kurarak sosyal adaleti gerçekleştirmek olan Ahilik, bu amacına, esnaf ve sanatkârları tek bir örgüt içinde teşkilatlandırarak ve onları köklü bir eğitim sisteminden geçirerek ulaşmıştır. Yerleşik hayata geçiş esnasında birbirleriyle çatışma içerisinde olan grupları uzlaştırması, zayıflayan boy ve aşiret bağlarının yerine yerleşik hayat şekline uygun koruyucu değerler koyması ve nihayetinde toplumun huzurunu sağlaması yoluyla Ahiliğin, Anadolu'da güçlü bir cihan devletinin kurulmasına da çok büyük bir etkisi olmuştur diyebiliriz.

İktisadi düşünce tarihi derslerinde iktisadi düşüncenin temellerinin orta çağ Avrupa'sındaki skolastik dönem, merkantilizm, fizyokrasi ve bilimsel iktisat düşüncesi kronolojisiyle anlatıldığı bir eğitim sisteminde, Ahilik teşkilatının da 13. yüzyıl gibi Batı düşüncesine göre çok erken bir dönemde, iş ahlakı, işbölümü, üretim anlayışı, dayanışma ve bölüşüm gibi bilimsel iktisadi düşüncenin temel konularında söylediği çok şey vardır. Yesevi, Ahi Evran, Mevlana, Yunus Emre gibi öz değerlerimizi tanıdıkça, modern dünyada yaşadığımız bir çok soruna yeni açılımlar da getirilebilecektir. Ağustos sayısında yeni analizler ile görüşmek ümidiyle...

Қадірлі де құрметті оқырман қауым!

«Азия Еуропа» журналының 2016 жылдың шілде айындағы санында, әдеттегідей, бір сұхбат, үш талдау және 22 ақпараттық сараптаманы назарларыңызға ұсынбақпыз. Бұл санымызда Докуз Эйлул университетінің профессоры, доктор Реджеп Көктен сұхбат алдық. Сұхбат тақырыбы көбінесе экономикалық, қаржылық және саяси тәуекелдерден тұратын ел тәуекелінің құрамдас бөліктерінің нақты сектор табысына әсер етуіне арналды. Осыған байланысты сұхбатта прогрессивті индустрияландыру үрдісі тұрғысынан тәуекел құрамдас бөліктерінің маңызына қатысты құнды тұжырымдар таба аласыз.

Журналымыздың бұл санында сондай-ақ түрік мәдениетінің ерекше дәстүрлерінің бірі Ахилик тақырыбына тоқталып өттік. Бұл еңбек Ахилик туралы жалпы мағлұмат беру мағынасында ақпараттандырушы сипат алды. Моңғол шапқыншылығы салдарынан Анадолыға келген қолөнершілер мен саудагерлер кең ауқымды ұйым түрінде және фүтүвветنامه деп аталатын жарғылардағы ережелер аясында бірлестірілген Ахилик ұйымы түрік қоғамына саяси, экономикалық, мәдени, тіпті әскери тұрғыдан айтарлықтай әсер етті. Жалпы алғанда бай және кедей, өндіруші және тұтынушы, еңбек және капитал, халық және мемлекет арасында жақсы және мықты қарым-қатынастар құра отырып әлеуметтік әділдікті орнату мақсатын көздеген Ахилик қолөнершілер мен шеберлерді бір ұйым ішінде бастарын қосып, оларды түбегейлі білім беру жүйесінен өткізу арқылы бұл мақсатқа жете білді. Отырықшы өмір салтына көшу барысында бір-бірімен жанжалдасқан топтарды татуластыру, әлсіреген рулық-тайпалық байланыстардың орнына отырықшы өмір салтына сәйкес қорғайтын құндылықтарды қалыптастыру және қоғам тыныштығын қамтамасыз ету арқылы Ахиликтің Анадолыда қуатты әлемдік мемлекеттің құрылуына да үлкен әсері болды деп айта аламыз.

Экономикалық ой-пікір тарихы пәндерінде экономикалық ой-пікір негіздерінің ортағасырлық Еуропадағы схоластикалық кезең, меркантилизм, физиократия және ғылыми экономика ой-пікірі хронологиясымен сипатталған білім жүйесінде, Ахилик ұйымының да ХІІІ ғасырдағы батыс идеясына қарағанда әлдеқайда ертерек кезеңде іскерлік этика, жұмысты бөлу, өндіріс тұжырымдамасы, ынтымақтастық және бөліс сияқты ғылыми-экономикалық ой-пікірдің ең негізгі мәселелері бойынша айтылған көп ой-тұжырымдар бар. Қожа Ахмет Ясауи, Ахи Эвран, Мәулана, Юнус Эмре сияқты өз құндылықтарымызды таныған сайын қазіргі заманғы әлемде тап болған мәселелерге жаңа көзқарастармен қараудың мүмкіндігі туады. Тамыз айындағы санымызда қайта қауышқанша...

ÖNSÖZ АЛҒЫСӨЗ

<i>ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ</i> <i>AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ</i> <i>DOÇ. DR. NEVZAT ŞİMŞEK</i>	01
--	----

RÖPORTAJ СҰХБАТ

<i>ДОКУЗ ЭЙЛУЛ УНИВЕРСИТЕТИНИҢ ПРОФЕССОРЫ РЕДЖЕП КӨК</i> <i>PROF. DR. RECEP KÖK, DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ</i>	04
--	----

GÜNCEL ӨЗЕКТІ ПІКІР

<i>AHİLİK VE HOŞGÖRÜ</i> <i>АХИЛЫҚ ПЕН ТӨЗІМДІЛІК</i> <i>DR. YUSUF EKİNCİ</i>	15
---	----

<i>ALTERNATIVE ENERGY SOURCES OF UZBEKISTAN</i> <i>АЛТЕРНАТИВНЫЕ ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ УЗБЕКИСТАНА</i> <i>DR. FARKHOD AMINJONOV</i>	35
---	----

<i>THE EU AND KAZAKHSTAN UPGRADED THEIR LEVEL OF COOPERATION</i> <i>ЕС И КАЗАХСТАН ПОВЫСИЛИ УРОВЕНЬ СОТРУДНИЧЕСТВА</i> <i>AIDANA ARYNBEK</i>	42
--	----

HABER-YORUM

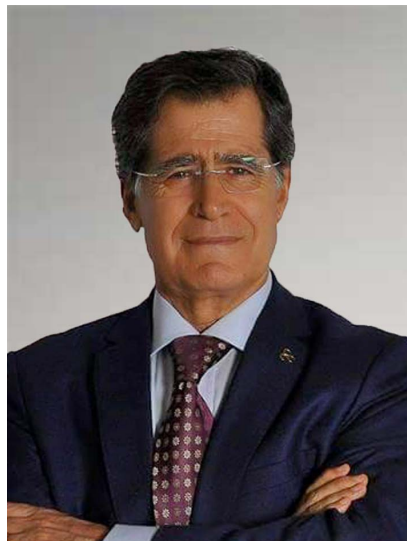
АҚПАРАТТЫҚ-САРАПТАМА

KAZAKHSTAN-TURKMENISTAN BORDER ISSUE	49
INDEX KASE HAS REACHED 1036.....	50
TÜRKİYE-AB MÜLTECİ ANTLAŞMASI POLİTİK STRES TESTİNDEN GEÇİYOR	52
TAJIKISTAN'S POLITICAL SYSTEM: REFERENDUM AS A COMMON TOOL FOR THE CENTRAL ASIAN STATES TO STRENGTHEN THE EXECUTIVE BRANCH	54
AZERBAIJAN'S SILK ROAD TARIFFS ISSUE.....	56
THE DELEGATION FROM CHINA VISITED GEORGIA.....	57
POLONYA 35000 KİŞİLİK PARAMİLİTER GÜÇ KURMAYI PLANLIYOR.....	58
FOREIGN HOLDINGS OF U.S. SECURITIES INCREASED BY \$717 BILLION IN A YEAR.....	60
THE IV INTERNATIONAL EXHIBITION OF WEAPONS SYSTEMS AND MILITARY EQUIPMENT KADEX: POTENTIAL OF KAZAKHSTAN TO MAINTAIN STABILITY OF THE REGION	62
KAZAKİSTAN EKONOMİSİNDE KAMU MALİ YÖNETİMİ ÜZERİNE GÖZLEMLER	64
A SECURITY THREAT FOR KAZAKHSTAN: THE AKTOBE CASE	65
AZERBAIJAN İLK SERBEST TİCARET BÖLGESİNİ KURMAYA HAZIRLANIYOR.....	67
HOW THE ECONOMIC RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND KAZAKHSTAN ARE DEVELOPING?	68
THE WORLD BANK DECREASED ITS WORLD GROWTH FORECAST TO 2.4% IN 2016.....	70
THE EEU AND THE SILK ROAD: A COMMON ECONOMIC SPACE ON THE CONTINENT	71
KAZAKİSTAN EKONOMİSİNE ULUSLARARASI İMAR VE KALKINMA BANKASINDAN KREDİ DESTEĞİ	73
ШЕСТОЙ РЕЙТИНГ ЕВРАЗИЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ НА ПОЛЯХ XX ПМЭФ.....	75
RUSSIA-AZERBAIJAN MILITARY COOPERATION ISSUE.....	78
THE UNIFIED ACCUMULATED PENSION FUND HAS GAINED 208.6 MILLION TENGE IN THE FIRST FIVE MONTHS OF 2016	79
THE PRESIDENT OF KAZAKHSTAN MET WITH THE UN SECRETARY GENERAL	80
2016 YILININ İKİNCİ YARISINDA EKONOMİYE 240 MİLYAR TENGE EK DESTEK SAĞLANACAK.....	82

ETKİNLİKLER

ІС-ШАРАЛАР

.....	84
-------	----

ДОКУЗ ЭЙЛУЛ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ПРОФЕССОРЫ РЕДЖЕП КӨК

PROF. DR. RECEP KÖK, DOKUZ
EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

АРНАЙЫ СҰХБАТ

Құрметті Реджеп Көк мырза, “Саяси тұрақтылық және экономикалық даму” атты II. Халықаралық экономика, қаржы және энергия конгресі туралы пікірлеріңізді білсек деп едік?

Ең алдымен, осы конгресті жоғары деңгейде ұйымдастырған Қожа Ахмет Ясауи университетінің Еуразия ғылыми-зерттеу институтын құттықтаймын. Осындай конгресстердің алдағы уақытта жалғасатындығына сенім білдіре отырып, институттың Еуразия аймағындағы елдердің негізгі мәселелерін талқыға салуына ықыласты рай туғызуы үлкен жетістік деп бағалануы қажет. Ғылым бағытында көптен бері қызмет атқаруымды және өмірлік тәжірибемді ескерсем, осындай іс-шаралардың екі маңызды ықпалға ие екендігін айта аламын. Біріншіден Қожа Ахмет Ясауи университетінің құрылу мақсатын жүзеге асыру үшін Еуразия ғылыми-зерттеу институты үлкен септігін

ӨЗЕЛ РӨПОРТАЖ

Сайын Hocam, “Politik İstikrar - Ekonomik Kalkınma” konulu 2. Uluslararası Ekonomi, Finans ve Enerji Kongresi (EFE’2016) hakkında düşüncelerinizi alabilir miyiz?

Еvet, öncelikle Kongreyi düzenleyen, Kongre’nin bu derece kaliteli bir düzeyde yapılmasını sağlayan Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü’nün bu faaliyetini de kutluyorum, tebrik ediyorum. Bu derece kaliteli kongrelerin birbirini takip eden şekilde devam etmesi, Avrasya ülkelerinin sorunlarını tartışmaya açması, kurumsal fonksiyonun önemiyle mütenasip faaliyet ve bir başarı hikayesi olarak değerlendirilmelidir. Kendi gözlemime göre akademik hayatı içselleştirmiş insanların bakış açısıyla bu tür organizasyonların iki yönlü etkisinden söz edilebilir. 1) Avrasya Araştırma Enstitüsü, öncelikle üniversitenin kuruluş amacını gerçekleştirmek için tamamlayıcı bir rol yüklenmiştir. 2) Gönül

тигізіп отыр. Екіншіден құрмет тұтып сыйлайтын Қазақстан елінің дамуына, алға ілгерілеп өсуіне бағытталған іс-шаралардың ұйымдастырылуы және Ресей мен түркі тілдес қауымдастықтарға негізделген ғылыми зерттеулердің жүргізілуі іске асырылып отыр.

Алғашқы күннен бастап баяндамалардың ғылыми тұрғыдан жоғары деңгейде жасалуы, әрі конгрестің танымал ғұламаларды қамтуы конгрестің сапалы тұрғыдан өткендігінің дәлелі десек болады. Өзім жеке басыма Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры э.ғ.д., доцент Невзат Шимшек мырзаның конгрестің ұйымдастырылуына үлкен үлес қосқандығын айта отырып, институт жарғысына өзгерістер енгізіп, институттың дамуына бағытталған жаңа стратегиялық жоспарларды түзуіндегі еңбегінің орасан зор екендігін білдіргім келеді. Осы тұрғыдан директордың атқарып жатқан жұмыстарына сәттілік тілей отырып, қуанышымды жасыра алмайтындығымды жеткізгім келеді.

Конгресте жасаған баяндамаңызда саяси және экономикалық тұрақтылық болмай экономикалық дамуды елестету мүмкін еместігін тілге тиек еткен едіңіз. Осы жайында толығырақ баяндап берсеңіз?

Әрбір елдің дамуы және халқының әл-ауқатының өсуі тікелей тұрақтылыққа тәуелді екендігін ұмытпағанымыз абзал. Тұрақтылықты тар мағынада зерттесек, экономикалық тұрғыдан жай ғана инфляциямен де талдап түсіндіруге болады. Алайда қазіргі уақытта тұрақтылықты тек инфляциямен түсіндіруіміз мүмкін емес. Осыған орай өмір сүріп жатқан уақытымызда тұрақтылыққа елдің барлық құрылымдық ерекшеліктері, әсіресе саяси, экономикалық және

ЕГЕР БІР МЕМЛЕКЕТ МОЛ ҚАЗБА БАЙЛЫҚТАРДАН ТҮСКЕН ҚАРЖЫНЫ ХАЛЫҚТЫҢ ТҰРМЫСЫН ЖАҚСARTU ҮШІН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНСА, ТАБИҒИ ГАЗ ЖӘНЕ КӨМІРДЕН ТҮСЕТІН ТАБЫСТАРДЫ ЕЛДІҢ ӨНДІРІС, ӨНДІРІСТІК ТЕХНОЛОГИЯЛАР САЛАЛАРЫНА БАҒЫТТАЙТЫН БОЛСА, ЭКОНОМИКАСЫ ДАМУҒАН ЕЛДЕРДІҢ ҚАТАРЫНА КІРЕДІ.

EĞER DOĞAL KAYNAK ZENGİNLİĞİNİ TOPLUMUN REFAHINI YAYGINLAŞTIRACAK BİR ŞEKİLDE KULLANABİLİRSE, DOĞAL GAZ VE KÖMÜR KAYNAKLARINDAN SAĞLANAN KAZANÇLARI, BİR PRODÜKTİF/VERİMLİ YATIRIMLARA, ÜRETKEK TEKNOLOJİ ÜRÜNLERİ ÜRETMEYE AKTARABİLİRSE; İSTİHDAM VE REFAH YARATAN EKONOMİLER ÖNCÜSÜ ÜLKE OLABİLİR.

dünyamızın bir parçası olan Kazakistan ülkesinin gelişmesini, ilerlemesini ve her bir insanının refahını esas alan faaliyetlerde öncü olmasının yanı sıra, Türkçe konuşan ülkeler topluluğu ve Rusya'yı da içine alan araştırmalarıyla tanınmış olmasıdır. Kongrenin yarattığı ilk etkinden, tebliğlerin ve katılımcıların akademik niteliğinden anlaşılacağı gibi, akademik ve entelektüel alandaki etkileşim mükemmel görünmektedir. Ben de bu enstitünün kuruluşunun ardından yeniden yapılandırıldığı süreçte Enstitü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek'in talebi üzerine tüzük değişikliklerine, akademik faaliyetler yönüyle strateji geliştirilmesine, planlama etkinliğine katkı sağlayan bir akademisyen olmaktan özel bir sevinç ve onur duyduğumu ifade etmek isterim.

Konferansımızın açılış konuşmasında siyasi ve ekonomik istikrar sağlanmadan ekonomik gelişme olmaz dediniz. Bunu kısaca açıklayabilir misiniz?

Tabii ki, ülkelerin gelişmesiyle, refahıyla istikrarı arasında bir ilişki var. İstikrar dediğimiz olay çok daralttığımızda, ekonomide tek başına enflasyon olgusu ile bile açıklanan bir olay. Fakat günümüzde artık sadece enflasyon değil o ülkenin tüm yapısal özelliklerini, politika argümanlarını, ekonomik argümanları, finansal argümanları içine alan, bir yönüyle bileşke düzeyinde ülke riski olarak tanımladığımız göstergelerle açıklanan geniş bir olgudan söz ediyoruz. Onun içindir ki siyasi istikrar dediğimizde bir genelme yapılmakta. Siyasi istikrar, ekonomik istikrar ve finansal istikrar dediğimiz üç unsurun birlikte ele alınmasını gerektirmektedir.

Bu açıdan baktığımızda bu üç unsurun olumsuzluklarıyla baş

қаржылық аргументтердің жиынтығы тікелей әсер етуде. Сондықтан болар, саяси тұрақтылық деп айтқанымызда тар мағынада емес, керісінше кең мағынада талдаулар жүргізілуде. Осы себептен саяси тұрақтылық пен экономикалық және қаржы тұрақтылығы бірге зерттелуі керектігін ескерткім келеді.

Саяси тұрақтылық пен экономикалық және қаржы тұрақтылығына кері әсер етуі мүмкін көптеген өзгермелі тәуекелдерді жақсартуға тырысуымыз қажет. Бұл өзгермелі тәуекелдер не болуы мүмкін деген сұрақ туындайтын болса, бұл сұраққа былай деп жауап берер едім. Мысалға бір елде демократияның дамуына бөгет жасау, бюрократияның көптеп байқалуы және халықтың негізгі мәселелерін шешуді ұзарту, қағазбастылық, үкіметтің жиі ауысуы, мемлекеттік қызметкерлердің жеке мүдделерін қоғамдық мүдделерден жоғары санаулары, сыбайлас жемқорлықтың белең алуы сияқты келеңсіз оқиғалардың сандық көрсеткіштері арқылы дәлелді түрде сипатталуы өзгермелі тәуекелдерді құрайды. Яғни жеке тұлғаның немесе қоғамның құқығын қорғау мақсатында жоғарыдағы өзгермелі тәуекелдерді жақсартуға негізделген бағыттарды өрбітуіміз қажет. Сондықтан тұрақтылық пен тұрақсыздыққа экономикалық ресурстарды тиімді басқару, әлеуметтік және мәдени салалардағы көптеген өзгермелі тәуекелдер әсер етуде. Осы тұрғыдан қарастырғанда экономикалық тұрақтылық немесе қаржы тұрақтылығының не екендігіне байланысты сұрақ туындауы мүмкін. Бұл сұраққа жауап беру үшін өзгермелі тәуекелдердің сандық көрсеткіштерін мемлекеттерге қарай салыстырмалы түрде жіктеуіміз қажет.

Осы орайда мына мәселеге баса назар аударуым қажет, тұрақтылық пен тұрақсыздықты бір қылыштың екі өткір жағына ұқсатуға болады. Маңыздысы қай жағын пайдалануымызда. Мысалға делік, қылышты құрал ретінде елестетейік. Бұл құралдың тұрақсыздық жағы басымдыққа ие болса, онда бір елдің дамуына, өсіп өркендеуіне және елдегі бар байлықты тиімді пайдалануына көптеген кедергілер ортаға шығады. Ал егер тұрақтылыққа

etmek, yani üç unsurun bileşenleri olan birçok değişkeni iyileştirmek gerekmektedir. Bu risk bileşenlerinin hangi değişkenlerin toplamı olduğuna örnek verecek olursak; bileşenlerin içeriği şu şekilde sıralanabilir: Bir ülkede demokratikleşmenin engellenmesi, bürokrasinin hantallaşması ve sorun çözmede gecikmelerin olması, kırtasiyeciliğe boğulma; yerine göre hükümet atama sıklıklarının yoğunlaşması, yerine göre insanların kişisel menfaatlerini haksız edinimlerle artırma çabaları olarak tanımlanmış olan yolsuzluk ve rüşvetin giderek toplumda yaygınlaşmış olması gibi değişkenlerin ağırlıkları itibariyle bir indeks/norm şeklinde sayılarla ifade edilmesidir. Bir anlamda insan ve toplumun hakkını koruma ve kollamada kurumsallaşma fonksiyonumuzun iyileştirilmesiyle ilgili saydığımız birçok değişkenin bileşkesi olan ortak vektörlerden bahsediyoruz. Onun içindir ki, ekonomik kaynakların doğru yönetiminden, Sosyo-ekonomik ve kültürel boyutlu bir çok değişkenin etkileşiminin doğurduğu istikrar veya istikrarsızlıktan söz ediyoruz. Örneğin, ekonomik istikrar dediğimizde ne kast ediyoruz, finansal istikrar dediğimizde ne anlıyoruz? Bunlarla ilgili indeks bileşenlerini ayırtırmakta ve ülkelere göre karşılaştırmakta yarar var. Şöyle demek istiyorum: İstikrar ve istikrarsızlık, bir anlamda bir kılıcın iki keskin tarafı gibidir. Önemli olan o kılıcın işlevsel olarak kullanılabilmesidir. O kılıcı bir araç olarak düşündüğümüzü dikkate alalım. Eğer keskin tarafını olumsuzluklar besliyorsa, yani keskin tarafı olumsuzluklar

басымдық беретін инвестициялық ахуалға ықыласты рай туғызса және бюрократиялық кедергілерді жойып, демократиялық құндылықтарға негізделген жүйені орнатуға атсалысса, аталмыш қылышты құрал ретінде дұрыс бағытта қолданып отырғандығын көрсетеді. Яғни елдің дамуы мен өркендеуіне негізделген сапалы құрылымдық жүйені қалыптастырған жағдайда ғана саяси тәуекел азаяды.

Қазақстан Республикасы жер асты байлығы мол ел ретінде көптеген артықшылыққа ие мемлекет. Бұл артықшылықтар не болуы мүмкін деп сұрауыңызға болады. Мен айтар едім, Қазақстанның ең басты артықшылығы оның мол қазба байлықтарға ие болуында деп. Егер бір мемлекет мол қазба байлықтардан түскен қаржыны халықтың тұрмысын жақсарту үшін тиімді пайдаланса, табиғи газ және көмірден түсетін табыстарды елдің өндіріс, өндірістік технологиялар салаларына бағыттайтын болса, экономикасы дамыған елдердің қатарына кіреді. Бұл тұрғыда айта кететін жайт, өз мамандығын мықты меңгерген сапалы мамандарды көбейту де аса маңызды. Сондықтан осы салаға да инвестицияны көптеп құю қажет. Айтайын деп тұрғаным, елдегі қазба байлықтардан түсетін табысты аталмыш салаларға, яғни сапалы мамандарды көбейтіп, олардың күшімен өндіруге негізделген экономикалық жүйе орнатылатын болса, сонда ғана қазба байлықтар ел үшін үлкен бақ-берекеге және экономикалық өсімді жүзеге асыратын маңызды құралға айналады.

Бастапқы кезде табиғи ресурстары мол елдер, осы ресурстарын экспортқа шығару арқылы халықтың тұрмысын белгілі бір деңгейге көтеруі мүмкін. Бұған қоса егер сол елдер табиғи ресурстардан түсетін табысты нақты салаларға инвестиция түрінде құятын болса, онда уақыт өте халықтың тұрмысы тіпті жақсаруына жол ашады. Айтайын деп тұрғаным, бір елдің экономикасында маңызды орынға ие табиғи ресурстардың мол болуы, әрі оларды ұтымды пайдалана білу адам басына шаққандағы орташа табыс көлемінің өсуіне әкеліп соқтырады. Жаңа жұмыс орындарының пайда болуына

үзерінен ішкі істер ісе о заман истікрарсылық дедігіміз олгу бүйүменін онүнде, рефарһн онүнде, kaynak kullanımının онүнде bir engeldir. Eğer bir ülke politik sürecin unsurları olan bazı şeyleri iyileştirirse; o ülkedeki yatırım iklimini geliştirebilirse; hukuk düzeni üzerinden o ülkede demokratik hesap verilebilirlik, bürokrasinin niteliği gibi unsurları iyileştirirse, kurumsallaşmayı işlevsel kılarak olumsuzlukla başatme politikasını etkin kılarса eldeki kılıç kötölüklerin yok edilmesi yönünde kullanılabilmektedir. Yani ülkenin kurumsal işleyişіне yönelik kalitedeki artış, politik riskin azalması anlamına gelir.

Yine düşünün ki, enerji ve doğal kaynak zenginі olan Kazakistan'ımız, kaynak kullanımı açısından fevkalade önemli bir avantaja sahip. Nedir o avantaj? Doğal kaynak zengin olması. Eğer doğal kaynak zenginliğini toplumun refahını yaygınlaştıracak bir şekilde kullanabilirse, doğal gaz ve kömür kaynaklarından sağlanan kazançları, prodüktif/verimli yatırımlara, üretken teknoloji ürünleri üretmeye aktarabilirse; istihdam ve refah yaratan ekonomiler öncüsü ülke olabilir. Yetişmiş insan kaynaklarının değer yaratma sürecine girmesi ile birlikte, değerden aldığı pay da arttıkça, bir bakıyorsun ki, doğal kaynak zenginliği kalkınmanın motorize gücü olmuştur. Nitekim birinci planda hazır bulduğumuz kaynakların ihraç edilmesine bağlı olarak sağladığımız nisbî refah var, elbet. Daha önemlisi o hazır bulduğumuz kaynaktan sağladığımız gelirin yatırıma dönüştürülmesine bağlı olarak, sağladığımız giderek artan gelir var. Ne demek istiyoruz? Bir ekonominin içerisindeki doğal kaynak zenginliği bir çarpan etkisiyle fert başına düşen milli gelirin artırılmasını sağlar. İstihdam yaratma süreciyle çalışanların hayatının iyileşmesini ve sosyal barışı sağlar. İstihdam yaratma sürecine bağlı olarak gelir dağılımının iyileşmesi gibi etkin sonuçlar doğurur, mutluluğu artırır. Yine aynı zamanda eğer ürettiğimizle, özgün üretimimizle, tüketimimizi karşılayabilecek bir üretim sürecine başarabilirsek, başka ülkelere olan bağımlılığımız azalır: O zaman ekonomik arzımız tüketimimizle paralel bir şekilde ilerlediği için enflasyon

және әлеуметтік теңсіздікті жойып, қоғамда бейбіт өмірдің орнауына септігін тигізеді. Бұл орайда уақыт өте халықтың қажеттілігіне жауап беретін ішкі өндірістердің ұлғаюы, яғни қажеттілік пен ішкі өндіріс арасындағы тепе-теңдіктің қалыптасуы сыртқы елдерге деген тәуелділікті азайтады. Ал бұл өз кезегінде елдің тәуелсіздігін күшейтіп, қажеттілік пен ішкі өндіріс арасындағы тепе-теңсіздіктен туындауы мүмкін инфляцияның алдын алуына мүмкіндік туғызады. Экономикалық тұрақтылыққа негізделген Үкіметтің инфрақұрылымға жасайтын тікелей инвестициялары салықтан түсетін табыстар арқылы төленсе, экономикалық өсім арқылы жиналатын табыстың бір бөлігі инвестиция түрінде өндіріске негізделген салаларға бағытталса, онда ұлттық табыстағы бюджет тапшылығы деген мәселе туындамайтын еді. Дәл осындай экономикалық саясатты Қазақстан тұрғысынан жүзеге асыратын болсақ, Қазақстан елінің экономикалық тұрғыдан гүлденуіне жол ашары сөзсіз.

Яғни жоғарыда айтылған жүйені орнатуға бет алған кез келген мемлекет, экономикалық тәуекелдікті азайту үшін бюджет тапшылығы деген мәселені шешер еді. Бұл жерде маңызды болған жайт, аталмыш жүйенің орнатылуы экономикалық тәуекелдіктің бірі болып табылатын әрі саудадан туындайтын экспорт пен импорттан түсетін табыстың тепе-теңсіздігін жоюға болады. Сондықтан бір ел дамуды көздейтін болса, ең алдымен елдің экспорты мен импортынан түсетін табыстың тепе-теңдігін дұрыс басқара білуі қажет. Өздеріңізге мәлім, экспорттан түсетін табыс бір елдің өзі өндіріп сыртқы елге сату арқылы түсіретін табысты құраса, ал импорттан туындайтын

**ҚАЗАҚСТАНДЫ
АТАМЕКЕН ДЕП
БІЛГЕНІМІЗ ҮШІН
ОСЫндай ҰЛАН-
ҒАЙЫР ЖЕРДЕ
ТҰРАТЫН ӘР БІР
АДАМНЫҢ ИГІЛІГІНЕ,
БАҚЫТЫНА ӨЗІМІЗДІ
ЖАУАПТЫ ДЕП
САНАЙМЫЗ ЖӘНЕ
ТАРИХИ САНА-
СЕЗІМДІ ҚОРҒАУ ҮШІН
СОЛ ЕЛДІҢ ЗАҢДАРЫ
МЕН ТӘЖІРИБЕЛЕРІНЕ
МОЙЫНСҰНЫП,
ӘЛЕУМЕТТІК ЖӘНЕ
МӘДЕНИ ҚАРЫМ-
ҚАТЫНАСТАРДЫ
ҚҰРУДЫ МІНДЕП ДЕП
ЕСЕПТЕЙМІЗ.**

**ӨЗҮМҮЗ ІТІБАРІҮЛЕ
KAZAKISTAN'I
ATA YURDUMUZ
SAYDIĞIMIZ
İÇİN BU GENİŞ
COĞRAFYANIN
İÇİNDE YAŞAYAN
HER BİR İNSANIN
REFAHINDAN,
MUTLULUĞUNDAN
KENDİMİZİ
SORUMLU
SAYAR VE TARİH
BİLİNCİNE SAHİP
ÇIKMAK İÇİN İLGİLİ
ÜLKENİN KANUN
VE TEAMÜLLERİNE
UYARAK, SOSYAL
VE KÜLTÜREL İLİŞKİ
KURMAYI GÖREV
BİLİRİZ.**

dediğimiz, яғни gelir dağılımını bozan bir olgunun da önüne geçmiş oluyoruz. Yine ekonomide, ekonomik istikrar bağlamında, hükümetin doğrudan kullandığı kamu yatırımlarının karşılığı, vergi gelirlerinden karşılanırsa, ekonominin içerisinden doğan zenginliğe bağlı olarak özgün tasarruflarımızın bir parçası, yatırıma dönüşür ise bütçe dengemiz, yani milli gelirimiz içerisindeki bütçe dengemiz açık vermez. Yani Kazakistan'da bütçe açığımız olmaz. Ekonomik riski azaltabilmek için bütçe açığıyla da baş etmiş oluyoruz. En önemlisi ekonomik risklerden biri olan ticaret ve cari açığı da engellemiş oluyoruz. Ülkemizin ihracatıyla ithalat arasındaki farkı iyi yönetmemiz gerekir. Nitekim, ihracat gelirimiz bizim üretip satarak, dış dünyadan sağladığımız kazançlar; ithalat giderimiz ise tüketebilmek için dış dünyaya aktardığımız kaynaklardır. Eğer ihracat ve ithalat farkı giderek büyürse o zaman biz dış ticaret açığı dediğimiz bir açıkla karşılaşacağız. Ayrıca cari dengeler açısından, yani sermaye kazançlarımızı, sermaye kayıplarımızı, turizm gelirlerimizi, turizm giderlerimizi bütünüyle dikkate aldığımızda bir bakıyorsunuz ki daha önemli bir açıkla karşılaşabiliriz. İşte bu tür açıklarla ne kadar baş edebiliyorsak, bunların olumsuz etkilerini ne kadar ortadan kaldırırıyorsak; yani ekonomik riskleri ne kadar göğüsleyip onları risk olmaktan çıkarabiliyorsak; biz o kadar ekonomik büyümeyi istikrarlı bir şekilde başarmış oluyoruz.

Bugün küresel finans dünyasında, dikkat ederseniz çok önemli gelişmeler oluyor. Öyle ki elimizdeki kaynaklara bağlı olarak elimizdeki parayı aynı anda Londra'da harcayabiliyoruz, Moskova'da harcayabiliyoruz, İstanbul'da harcayabiliyoruz ve insanların elindeki kazançlara bağlı olarak

шығындарымыз болса, халықтың қажеттіліктерін қамтамасыз ету үшін сыртқы елдерге аударған қаражаттардың жиынтығын айтамыз. Егер сыртқа аударған қаражаттар, яғни импорттан туындайтын шығындар өндіріліп сыртқы елге сату арқылы түсетін табыстардан жоғары болса, онда сыртқы сауда тепе-теңдігі қамтамасыз етілмегендігін білдіреді. Бұған қоса бұл тепе-теңдікке әсер ететін басқа да салалардың, яғни жинақталған капитал арқылы табуымыз ықтимал табыстарымыз немесе шығындарымыз, туризмнен түсуі ықтимал табыстар немесе шығындардың тепе-теңдігі де қамтамасыз етілмеген жағдайда экономикалық ахуалға негативті факторлардың әсерлері өршуі әбден мүмкін. Міне, экономикалық ахуалға кері әсер тигізуі мүмкін осындай негативті әсерлерді жою немесе олармен күресе білу, яғни экономикалық тәуекелдікті жоюға негізделген әрі дамуды көздейтін бағыттарды өрбіте білсек, сонда ғана экономикалық өсімді тұрақты түрде жүзеге асыруымыз мүмкін.

Көріп отырғаныңыздай, қазіргі таңда әлемдік қаржы әлемінде аса маңызды өзгерістер жүзеге асырылды. Яғни қолыңыздағы капиталды немесе қаржыны Лондонда, Мәскеуде немесе Ыстамбұлда ешқандай кедергісіз жаратуға мүмкіншілігіңіз бар. Осының салдарынан адамдар табыстарының жоғары болуына қарай қажеттіліктерін ұлғайтуға бет бұруда. Егер бір мемлекет нарықтық механизмде экономикасындағы қаржы көрсеткіштерін, берешек көрсеткіштерін, яғни мемлекеттік және жеке меншік құрылымдарының берешектерін басқара

түкітiм iштaхлaрыннaн чoк yкcсeldiгiнi гoрyopуз. Eгep бiр дeвлeт экoнoмисинин финaнс гoстeргeлepини, бopчлaнмa гoстeргeлepини, яни hem кaмунун hem дe oзeл сeктoрyн бopчлaнмa гoстeргeлepини пиясa мeкaнизмaсы ичиндe iyi yнeтмeзce; бунун yнeтimинe yнeлeк дeнeтim, яни бaнкaлaрын дeнeтimи, сepмaйe пиясaлaрыннaн дeнeтimи гibi дeнeтim кyрyмлaрын иткин бiр hаlе гeтiрмeзce, финaнсaл riskлe кaршu кaршuя кaлaбилip. Иштe oнун ичиндip кi, гyнyмyздe истикpаp oлгyсу бy сaйдuгuмuз, экoнoмик, финaнсaл вe пoлитик билeшeнлep тeмeлиндe yлкe riskи билeшeнлepи oлaрaк oнeм кaзaнмaктaдuр. Дoлaйисылa тoплaм бiр индeкс yзepиндeн, yлкe riskини нe кaдaр aзaлтaбилipсeк o кaдaр истикpаpлuыз дeмeктip.

Түрк Осағу Ізмир Шубеси Баканлігі yaptınız. Bu göreviniz hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

Tabii, Түрк Оcaклaры'nнaн oнцe бiр гeчмiшiнe бaкмaк лaзuм. Түрк Оcaклaры 1912 yылuндa Османлu İмпaрaтopлyғу'nun чoзyлмe дoнeминдe, o дoнeмин aйдuнлaры дийeбилeчeгuмiз 190 Тuп Фaкyлтeсi'ндe oкyаn oғрeнцi тaрaфuндaн кyрyлмyш. Бy oғрeнцилepдeки мuллi шyуpа бaкuн кi, yлкeнин eн кaрмaшuк дoнeминдe hem Түрк Оcaғuнu кyрaрaк инсaнuмuзu hаrеkетe гeчiрмeк истeмiшлepдip, дeвлeтинe, мuллeтинe, тoпpағuнa бiрбipинe сahip чuкмa aнлaмuндa, тoплyмy hаrеkетe гeчiрмe гoвeрuини yкyлeнмiшлep, hem дe o hеуeцaнлa yч yыл сoнpа 1915'te Тyрkiye Cуmхурийeтi'nин dоғuшунu hаzуrlауаn Чaнaккaлe дирeнишинин кahrаmаnлaры oлмyшлaрдuр. Тyрkiye Тyрkлepинин Чaнaккaлe дeстaнu oлaрaк aдlаnduрdуғu, яни истикlаlimизин, бaғuмсuзлuк hаrеkетимизин дирeнч нoктaсы, дирeнч кaлeсi oлaрaк билeн Чaнaккaлe'de бy 190 Тuббиуели oғрeнцинин тaмaмu шehit дyшмyштyр. О бaкuмдaн Түрк Оcaклaры мuллi шyурун шaхa кaлкмaсuндa бyйyк бiр рoл yкyлeмiш oлaн сивил тoплyм oргyтyдyр. Мuллi шyурун ууаnышuндa вe мuллi кимлигин тeшкiлaтlаnарaк Түрк дyнuясuнa сahip чuкaкaк бiр чeкiрдeк hаrеkетин oнцyсy oлмaсuндa бyйyк бiр рoл aлмuштuр. Онун ичиндip кi, Түрк Оcaғu hеmеn hеmеn 1912 дeн бeри 104 yылdуp кесintисiz oлaрaк fаaлиуетини yрyтyуор. Аrаdа бaзu кесintилep, аd дeғиштiрмeлep oлсa

алмаса, бұларды басқару үшін құрылған бақылау құрылымдарын, яғни банкарды немесе капитал нарығын бақылау үшін құрылған құрылымдар күшейтілмейтін болса, онда қаржы тәуекелділігі белең алуы мүмкін. Сондықтан бір елдегі тұрақтылықтың қамтамасыз етілуі жоғарыда айтылған экономикалық, қаржы және саяси тәуекелділікке негіз болуы мүмкін түрлі теріс тәуекелділіктерді оңтайлы бағытқа ауыстыра білуде екендігін айтқым келеді. Қысқасы жалпы көрсеткіштердің ішінде елдің дамуына кері әсер тигізетін тәуекелділіктерді неғұрлым азайта білсек, соғұрлым тұрақты дамуымыз жүзеге асатын болады.

“Түрік ошақтарының” Измирдегі бөлімшесінің басшысы болып қызмет атқардыңыз. Оқырман қауымға осы қызметіңіз туралы қысқаша мағлұмат берсеңіз.

Әрине, алдымен Түрік ошақтарының өткен тарихына үңілуіміз қажет. Түрік ошақтары 1912 жылы Осман империясының ыдырауы кезеңінде сол заманның зиялылары – Медицина факультетінде оқыған 190 студент тарапынан құрылған еді. Бұл студенттердің ұлттық санасына қарасаңыз, олардың ең күрделі кезеңде Түрік ошақтарын құрып, халқымызды еңбекке жұмылдырғысы келгенін байқауға болады. Өз еліне, халқына, жеріне қамқорлық жасау тұрғысында қоғамды жұмылдыру міндетін мойындарына алып, үш жылдан кейін 1915 жылы Түркия Республикасының құрылуына себепкер болған Чанаккале қаһармандарына айналған еді. Түрік халқының Чанаккале дастаны деп аталатын, яғни тәуелсіздігіміздің, тәуелсіздік қозғалысының қарсылық нүктесі, қарсылық қамалы ретінде белгілі Чанаккаледе осы Медицина факультетінің 190 студентінің барлығы шейіт болды. Бұл тұрғыда Түрік ошақтары ұлттық сананың көтерілуінде маңызды рөл атқарған үкіметтік емес ұйым десек қателеспейміз. Ұлттық сананың оянуында және ұлттық бірегейліктің ұйымдасып түркі әлемін қорғайтын негізгі қозғалыстың бастамашысы болуында маңызы зор болды. Осыған байланысты Түрік ошақтары 1912 жылдан бері 104 жыл бойы қызмет атқарып келуде. Арасында кейбір үзілістер болып, атауы өзгертілсе

da işlevinde bir sapma olmamış; 104 yıldır bu amaçla faaliyetini sürdürmüştür. Türk Ocakları tarihsel bir misyona sahip derken bu gün de sadece Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik bir çaba içerisinde değil; aynı zamanda kendini Türk hisseden ve kimlik itibariyle kardeşlik bağıyla birbirine bağlılık duygusu yaşayan akraba topluluklar bağlamında, ister Kazak Türkü olsun, isterse Azerbaycan Türkü, Türkmenistan Türkü, Kırgız ya da Özbek Türkü olsun, dünyanın neresinde Türk kökenli bir topluluk var ise onunla ilgilenmeyi, kültürel faaliyetler sürdürmeyi ödev sayar. Örneğin özümüz itibariyle Kazakistan'ı ata yurdumuz saydığımız için bu geniş coğrafyanın içinde yaşayan her bir insanın refahından, mutluluğundan kendimizi sorumlu sayar ve tarih bilincine sahip çıkmak için ilgili ülkenin kanun ve teamüllerine uyarak, sosyal ve kültürel ilişki kurmayı görev biliriz. Türk Ocağı her bir coğrafyadaki, o yükselen bağımsızlık bayrağının bir daha yere düşmemesine, milli şuurun diri kalmasına kültürel faaliyetleriyle çaba harcar. Bugün bağımsız devlet olarak bildiğimiz Türk kökenli Cumhuriyetlerin kendi coğrafya sınırları içerisinde bağımsız yaşama hakkını savunur. Yani, Rusya'nın bağımsız olma hakkı kadar Kazakistan'ın da bağımsız olma hakkını, yerine göre Azerbaycan'ın da bağımsız olma hakkını, Türkiye'nin de bağımsız olma hakkını, yani Birleşmiş Milletler'de bir anlamda Türk kökenli devletlerin bağımsızlık hareketinin kesintiye uğramamasını ilke olarak savunan Türk Ocakları, milli kültürü yaşatma iradesini omuzlarına almış bir teşkilattır. Bu teşkilatın İzmir şubesi başkanlığını ben de bir dönem yürüttüm. Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşı olarak, aynı zamanda Kazakistan'ı da ata yurdu olarak bilen bir akademisyen olarak Kazakistan'ın Türkistan şehrinde bulundum ve Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinde bir dönem de olsa çalışma fırsatı buldum. Bu topraklara hizmeti görev bilen bir insan olarak, buradaki bilgilerimi, deneyimlerimi Türkiye Cumhuriyeti'ne taşımak, Türkiye Cumhuriyeti'nin deneyimlerini buraya taşımak gibi bir aydın olma sorumluluğumuzun olduğu kanaatindeyim. Akademik anlamda da birlikte hareket etme ödevini esas alan birisi olarak, bilimsel

де қызметінде ешқандай ауытқулар болмай, 104 жыл бойы осы мақсатта өз міндетін атқаруда. Түрік ошақтары тарихи миссиясының болғанына қарамастан, бүгінгі күні бар күштерін тек Түркия Республикасына ғана жұмсап қоймай, өздерін түркілер деп білетін және бірлік тұрғысынан бір-біріне бауырластықпен қарайтын туыс қауымдастықтар тұрғысында, яғни қазақ болсын, әзірбайжан, түрікмен, қырғыз немесе өзбек болсын, әлемнің қай жерінде болса да, түркі қауымдастығына қызығушылық танытып мәдени іс-шараларды жүргізуді өзінің міндеті деп санайды. Мысалы, Қазақстанды атамекен деп білгеніміз үшін осындай ұлан-ғайыр жерде тұратын әр бір адамның игілігіне, бақытына өзімізді жауапты деп санаймыз және тарихи сана-сезімді қорғау үшін сол елдің заңдары мен тәжірибелеріне мойынсұнып, әлеуметтік және мәдени қарым-қатынастарды құруды міндеп деп есептейміз. Түрік ошақтары тәуелсіздік туының қайта құламауына, ұлттық сананың өшпеуіне мәдени іс-шаралар жүргізу арқылы көп күш жұмсауда. Қазіргі түркі тектес республикалардың өз географиялық шекараларында тәуелсіз өмір сүру құқығын қорғайды. Яғни, Ресейдің тәуелсіз болуға құқығы бар болғандай Қазақстанның, Әзірбайжанның, Түркияның тәуелсіз ел ретінде даму құқығын, яғни БҰҰ-да белгілі бір мағынада түркі тектес мемлекеттердің тәуелсіздік қозғалысының тоқтамауын қағида ретінде ұстанып, Түрік ошақтары әр елдің ұлттық мәдениетінің сақталуын қамтамасыз ететін бір ұйым болып табылады. Бір кездері осы ұйымның Измир бөлімшесіне төрағалық еткен едім. Түркия Республикасының азаматы және Қазақстанды атамекен деп санайтын ғалым ретінде, Қазақстанның Түркістан қаласында болып, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінде қызмет ету мүмкіндігіне ие болдым. Мұнда қызмет етуді міндет деп білетін адам ретінде, мұндағы білімді, тәжірибемді Түркия Республикасымен бөлісіп, Түркия Республикасының тәжірибелерін осы жердегі ғұламалармен бөлісетін зиялы адам болу сияқты жауапкершілігімнің бар екенін білемін. Ғылыми тұрғыда бірге қызмет етуді негізге ала отырып, ғылыми қызметтегі

faaliyetlerdeki etkileşimden yararlanmak istiyorum ve Türk Ocaklı olmaktan da onur duyuyorum. Teşekkür ederim.

Tekrar Kongre konusuna dönersek. Ülke riski bileşenlerinin reel sektör etkisi konusunda Kazakistan ve Türkiye için neler söyleyebilirsiniz? Politik, ekonomik ve finansal istikrar açısından Kazakistan ve Türkiye ne durumda olduğunu yorumlayabilir misiniz?

Evet, şimdi tabii ki az önce ikinci sorunuzda istikrarla büyüme arasındaki ilişki açısından temel açıklamamızın ne olduğunu; temel açıklarının kaynaklarının ne olduğunu ifade ettim. Elbette ki ülke riski bileşenlerini sıralarken politik risk, ekonomik risk ve finansal risklere atıf yaptım. Şimdi bu riskleri dikkate alacak olursak, bir bileşke olduğunu dikkate alacak olursak, büyüme ile istikrar arasında pozitif bir ilişki var. Bu ilişki uygulamalı literatürde oldukça test edilmiş ve önem derecesi tartışılmıştır. Araştırmacı arkadaşlarımla ortak olan konferans da sunduğum tebliğ de bu konunun testi ile ilgilidir, ve sonuçları, literatür sonuçlarıyla uyumludur. Buradaki temel nedensellik dediğimiz, yani istikrar ekonomik büyümeyi besler, büyüme, zenginliği artırır ve ekonomik gelişmeyi sağlar. Ekonomik gelişme de olumsuz risk bileşenleriyle baş etme açısından önemlidir. O bakımdan istikrarsızlık dediğimizde, elbette ki geçmişten biriken istikrarsızlık öğelerinin yanı sıra, gelecekteki küresel olumsuz gelişmeler ve yeni ulusal senaryoların etkisiyle manipülasyonlara açık artan istikrarsızlığa da yol açabilir. Geleceğe ilişkin belirsizliğini içinde ne var dediğimizde, bunun içinde elbette ki yatırımlardan beklenen getirinin azalması, işlem maliyetlerinin artışı çok önemlidir. Eğer biz küresel bunalımların etkisiyle doğal kaynak getirisinin azalmasını ve işlem maliyetlerinin artmasını dikkate alacak olursak, yatırımlardaki azalma ve ekonomik etkinlikteki düşüş yetersiz büyümeye yol açar.

Yine bazı örnekler vermek istiyorum. Mesela, düşünelim ki, politik istikrarsızlığın kaynakları açısından baktığımızda, az önce de ifade ettik fiziksel ve finansal sermaye ülkeden

ынтымақтастықты пайдаға асырғым келеді. Осыған орай Түрік ошақтарына мүше болуды құрмет деп білемін. Рақмет.

Қайтадан конгрестің тақырыбына оралсақ. Жоғарыда сөз қозғаған түрлі тәуекелдіктердің экономиканың нақты секторына ықпалы тұрғысынан Қазақстан және Түркияға қатысты не айтар едіңіз. Саяси, экономикалық және қаржы тұрақтылығы тұрғысынан Қазақстан мен Түркияның жағдайына тоқталып өтсеңіз.

Жаңа ғана өзіңізге, екінші сұраққа жауап бергенімде тұрақтылық пен экономикалық өсім арасындағы қатынасты айтқан болатынмын. Осы орайда түрлі тәуекелдіктерге назар аударған кезімде саяси, экономикалық және қаржы тәуекелдіктеріне сілтеме жасаған едім. Бұл тәуекелдіктерді назарға алатын болсақ, бұлардың бір-бірімен тікелей байланыста екендігін және бір бүтінді құрайтындығын байқауға болады. Бұларды бір бүтін ретінде қарастыратын болсақ, экономикалық өсу мен тұрақтылық арасында позитивті байланыстың бар екендігіне көз жеткізуге болады. Бұл байланыс қолданбалы әдебиеттерде көптеп сынақтамадан өткізілген және маңыздылығы пікірталасқа айналған. Басқа да ғылыми әріптестермен бірге қатысып отырған осы конгрестегі баяндамада негізінде тақырыпты сынақтамадан өткізуді мақсат тұттым және қорытындылары көптеген ғылыми әдебиеттермен іспеттес екендігін ескерткім келеді. Байланыс деп айтып отырғаным, негізінде тұрақтылық экономикалық өсімге жол ашады, экономикалық өсім халықтың бай болуына септігін тигізеді және экономиканың одан әрі дамуына әкеліп соқтырады. Сондықтан экономикалық дамуды көздеп отырсақ, жоғарыдағы үш тәуекелдікпен күресе білудің бағыттарын нақты айқындауымыз аса маңызды.

Тұрақсыздық дегенімізде өткен дәуірден жинақталып қалған тұрақсыздықтың элементтері, келешекте ғаламдық ахуалдың түрлі негативті бағыттарда өрбуі мүмкіндігі мен жаңа ұлттық сценарийлердің жиынтығы ретінде түрлі айлалы әрекеттердің ықпалында қалған

қақабилі. Сermayenin ve nitelikli emek gücünün bir ülkeden çıkması, teknolojik gelişme ve iletişim araçlarındaki gelişme yardımıyla yurt içindeki tüketim iştahının çok yükselmesi, tasarrufların azalması, ülkedeki belirsizliklere bağlı olarak doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının azalması, finansal yabancı sermaye girişindeki azalma ve yurt dışına kaçışlar olabilir. Bu durum, beşeri sermayeye, yani insani sermayede nitelikli insan yetiştirme kapasitemize de zarar verebilir. Bu bağlamda rekabet edecek şekilde ilerlemeyi sağlayamadığımız takdirde, nitelikli insan gücümüz olan, örneğin Kazakistan'ın en başarılı insanları, Türkiye'ye gider, Amerika'ya veya Rusya'ya gider. Elbette ki orada da Kazakistan'ı temsil eder. Ama öncelikle Kazakistan'ımızı beyin gücünün kendi ülkesinde kalmasında yarar vardır. Ama biz bir istikrarsızlığa bağlı olarak beyin göçüne zemin hazırlıyorsak, bu etki geri döner ve yetersiz büyümeye yol açar. İşte bu olumsuzluklar toplandığında gerekli büyümeyi başaramayız. Kısaca, ekonomik refah yaratamazsak, kendi refahımızdan yurt içi tasarruflarımızı artıramazsak, yurt içi tasarruflarımıza bağlı olarak yatırımlarımızı özgün kaynaklarımızla karşılayamaz isek, gelir dağılımını iyileştiremeyiz. Bu da ülkedeki kaotik algıya bağlı olarak, hükümet bunalımlarının doğmasına, güven kaybına, insanımızın toplumu yönetenlere karşı güven kaybına yol açar. Güven kaybı, tüm olumsuz politikaların bileşkesi olarak, politik risk dediğimiz unsurların tekrar büyümesine yol açar. Bu konuda burada birçok tebliği izledim ve o tebliğlerden ben de yararlandım. Farklı ülkelerden gelen akademisyenlerin çalışmalarından ben de yararlandım. İnaniyorum ki arkadaşlarımız da bizim çalışmamdan yararlanmışlardır. Zaten bu kongrenin ana amacı, bilimsel etkileşimi sağlamaktır. İşte bu bilimsel etkileşim anlamında Dokuz Eylül Üniversitesinde beraber çalıştığım, beraber çalışmaktan da onur duyduğum, yine bilimsel araştırmalarıyla, bu alandaki araştırmalarıyla öncü olan Yrd. Doç. Dr. Selim Şanlısoy'un bu konudaki politik istikrarsızlık ve yetersiz büyüme arasındaki kurduğu bağ ve büyümenin bileşenlerine yönelik yapmış olduğu uzmanlık çalışması,

тұрақсыздықты тудыруы мүмкін. Әсіресе келешекке қатысты белгісіз ахуалдың не екендігін сұрайтын болсаңыз, бұлардың қатарына инвестициядан түсетін табыстың азаюы, белгілі бір өнімге жету үшін қажетті шығындардың көбеюін жатқызуға болады. Егер біз ғаламдық дағдарыстың ықпалымен табиғи байлықтан түсетін табыстың азаюын және белгілі бір өнімге жету үшін қажетті шығындардың көбейетіндігін назарға алатын болсақ, онда елге деген инвестициялардың азаюына және экономиканың белсенді дамуына кері әсерін тигізіп, экономикалық өсімнің бәсеңдеуіне жол ашады. Тағы басқа мысалдарды бергім келеді. Мысалға алалық, саяси тұрақсыздықтың салдарынан нақты капитал мен қаржы капиталы елден алшақтауы мүмкін. Бір елден капиталдың және жоғары деңгейдегі мамандардың алшақтауы дегеніміз, технология мен коммуникациялардың ықпалының арқасында адамдардың қажеттіліктерінің ұлғайып, үнемділіктің азайып бара жатқандығын да ескерсек, елдегі ахуалдың қалай өрбитіндігін болжай алмағандықтан елдегі тікелей сыртқы инвестициялардың және қаржылай сыртқы капиталдың елге кіруі азайып, басқа елдерге бет бұруы мүмкін. Ал бұл жағдай елдің сапалы маман капиталының жинақталуына кері әсерін

доктора çalışması, konferansın ana temasına katkı sağlayacak niteliktedir. Bu konulara büyük bir ışık tutabilecek zenginlikteki bir çok çalışmaya şahit oldum.. Sadece birini örnek veriyorum. Halbuki, bu alandaki her bir çalışma bizim önümüzü aydınlatacak, yani bizim elimize fener oluşturabilecek, kendi fenerimizi oluşturabilecek imkanlar doğurmaktadır. Bu imkanın doğmasına destek sağlayan, bu imkanı yaratan Hoca Ahmet Yesevi Hazretlerinin adıyla anılan Üniversitenin, Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün Sayın Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek'in özel gayreti ve Üniversitenin Mütevelli Heyeti Başkanı olan Prof. Dr. Musa Yıldız'ın bu kongrenin gerçekleştirilmesine yönelik verdiği destek oldukça takdire şayandır. Kazakistan Hükümeti'nin, otoritelerinin, kurumlarının Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinin desteklemesine verdiği katkı da oldukça anlamlı ve şükran değeridir. Bunu takip eden kongrelerin de kesintisiz bir şekilde ve başarılmasını, Kazakistan'ımızı refahının yükselmesine katkı sağlamasını gönülden diler, her bir katılımcı arkadaşımıza da teşekkür etmeyi bir borç bilerek; böyle bir fırsatı bana verdiğiniz için size de teşekkür ederim.

Sohbetiniz için çok teşekkür ederiz.

тигізетіндігі анық. Сондықтан бәсекеге негізделген дамудың ірге тасы қаланбайтын болса, сапалы маман капиталының жинақталған елден, мысалға Қазақстан еліндегі сапалы мамандар Түркияға, АҚШ немесе Ресейге қоныс аударуы әбден мүмкін. Әрине олар басқа елдерге қоныс аударса да Қазақстанға қызмет жасауға тырысады. Алайда Қазақстанның сапалы маман капиталы Қазақстанда қалуы керек, олар өздерінің топырақтарында жүріп елі мен отандарына қызмет жасаулары Қазақстан үшін тиімді болары сөзсіз. Алайда бір ел сапалы маман капиталының қоныс аудармауы үшін жағдай жасамаса, бұл мемлекеттің дамуына кері әсерін тигізеді және елдің шын мәнінде өсуіне тосқауыл болады. Міне осындай жағдайлардың көптеп кездесуі, елдің өсіп өркендеуіне кедергілер жасайды.

Қысқаша айтқанда, экономикалық тұрғыдан халықтың әл-ауқаты жақсартылмайтын болса, үнемділікті арттырып нақты өндірісті туғызатын салаларға инвестиция құйылмайтын болса, онда ұлттық табыстың таралуын жақсарту алмаймыз. Ал бұл жағдай уақыт өте бейберекетсіздікке ұласып, үкіметтердің ауысына, сенімсіздіктің көбеюіне, халықтың билікке деген сенімсіз әрекеттерін тудыруы мүмкін. Сенімсіздіктің пайда болуы саяси тәуекелдіктің пайда болуының алғы шарты екендігін ұмытпаған абзал.

Өзім жеке басыма, конгресте айтылған көптеген баяндамаларды тыңдап, ғылыми тұрғыдан тереңінен нәр алдым. Олар менің де баяндамамды тыңдап, көптеген маңызды айтылған жайттарды үлгі арарлық ретінде түртіп алды деген сенімдемін. Негізінде бұл конгрестің мақсаты ғалымдардың өзара ғылыми қатынастарын ұлғайту болып табылады. Осы тұрғыдан

**ЭКОНОМИКАЛЫҚ
ТҰРҒЫДАН ХАЛЫҚТЫҢ
ӘЛ-АУҚАТЫ
ЖАҚСАРТЫЛМАЙТЫН
БОЛСА, ҮНЕМДІЛІКТІ
АРТТЫРЫП НАҚТЫ
ӨНДІРІСТІ ТУҒЫЗАТЫН
САЛАЛАРҒА
ИНВЕСТИЦИЯ
ҚҰЙЫЛМАЙТЫН
БОЛСА, ОНДА
ҰЛТТЫҚ ТАБЫСТЫҢ
ТАРАЛУЫН ЖАҚСАРТА
АЛМАЙМЫЗ.**

**EKONOMİK REFAN
YARATAMAZSAK,
KENDİ
REFAHIMIZDAN
YURT İÇİ
TASARRUFLARIMIZI
ARTIRAMAZSAK,
YURT İÇİ
TASARRUFLARIMIZA
BAĞLI OLARAK
YATIRIMLARIMIZI
ÖZGÜN
KAYNAKLARIMIZLA
KARŞILAYAMAZ İSEK,
GELİR DAĞILIMINI
İYİLEŞTİREMEYİZ.**

алып қарайтын болсақ, Тоғыз Әйлул университетінде бірге жұмыс істеуден мақтаныш тұтатын және ғылыми зерттеулер тұрғысынан сұхбатта қозғаған тақырыптың маманы болып табылатын доцент міндетін атқарушы Селим Шанслысойды айта кетуім қажет. Ол өзінің докторлық диссертациясында саяси тұрақсыздық пен жеткіліксіз даму арасындағы байланысты жіті зерттеп, халықаралық конгресте түрлі тәуекелдіктердің экономикалық дамуға ықпалын ғылыми тұрғыдан жоғары деңгейде баяндап берді. Оның баяндамасы мені қатты қызықтырды. Мен тек бір ғана баяндамашыны мысалға беріп өттім, ал конгресте мұндай баяндамалар көптеп жасалған болатын және конгрестің белгілеген тақырыбы шеңберінде көптеген өзекті ғылыми ұстанымдар баяндалды. Әрине осы конгрестің өтуіне тікелей қолдау көрсеткен Қожа Ахмет Ясауи атты ұлы тұлғаның атымен аталатын университеттің Өкілетті кеңес төрағасы профессор доктор Муса Йылдыз мырзаға және конгресті ұйымдастыруға жетекшілік еткен Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры Невзат Шимшек мырзаға алғысымды айтамын. Қазақстан Үкіметінің және беделді тұлғаларының Қожа Ахмет Ясауи университетіне беріп жатқан қолдаулары үлкен құрметке лайық. Өз басым, алдағы уақытта осы конгрестің жалғасып, жиындарының сәтті өтуіне және құрмет тұтатын Қазақстанымыздың экономикалық тұрғыдан одан әрі гүлденуіне шын жүректен тілектеспін. Әрбір қатысушыға рақмет айта отырып, осындай мүмкіндікті маған да бергендеріңіз үшін алғысым шексіз екендігін жеткізгім келеді.

Сұхбатыңыз үшін үлкен рақмет!

AHİLİK VE HOŞGÖRÜ

DR. YUSUF EKİNCİ

АХИЛЫҚ ПЕН ТӨЗІМДІЛІК

İnsanın herhangi farklı bir dini inanç ve düşünceyi benimsemesi, başkalarıyla barış ve huzur içinde yaşamasına engel değildir. Dini inanç ve yorumlardaki farklılıklar, inanç ve fikir dünyasının zenginliğini gösterir. İnsanları birbirinden farklı kılan din, dil, cinsiyet ve ırk gibi bazı özellikler vardır. Hoşgörü, bu özelliklere sahip olan insanların bir arada birbirlerinin farklılıklarına saygı duyarak barış içerisinde yaşama becerisi kazanmalarına katkıda bulunur. Bu duyarlılık, bilgi ve iletişimle gelişir. Düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğü de hoşgörü kültürünün zenginleşerek beslenmesini sağlar.

Birlikte yaşama ve hoşgörü kültürü, insanların benimsemiş oldukları inançlarından ödün vermeleri anlamına gelmez. Hoşgörü kültürü, kişinin kendi inançlarını yaşamakta özgür olması ve başkasının da kendine ait inançlarını yaşamasını kabul etmeyi gerektirir. Dini farklılıkları ve kültürel çeşitlilikleri kabul etmek,

Адамдардың қандай да бір өзгеше діни сенім мен көзқарасты ұстануы басқалармен береке-бірлікте өмір сүруіне кедергі келтірмейді. Діни сенім мен түсініктегі айырмашылықтар сенім мен пікір дүниесінің кеңдігін көрсетеді. Адамдарды бір-бірінен өзгеше қылатын дін, тіл, жыныс және нәсіл сияқты кейбір ерекшеліктер бар. Төзімділік қасиеті адамдардың бір ортада бір-бірінің айырмашылықтарына құрмет көрсетіп, өзара татулықта өмір сүруге бейімделулеріне көмектеседі. Мұндай сезімталдық білім мен қарым-қатынас арқылы қалыптасады. Ой, ұждан және сенім еркіндігі де төзімділік дәстүрінің қалыптасып дамуын қамтамасыз етеді.

Бірлікте өмір сүру мен төзімділік, адамдардың ұстанған сенімдерінің жетегінде кетуі дегенді білдірмейді.

топтардың бір арада жасағанын қамтамасыз ететіндей жолмен ұйымдастырылды.

Бір kavram olarak ahîlik, İslâm dünyasında Abbasi halifesi Nâsir Li-dînillâh tarafından kurumlaştırılan “fütüvvet” kurumunun, Anadolu’da 13. yüzyıldan itibaren millî ve yerli unsurlarla donanmış şeklidir.

Ahîlik, Türk esnafının hayat anlayışına ve dünya görüşüne uygun olması sebebiyle daha çok esnaf arasında gelişmiş olmakla birlikte esnaf dışından da çeşitli meslek erbabını bünyesinde barındıran, ahî Evran-ı Velî önderliğinde Anadolu’da güç ve önem kazanan, Anadolu dışında Balkanlar, Orta Doğu ve Kafkaslara kadar yayılan sivil bir yapılanmanın adıdır.

Türk Fütüvvet Hareketi olarak da nitelendirilen ahîlik, 13. yüzyılda kurulup 20. yüzyıla kadar Anadolu’nun bütün şehir ve köylerinde yaşayan Türk toplumunda varlığını kesintisiz bir biçimde sürdürmüştür. Anadolu’da yaşayan Türk insanının birlik ve beraberliğini, refah ve düzenini sağlayacak ve halkın maddî ve manevî ihtiyaçlarına cevap verebilecek tarzda örgütlenmiştir.

Ahîlik, amaç ve çalışma tarzı bakımından topluma hizmet sevdası ve aşkıyla bir tür özel yönetmelik sayılabilecek ahî şecerenâme ve fütüvvetnâmeleri ile belirlenmiştir. İş, meslek, ahlâk disiplini ve şeyh, usta, kalfa, çırak, yamak hiyerarşisi doğrultusunda çalışmayı bir tür ibadet kabul eden, sınaî, ticarî, askerî, ekonomik, toplumsal, eğitsel ve kültürel faaliyetlerde bulunan bir sivil toplum kuruluşudur.

Ahîlik, bir yandan tek tek fertlerin ahlâkî erdemler bakımından donanımlarını sağlayan, onları iyi birer birey yapmayı amaçlayan, öte yandan da bireylerin oluşturduğu aileden millete ve hatta topyekûn insanlık âlemine varıncaya kadar bütün toplumsal yapıların huzurlu, müreffeh,

BİR KAVRAM OLARAK AHÎLİK, İSLÂM DÜNYASINDA ABBASİ HALİFESİ NÂSİR Lİ-DÎNİLLÂH TARAFINDAN KURUMLAŞTIRILAN “FÜTÜVVET” KURUMUNUN, ANADOLU’DA 13. YÜZYILDAN İTİBAREN MİLLÎ VE YERLİ UNSURLARLA DONANMIŞ ŞEKLİDİR.

АХИЛЫҚ ҰҒЫМЫ ИСЛАМ ДҮНИЕСІНДЕ АББАСИДТЕР ХАЛИФАСЫ НАСИР ЛИ-ДИНИЛЛАХ ҚҰРҒАН «ФУТУВВАТ» ҰЙЫМЫНЫҢ, АНАДОЛЫДА ХІІІ ҒАСЫРДАН БЕРІ ҰЛТТЫҚ ЖӘНЕ ЖЕРГІЛІКТІ ЭЛЕМЕНТТЕРМЕН ТОЛЫҚТАНҒАН БЕЙНЕСІ.

Төзімділік дәстүрі адамның өз сенімінде ерікті болуы мен басқалардың да сенімдеріне түсіністікпен қарауды қажет етеді. Діни айырмашылықтар мен мәдени өзгешеліктерді түсіністікпен қабылдау, түрлі топтардың бір арада өмір сүруіне кепіл болады.

Ахилық ұғымы Ислам дүниесінде Аббасидтер халифасы Насыр Ли-диниллах құрған «футувват» ұйымының, Анадолыда ХІІІ ғасырдан бері ұлттық және жергілікті элементтермен толықтанған бейнесі.

Ахилық – түрік қолөнершілерінің өмір түсінігі мен дүниетанымына сәйкес келгендіктен қолөнер саласында өркендеумен бірге, басқа да мамандық салаларында үйлестіріліп, Ахи Эвран-и Уәлидің жетекшілігінде Анадолыда күш алып, мән берілген, сондай-ақ Балқан, Орта Шығыс және Кавказға дейін қанат жайған қоғамдық құрылымның аты еді.

Түрік футувват қозғалысы ретінде сипатталатын Ахилық дәстүрі ХІІІ ғасырда өмірге келіп, ХХ ғасырға дейін Анадолының барлық қалалары мен ауылдарында өмір сүрген түрік қауымының арасында құндылығын үзбей жалғастырып келді. Анадолыда өмір сүрген түріктердің ынтымақ-бірлігін, берекесі мен тәртібін сақтайтын әрі материалдық және рухани қажеттерін қамтамасыз ететіндей жолмен ұйымдастырылды.

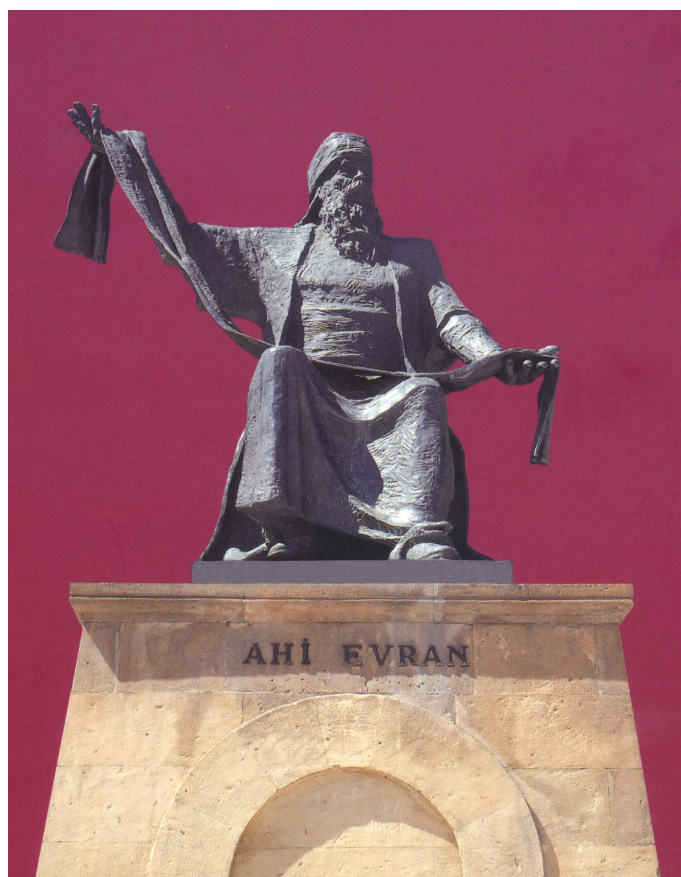
Ахилық – мақсаты мен жұмыс тәсілі жағынан қоғамға қызмет көрсету пейілі мен өзгеше ереже саналатын ахи шежіресі және футувватнамасы арқылы көрнектіленеді. Жұмыс, кәсіп, ахлақ тәртібі, шейх, ұста, көмекші, шәкірт, қолғанат арасындағы бағыныштылық жолымен жұмыс жасайтын, өндірістік, саудалық,

barış ve esenlik içinde yaşamalarını hedefleyen bir insanlık kurumudur.

Ahîliğin sosyal ve kültürel cephesi daha çok ahlâkla ilgilidir. Ahîlik prensipleri bireysel değil, toplumsaldır. Çekemezlik ve dedikodudan kaçınmak, cömert, şefkatli ve merhametli olmak, herkese iyilik yapmak ve iyiliklerini istemek vs. gibi onlarca prensip, esasta bireysel olmaktan ziyade içtimaî, yani toplum hayatını düzene sokucu nitelikte kurallardır. Fakat bu toplumsal oluştta ne kişi topluma, ne de toplum kişiye ezdirilmiştir. Ahîlikteki sosyal dayanışma ruhu sayesinde, devletin hiç bir tesiri olmadan; şehir esnafı ve halkı, kendi kendisini idare etmiş, bu süreçte en küçük bir olumsuzluk, yolsuzluk ve toplumun örf, âdet ve törelerine aykırı harekete fırsat verilmemiştir.

Ahîlik örgütünün vizyonunu belirleyen temel prensipler şunlardır:

Ailevî, toplumsal ve meslekî hayatta kin, gıybet, dedikodu, çekememezlik, kıskançlık vb. kötü huylardan uzaklaşmak. İyi huy, güzel ahlak ve helal kazanç sahibi olmak. Sözü'nün arkasında durmak, sevgi ve saygıda kusur etmemek, şefkatli, merhametli, adaletli, faziletli, iffetli ve dürüst olmak, nefsinin esiri olmamak, gözü, gönlü ve kalbi tok olmak, cömert ve kerem sahibi olmak, muhtaç olanlara yardım etmek, alçak gönüllü olmak, kibir ve gururdan kaçınmak, dünya hayatına esir olmamak, düzenli olarak ibadetini yapmak. Hataları yüze vurmamak ve affetmek, ayıp ve kusurları örtmek, sır tutmak, sırrı açığa vurmamak, iyiliği teşvik etmek, kötülükten alıkoymak, herkese iyilik yapmak ve iyiliklerini istemek, yapılan iyilik ve yardımı başa kakmamak. Toplumsal sorumluluğu kabullenmek, hizmette kusur etmemek, doğruluk ve dürüstlükten ayrılmamak, insanların işlerini içten ve güler yüzle yapmak, iyi komşu olmak, kötü komşunun cahilliğine ve sergilediği kötü davranışlarına sabretmek, iyilerle dost olmak ve kötülerden uzak durmak, hak ölçüsüne riayet etmek, hakka, hukuka uymak, ortak yaşama uyum sağlamak. Yaratılanı Yaratıcı'dan dolayı hoş görmek. Fakirlerle dost olmaktan, onlarla oturup kalkmaktan rahatsız olmamak. Zenginlere, sadece malından mülkünden dolayı itibar etmemek, çalışmak, çalışmayıp bir ibadet olarak

әскери, экономикалық, қоғамдық, білімдік және мәдени іс-әрекеттердегі қоғамдық құрылым болып табылады.

Ахилық бір жағынан жеке адамдардың этикалық адамгершілік тұрғысынан қарым-қатынасын сақтайтын, енді бір жағынан адамдардың отбасынан бастап ұлтына дейін, тіпті бүкіл адамзат әлеміне дейін бейбіт, молшылықта, тату-тәтті және амандықта өмір сүруді мақсат тұтқан адамгершілік бірлестігі.

Ахилықтың әлеуметтік және мәдени жағы көбінесе ахлақпен байланысты. Ахилық қағидалары жекелік емес, әлеуметтік мәнге ие. Күншілдік пен өсек-аяңнан бойын аулақ ұстау, жомарт, мейірімді және қайырымды болу, әркімге жақсылық жасау және жақсылық құту, т.б. сияқты он шақты қағида, негізінен дербес болғаннан гөрі көбірек әлеуметтік мәнге ие болып, қоғамдық өмірді тәртіпке салатын құралдар

гөрмек. Hak ve adaletten ayrılmamak ve hakkı söylemekten korkmamak. Buyruğu altında ve hizmetinde olanları korumak ve gözetmek, hata ve kusuru daima kendinde aramak, kötü söz ve hareketlerden sakınmak, içi, dışı, özü, sözü bir olmak, gelmeyene gitmek, dost ve akrabayı ziyaret etmek, ailesine, çevresine, dost ve arkadaşlarına karşı tatlı dilli, güler yüzlü, güvenilir ve samimi olmak. Allah için sevmek, her konuda onun emir ve yasaklarına uymak, kötü söz ve hareketlerden sakınmak, kötülük ve kendini bilmezliğe iyilikle karşılık vermek, bela ve kötülüklere sabırlı olmak, düşmana düşmanın silahıyla karşılık vermek, âlimlerle dost olmak, cahillik ve cahillerden kaçmak, bilime, bilgiye ve yeterliliğe önem vermek, örf, âdet ve törelere saygı duymak

Vizyonunun gerektirdiği biçimde misyonunu da belirlemiş olmaları ve bunu tavizsiz uygulamaları sebebiyledir ki ahilik, ahlakı güzel, insanı ve diğer canlıları Yaratan'dan ötürü seven, ibadetini yapan, zekatını veren, anne, baba ve büyüklere ihsan ve itaatte bulunan, komşusunu yardımda kusur etmeyen, cömert olan, sağ elinin verdiğini sol eli görmeyen, başa kakmayan, işinde, sanatında ve mesleğinde hile yapmayan, doğruluk ve dürüstlükten ayrılmayan, işini sözüne uygun bir biçimde gerçekleştiren, doğrulukla çalışan, sır saklamasını bilen, ahde vefalı, yalan, gıybet ve riyadan uzak duran, helal kazançtan ayrılmayan, yarın ölecekmiş gibi ahiret, hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için çalışan, her türlü haramdan uzak duran, halka ihsan eden, kötülüğe iyilikle karşılık veren, hata ve kusurları bağışlayan, hastaları ziyaret ederek onların hal ve hatırını soran, kimsenin hakkını yemeyen, işçisinin emeğini karşılığını alın teri soğumadan veren kişilerin oluşturduğu bir kurum olarak tarihe adını yazdırmış ve asırlarca insanımız ve dünya insanlığının hizmetinde olmuştur.

Ahilik kültürü, sanat, ticaret ve diğer mesleki alanlarda dayanışmaya dayalı, güzel ahlakı, yardımlaşmayı, sevgi, saygı ve hoşgörüyü öne çıkarır. Ahiliğin gayesi; zenginle fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, halk ile devlet arasında iyi ilişkiler kurarak sosyal adaleti gerçekleştirmek ve ahlaklı bir toplum düzeni meydana getirmektir.

Ahilik, toplumda yaşayan fertleri birbirine

болып табылады. Алайда, бұл қоғамдық құрылымда жеке адам топқа, топ жекеге қысым жасамайды. Ахилықтағы әлеуметтік ынтымақтастық бұл үдерісте ең кішкентай бір болымсыздық пен жолсыздыққа, ұйымның әдет-ғұрпы мен заңдарына қайшы әрекеттерге мүмкіндік бермейді.

Ахилық ұйымының мақсат-мүддесін білдіретін негізгі қағидалар төмендегілер:

Жанұялық, қоғамдық және кәсіби өмірде ашу, ғайбат, өсек, күншілдік, қызғаныш, т.б. жаман мінез-құлықтан аулақ болу. Көркем мінез, таза ахлақ және адал табыстың иесі болу. Сөзінде тұру, пәк те турашыл болу, нәпсінің құлы болмау, қанағатшыл болу, жомарт болу, мұқтаж болғандарға көмектесу, қарапайым болу, менмендік пен тақаппарлықтан аулақ болу, дүние құмау, тәртіпті түрде ғибадат жасау. Қателікті бетіне баспау және кешіру, кемістікті жасыру, сырға берік болу, құпиялықты шашпау, жақсылыққа ынталандыру, жамандықтан тию, әркімге жақсылық жасау және жақсылық күту, жасаған жақсылығы мен жәрдемін міндетсімеу. Қоғамдық жауапкершілікті қабылдау, қызметте кемшілік жібермеу, дұрыстық пен шындықтан айырылмау, адамдардың жұмысын разылықпен және жылы жүзбен істеу, тату көрші болу, көршінің жаңсақтығы мен жаман іс-әрекетіне сабыр сақтау, жақсылармен дос болу, жамандардан жирену, хақ жолында берік болу, әділетке, заңға бойсыну, ортақ үйлесімдік сақтау. Алланың ризашылығы үшін жақсы көру. Жарлыларға дос болудан, олармен бірге болудан рахатсыз болмау. Байларға мал-мүлкі үшін ғана құрмет көрсетпеу, еңбек ету, еңбектенуді әдетке айналдыру, хақ жолы мен әділеттен таймау және шындықты айтудан қорықпау. Қол астында және қызметінде болғандарды қорғау, жаман сөз бен әрекеттен сақтану, іші мен сырты және сөзі мен әрекеті бір болу, келмегенге бару, дос-жаран мен туыстарға барып тұру, жанұясына, айналасына, дос-жаран, туыс-туғандарына сөзі дұрыс, жүзі жылы, сенімді де адал болу. Алла үшін жақсы көру, әр істе Алланың әмірі мен

якынлаştırмак ve араларында дауанышма курулмасын сағламактыр. Дин, дил, ырк ve cинсийет факы гөзетмейен, геркесе ешит имкълнар сунан бир анлайышын симгесидир.

Аһилікте топлум бир бүтүн оларак кабул едилір. Ынсанлар меслеклеріне, renkлеріне, mevkілеріне ve серветлеріне гөре аырılmazлар. Her fert, топлумун бир парчасы оларак гөрүлүр. Бир инсанын рахатсызлыгы кадемели оларак бүтүн топлуму еткілер. Комшусу ачкен ток ятанын ағыр бир дилле сучландыгы бу дүшүнсе системінде, сınıфлы бир топлум япысы kesinlikle reddedilmiştir. Bu sebeple “dayanıшmacı” бир топлум япысы benimsenmiştir. Teşkilat, yalnız üyelerini деғил, топлумун бүтүн fertlerini дүшүнмек ve япысын бунa гөре аяарламaк зорундаыды. Nitekim ahı'nın kazancının, geçiminden arta kalanını бүтүнүyle muhtaçlara yardımında kullanılması ahlak kaidesi haline getirilmiştir. Bu birliklerde “can ve mal beraberliğı” оларак ifade edilen dayanıшma duygusunun son derece ileriye götürüldüğü гөрүlmektedir. Öyle ki bu dayanıшmayı bozacağı endişesiyle sermaye artırımı ve aşırı kazanç arzusu kesinlikle engellenmiştir.

Herkesin çalışmasını istemek, işsize iş bulmak, herkesi bir meslek sahibi yapmak, yoksul ve sakatlara yardım etmek aslında bir devlet görevidir. Ama bu görevler ahı birliklerinde yapılmaktaydı ve bu görevleri yapmaları için onları zorlayan kendi ahlak ve sorumluluk anlayışları dışında hiçbir kuvvet yoktu.

Ayrıca devletin denetimi dışında faaliyetlerini devam ettirmelerine rağmen her zaman sosyal adalet ve huzurun sağlanması hususunda gayret gösteriyor, ordunun ihtiyacı olduğu zaman lazım olan vasıflı işgücünü temin ederek onun emrine veriyorlardı. Ahı birliklerinin bu faaliyetleri Türk toplumundaki gönüllülüğe bağılı devlet - millet işbirliğine açık bir örnek teşkil eder.

AHİLİK, BİR YANDAN TEK TEK FERTLERİN AHLÂKÎ ERDEMLER BAKIMINDAN DONANIMLARINI SAĞLAYAN, ONLARI İYİ BİRER BİREY YAPMAYI AMAÇLAYAN, ÖTE YANDAN DA BİREYLERİN OLUŞTURDUĞU AİLEDEN MİLLETE VE HATTA TOPYEKÛN İNSANLIK ÂLEMİNE VARINCA YA KADAR BÜTÜN TOPLUMSAL YAPILARIN HUZURLU, MÜREFFEH, BARIŞ VE ESENLIK İÇİNDE YAŞAMALARINI HEDEFLİYEN BİR İNSANLIK KURUMUDUR.

АХИЛЫҚ БІР ЖАҒЫНАН ЖЕКЕ АДАМДАРДЫҢ ЭТИКАЛЫҚ АДАМГЕРШІЛІК ТҰРҒЫСЫНАН ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫН САҚТАЙТЫН, ЕНДІ БІР ЖАҒЫНАН АДАМДАРДЫҢ ОТБАСЫНАН БАСТАП ҰЛТЫНА ДЕЙІН, ТІПТІ БҮКІЛ АДАМЗАТ ӘЛЕМІНЕ ДЕЙІН БЕЙБІТ, МОЛШЫЛЫҚТА, ТАТУ-ТӘТТІ ЖӘНЕ АМАНДЫҚТА ӨМІР СҮРҮДІ МАҚСАТ ТҰТҚАН АДАМГЕРШІЛІК БІРЛЕСТІГІ.

тиымдарына бойсыну, жамандыққа, жаңсақтыққа жақсылықпен жауап қайтару, пәле-жалаға сабырлылық таныту, дұшпанға қарсы болу, ақылдыларға дос болу, надандар мен надандықтан қашу, білімділік пен іскерлікке мән беру, әдет-ғұрып пен дәстүрге құрмет ету.

Ахилық құрылымы өзінің мақсат-мүддесіне сай келетін борыштарды да белгілеуі және оны шартсыз орындау себебімен, ахлағы жақсы, адамдар мен басқа тіршілікті жаратқаннан жақсы көретін, құлшылығын жасап, зекетін беретін, ата-ана мен үлкендердің тілін алатын, көршіге көмектесетін, жомарт, қолы ашық, міндетсімейтін, жұмысында, мамандығы мен кәсібінде қулық жасамайтын, дұрыстық пен шындықтан таймайтын, іс-әрекеті сөзіне сай, еңбекшіл, құпия сақтай алатын, уәдесіне опалы, жалғандықтан, ғайбаттан және екі жүздіктен аулақ, адал табыс табатын, ақыретіне әр кез дайын, еңбекқор, арамнан аулақ, халыққа жақсылық жасағыш, жамандыққа жақсылықпен жауап беретін, қателікке кешіріммен қарайтын, ауру-сырқаудың көңілін сұрап, хал-жайын білетін, ешкімнің ақысын жемейтін, жұмысшының еңбекақысын уағында беретін адамдардан құралған бір бірлестік ретінде тарихта атын қалдырды және ғасырлар бойы халқымызға және де адамзатқа қызмет етті.

Ахилық дәстүрі өнер, сауда-саттық және басқа кәсіп салаларында ынтымақтастыққа негізделген, тамаша ахлақты, көмектесуді, жақсы көру мен құрметтеуді, төзімділікті алдыға шығарды. Ахилықтың мақсаты: бай мен кедей, сатушы мен тұтынушы, еңбек пен қаржы, халық пен мемлекет арасында жақсы қарым-қатынас құру арқылы әлеуметтік теңдікті жүзеге

Bu insan anlayışı ile ve çatışmacı değil dayanışmacı, kavgacı değil uzlaşmacı bir düşünce ile geliştirilen ahliliğin eğitim sisteminin karakteristik özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür. Bu eğitim sisteminde;

- İnsan bir bütün olarak ele alınmış, ona yalnız mesleki bilgi değil dinî, ahlaki ve içtimai bilgiler de birlikte verilmiştir.
- İş başında yapılan eğitimin, iş dışında yapılan eğitimle bütünleşmesi sağlanmıştır.
- Eğitim belirli bir noktada tamamlanan değil, ömür boyu süren bir faaliyet olarak ele alınmıştır.
- Köylere kadar varan geniş bir teşkilat kurulmuştur.
- Derslerin yetkili kişiler tarafından verilmesi esası benimsenmiş ve uygulanmıştır.
- Sistem, ahilik prensiplerine uymayı kabul eden herkese açıktır.
- Eğitimden herkes ücretsiz olarak faydalanır.

Maddelemiş olduğumuz bu prensiplerin ışığında, ahilik düşüncesinde hoşgörü kavramı merkezdedir. Toplumda geliştirilecek hoşgörü anlayışına bakacak olursak, her zaman ve her toplumda genel geçerliliği olan bazı kurallara uyularak hoşgörü geliştirilebilir. Bu kuralları şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Toplumdaki herkese düşüncelerini serbestçe açıklayabilme fırsatı tanıma.
2. Temel hak ve hürriyetlere karşılıklı olarak saygı göstermeyi prensip haline getirme.
3. Karşıdaki insanı dikkatli ve önyargısız bir şekilde dinleme, görüşleri paylaşılmasa bile kendini onun yerine koyarak duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışma.
4. Kendi görüş ve düşüncelerini önyargısız olarak ortaya koyma.
5. Üzerinde görüş birliği bulunmayan konularla ilgili problemlerin çözümünde tüm teklifleri ciddiyetle değerlendirme.
6. Düşünce ve uygulamalarda ortak paydalar aramaya çalışma.

асыру және ахлақты қоғамдық түзілісті қалыптастыру.

Ахилықтың мақсаты – бірлестіктегі жеке адамдарды бір-біріне жақындастыру және араларында ынтымақтастық қалыптасуын қамтамасыз ету.

Ахилықта құрылым бір бүтін тұлға ретінде қабылданады. Адамдар кәсіптеріне, түрлеріне, мансаптарына және байлықтарына қарай бөлінбейді. Әр жеке қоғамның бір бөлегі іспеттес. Бір адамның рахатсыздығы сатылы түрде бүкіл қоғамға әсер етеді. Көршісі аш, өзі тоқ болғандарды қатты сөгетін мұндай түсінік жүйесінде, таптық қоғам құрылымы сөзсіз мойындалмайды. Сондықтан да «ынтымақтастық» негізіндегі қоғамдық құрылымы қалыптасқан. Бірлестік жеке мүшелерін емес, қоғамның бүкіл мүшелерін ойластыруға, құрылымын соған қарай бейімдеуге мәжбүр. Оның үстіне, бірлестік мүшесі табысының күнкөрістен артқан бөлегін тұтастай мұқтаж жандарға үлестіруі ахлақ қағидасына айналған. Бұл қоғамда «жан мен мал ортақтығы» ретінде айтылатын ынтымақтастық сүйіспеншілігінің жоғары дәрежеге көтерілгенін көрсетеді. Мұндай ынтымақтастықты бұзу қорқынышы қаржы өнімділігі мен табыс құмарлықты міндетті түрде шектейді.

Әркімнің жұмыс жасауын талап ету, жұмыссызға жұмыс табу, әр кімді бір кәсіптің маманы қылу, кедейлер мен мүгедектерге жәрдем беу шыны қуғанда мемлекеттің міндеті. Алайда бұл міндеттер Ахилық бірлестіктері арқылы жүзеге асып отырды және олардың бұл міндеттерді орындауларына түрткі болған өз ахлақтары мен жауапкершіліктерінен басқа қандайда бір күш болған жоқ.

Сонымен бірге мемлекеттің бақылауынан тыс әрекет еткендеріне қарамастан, әр қашан әлеуметтік әділетпен тыныштықтың сақталуы жолында күш шығарды, әскери қосынның қажеттілігі болған кезде, ысылған шеберлер екенін көрсете отырып бұйрыққа бағынды. Ахилық бірлестіктерінің бұл іс-әрекеттері түрік

Інсанлар арасы илiшкiлерiн қарсылықлы анлайыш, саяғы, толеранс ве ыардымлашма темелiне даылы оларақ герчелешейбiлмесi iчiн айледе, окулда, сокакта, iшьеринде, чалышма hayatында, кысакасы инсанын олдуғу her yerде hoшгору културунун гелiстiрiлмесi герекер. Hoшгору, оңелiкле еғiтiмле казандырылабейекер бир анлайыштыр. Еғiтiмде, кишинин доғуштан саһип олдуғу yeteneklerini олумлу ве денгели бир шекилде гелiстiрмек, културел деғерлери корумак ве бу деғерлерин devamын сағламак, темели севги ве hoшгоруye даылы бир еғiтiм анлайышы иле герчелештирейбейер. Hoшгору илкеси доғрултусунда еғiтилген fertлер даһа һур ве даһа барыш ыанлысыдылар. Hoшгору анлайышындын yokсун бир еғiтiм анлайышыла yetiшен fertлерин исе таассуба, суча ве шиддеге еғилимлери даһа фазладыр.

Топлумдаки her киши, ыаратылыш озеಲ್ಲಿғи, кишилiк ыапысы, hayatы ве қарылаштығу olayлары деғерлендириш шекли itibарыла ortak inanч ве деғерлере саһип олдуғу gibi, diğерлеринден farkлы ыасылара да саһиптирлер. Iште кишилерин ortak ыадасыны олустуран бу деғерлери yetiшмекте olan nesle казандырмак оңелiкле еғiтiмин гереvidир.

Еғiтiмин амацы оланы, iyi insan iyi vatandas, iyi уретци yetiштирилмесини kendi до́неминде баһары иле герчелештирен ahî birlikleri; еғiтiм, istihdam уретим учлусуну en мукеммел шекилде курмушту. Ahîlik; еғiтiми, hayat бойу су́рен бир faaliyet оларақ душунмуш ве mesleki еғiтiм иле genel еғiтiми birbirини tamamlayan unsurlar оларақ еле алмыш ве uygulamыштыр.

Ahî birlikleri; Mуslуman Tуrklerin ekonomik, sosyal ве културел hayatларында ко́клу деғишiкликлерин олдуғу бир до́немде parçаланан ашiрет бағларыннын yerine yerleşik hayat tarzына uygun корууууу деғерлер meydana getirmek, Bizansлыlara қаршы Mуslуman Tуrklerin hakларын корумак ве toplumда huzurun сағланмасына ыардымчы олмак амацыла kurulмушту. Бу teşkilat islam inancıyla Tуrk geleneklerinin kaynaştırılмасындын meydana gelen orijinal бир sentezdir.

Her улkede еғiтiм felsefesi ве sistemi; o улкенин ekonomik, sosyal ве културел ыапысы иле сынрланыр ве тайин едилер. Бир улкеден башка улкеye еғiтiм felsefesi ве sistemi ithal ве ihraч едилемез. Bunun iчiн her millet; tarihинден,

халқының еркинен туындайтын мемлекет пен халық арасындағы селбестiктiң айқын бир мысалын көрсетедi.

Мұндай адами сенiм мен ынтымақшыл да ымырашыл түсинiк арқылы қалыптасқан ахилықтың тәрбие жүйесiнiң типтiк ерекшелiктерiн төмендегiдей талдауға болады. Мұндай тәлим-тәрбие жүйесiнде:

- Адамдар тұтас тұлға ретiнде қаралып, оған кәсiби бiлiмнен тыс дiни, ахлақты және қоғамдық бiлiмдер де қатар үйретiледi;
- Жұмыстағы және жұмыстан сыртқы тәрбиенiң ұштастырылуы қамтамасыз етилген;
- Тәлим-тәрбие бир мезеттiк болмастан, өмiр бойына жалғасатын әрекет ретiнде қолға алынды;
- Ауылдарға дейiн кең таралған бирлестiктер құрылды;
- Тәлим-тәрбие өнегелi адамдар жағынан жүргiзiлдi;
- Ахилық қағидаларын қабылдаған әр қандай адам мұндай тәлим-тәрбиеден игiлiктенедi;
- Тәлим-тәрбие әр кiмге тегiн болды.

ekonomik, sosyal ve kültürel geçmişinden ilham alarak çağın gereklerine uygun bir millî eğitim politikası tespit etmek ve buna göre bir eğitim sistemi belirlemek zorundadır. Her ülkede Müslüman – Türk’e has bir eğitim anlayışı geliştirerek kendi sistemini kuran ahî birliklerinin bu yönüyle incelenmesi gerekir. Sistem incelendiğinde bunun bir gönül işi, bir gönüllülük işi olduğu ortaya çıkar.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda da rol oynayan ahî birlikleri, Müslüman-Türk toplumunun ekonomik, sosyal ve kültürel hayatını tanzim eden kurumlardan biri olarak devlet desteği olmaksızın, varlığını devam ettirmiştir. Bu gerçek, ahîliğin çok sağlam temeller üzerine kurulduğunu ispat eder. Şüphesiz, bu düşüncenin en önemli tarafı "insan"a bakış tarzıdır.

Ahîlik, insanı en yüce varlık olarak kabul eden ve her şeyi onun dünya ve ahîret mutluluğu için düzenleyen bir düşünce sistemidir. Bu sistemde, diğer her şey bu amaca hizmet eden birer araçtır. Bu düşünce, diğer sistemler tarafından da kabul ediliyor gibi görünür. Ancak birçok sistem uygulamada insanı bazı amaçları gerçekleştirecek birer araç durumuna düşürmektedir. Makinenin bir dişlisinden farkı kalmayan insanların da mutluluklarından bahsedilemez. Nitekim o sistemlerin insanları mutlu etmek için alıyor gördükleri tedbirler de, aslında onların görevlerini daha iyi yapmaları içindir.

Yaratılanı Yaradan'dan ötürü sevmeye anlayışına dayanarak incitmeme ve incinmemeyi prensip haline getiren tasavvufi yorumlar, birlikte yaşama ve hoşgörü kültürünün gelişip yayılmasına büyük katkı sağlamıştır. Hoca Ahmet Yesevi, Mevlana, Yunus Emre ve Hacı Bektaş Veli gibi şahsiyetler, birlikte yaşama ve hoşgörü kültürünü toplumun bütün katmanlarına ulaştırmışlardır.

11. yüzyıl şairlerinden Yusuf Has Hacı, Kutadgu Bilig isimli eserinde, “İnsanın gönlü incedir, o bir sırça saraya benzer, ona çok dikkat et, kaba söz söyleme kırılır.” diyerek birlikte yaşamamanın ve hoşgörü kültürünün en önemli şartının gönlü incitmemek olduğunu belirtmiştir.

Geriye bakıp kendi kendimizi düşündüğümüz

Талданған қағидаларға қарағанда, төзімділік ахилық танымының өзегі. Қоғамда қалыптасқан төзімділік танымына қарасақ, әр заманда әр қандай бір қоғамға жалпыға бірдей кейбір жолдармен төзімділік қалыптасады. Төзімділіктің қалыптасу жолдарын былайша жинақтауға болады:

1. Қоғамдағы әр кімнің өз ойларын дербес білдіре алатын мүмкіндікті тану.
2. Негізгі құқық пен бостандыққа салыстырмалы түрде құрмет көрсетуді қағида ретінде қабылдау.
3. Адамдарды мұқият, түсіністікпен тыңдау, пікірі ортақтаспаса да өзін оның орынына қойып, ой-пікірін түсінуге тырысу.
4. Өз көзқарасы мен пікірін бүкпесіз ортаға қою.
5. Ортақ пікірге келісе алмаған мәселелерді шешу жолында барлық талаптарды мұқият ескеру.
6. Көзқарасы мен пікірде ортақтық табуға құлшыну.

Адамдар арасындағы қарым-қатынастың өзара түсінісу, құрмет көрсету, шыдамдылық таныту және көмектесу негізінде жүзеге асуы үшін жанұяда, көшеде, жұмыс орынында, қызметте, қысқасы әр қандай жерде төзімділік таныту керек. Төзімділікті тәлім-тәрбие арқылы қалыптастыруға болады. Тәлім-тәрбие адамның тумысынан қалыптасқан ерекшеліктерін жағымда да байсалды түрде дамыту, мәдени құндылықтарды сақтау және жалғастыру, сүйіспеншілік пен төзімділікті негіз еткен білім беру арқылы жүзеге асады. Төзімділік қағидалары арқылы тәрбиеленген адамдар тіпті де еркін, бейбіт болады. Төзімділіктен алшақ тәрбиемен өскендер фанатизмге, кек пен қаталдыққа бейім келеді.

Қоғамдағы әр адам туа біткен ерекшелігі, адамдық болмысы, өмірі мен бастан кешкендеріне қарай ортақ

zaman görüyoruz ki Hoca Ahmet Yesevi ile Orta Asya'da başlayan ve daha sonra Ahî Evran, Hacı Bektaş-ı Veli, Mevlana, Yunus ile devam eden çizgi bugün dünyanın dikkatini çekiyor. Bu çizginin içerisinde bugün insanlığını aradığı çok önemli değerler var. Bu büyük değerlerin başında; hak, adalet, sevgi, hoşgörü, şefkat gibi insanı insan yapan kurumlar gelmektedir. Bunu bizim ecdadımız sadece söylemiş değil; uygulamış, yaşamış ve bir büyük toplum olma vasfını kazanmıştır.

Bizim aradığımız iyi ahlak, bizim değil; dünyanın aradığı iyi ahlak. İyi ahlak dediğimiz şey güzel şeylerin üstüne oturuyor. Bizim toplumumuz bunu çarşısına pazarına hâkim kıldığı için, insanlar kendi aralarında, kendi kendilerini kontrol edecek mekanizmaları meydana çıkardıkları için, adeta kendi kendine oto kontrol getirmiş bir toplumu meydana getirdikleri için huzur bulmuşlardır.

Hoşgörü kültürünün en önemli temsilcilerinden biri olan Mevlana'ya da değinecek olursak, Mevlana birlikte yaşamayı ve hoşgörü kültürünün temel felsefesini şu veciz ifadeleriyle dile getirmiştir:

Cömertlik yardım etmekte akarsu gibi ol
Şefkat ve merhamette güneş gibi ol
Başkalarının kusurunu örtmekte gece gibi ol
Hiddet ve asabiyette öl gibi ol
Tevazu ve alçakgönüllülükte toprak gibi ol
Hoşgörülü olmada deniz gibi ol
Ya olduğun gibi görün, ya da görüldüğün gibi ol
Bir sevgi ve hoşgörü şairi Yunus Emre ;
"Ben gelmedim dava için
Benim işim sevgi için
Dostun evi gönüllerdir

Gönüller yapmaya geldim." diyerek toplumsal barışın, birlikte yaşama ve hoşgörü kültürünün sevgi temeline dayalı olduğunu belirtmiştir.

Nasıl ki gökkuşağında yer alan renkler, dünyamıza bir zenginlik ve güzellik katıyorsa hoşgörü de fikir dünyamıza bir zenginlik ve güzellik katar.

Eski yıllara da bakacak olursak; 1980'li yıllardan itibaren dünyada meydana gelen

senim men құндылықтарға ие болғаны сияқты, парықты қасиеттерге де ие болады. Адамдардың ортақтығын қалыптастыратын бұл ерекшеліктерді ұрпақтың бойына сіңіру тәрбиенің басты міндеті.

Тәрбиенің басты мақсаты болған инабатты да отаншыл бір адамды, шебер өндірушіні жетілдіруді өз дәуірінде жақсы меңгерген ахилық бірлестіктері: білім беру мен өндіріс өнімділігін жоғары деңгейде құрды. Ахилық білім беруді өмір бойы жалғасатын іс-әрекет ретінде танып, кәсіби білім мен негізгі білімді бір-бірін толықтайтын етіп қолға алды әрі жүзеге асырды.

Ахилық бірлестіктері, мұсылман түркілердің экономикалық, әлеуметтік және мәдени өмірлерінде түбегейлі өзгерістер болған дәуірде бытыраған тайпалардың жергілікті тіршіліктеріне сәйкес құндылықтарын сақтау жолдарын табу, Византияға қарсы мұсылман түркілердің құқықтарын қорғау және қоғамдық тыныштықты сақтау мақсатымен құрылды. Бұл бірлестіктер Ислам сенімі мен түрік дәстүрінің бірігуінен пайда болған өзіндік синтез еді.

Әрбір мемлекеттің білім беру философиясы мен жүйесі сол елдің экономикалық, әлеуметтік және мәдени құрылымына байланысты парықталады және айқындалады. Бір мемлекеттен басқа бір мемлекетке білім беру философиясы мен жүйесі экспорт не импорт етілмейді. Сондықтан әр ұлт өзінің тарихынан, экономикалық, әлеуметтік және мәдени болмысынан шабыт алып, заман талабына сай ұлттық білім беру саясатын қолдану және соған сәйкес білім беру жүйесін белгілеуі тиіс. Әр жерде мұсылман түрікке тән білім беру жүйесін құрған ахилық бірлестіктері осы тұрғыдан зерттелуі керек. Зерттей келе бұл жүйенің көңілден, еркіндіктен туындағанын байқауға болады.

Османлы мемлекетінің құрылымында маңызды рөл ойнаған ахилық бірлестіктері, мұсылман түрік қауымының

гeliшмелер, аһилік пренсіплеріне даһа олуһлу җақлашлан бир ортам меҗдана гетирмиштір. Месела 1970'ли җиллардаки ішчи-ішверен сендикалары арасындаки гержинлик, буғүн yerini yумушамaya ve ішбирлігіне биракма сүрецине гирмиштір. Бу курулушларин бирбиринин дүшману олдуғуну телкин еден гөрүшлер ескиси гили итибар гөрмемектедир. Кисака, сендикалашма һарекетинде җаваш да ола аһилигін пренсіплерине доғру бир җақлашым вадир.

1071 Малазгирт Саваш'ндан sonra Түркер Анadolу'ya yerleşmeye başladılar. Түрк савашчılarının савашчи руһларına uyğun alanlar aramaları ve Түркерин даһа iyi бир yerleşim yeri arama çabaları sonucunda, 1255 yıllarına kadar doғal бир olушum іçerisinde geçiş yapıldı. Бу yıldan sonra gittikçe artan Moғol saldırılarının etkisiyle göç бир mecburiyet һaline geldi. İlk göçlerde çoғunlukla савашчи ve һayvan yetiştiriciler gelmesine rağmen, Moғol saldırısından kaçır gelenler zengin tüccar ve sanatkarlardı.

Moғol saldırısı çok ani ve kanlı olmuştı. Бу yüzden бу olaydan sonra göç edenler bulundukları yerlerden даһа güvendi yerlere ulaşmak іçin çok kısa бир zaman іçerisinde, bütün maddi manevi varlıklarını da alarak Anadolu'ya geldiler. Sonra sanat ve ticaretlerini Anadolu'da sürdürmek іçin gayret ettiler. Fakat burada Bizanslı meslektaşlarıyla rekabet etmek zorundaydılar. Birlik іçinde olmaları gerekiyordu, aynı zamanda dayanışma ruhunu korumalıydılar. Бу dayanışma önce dericilik alanında gerçеkleşti. Çünkü atlı ve göçebe бир ulusun en çok ihtiyaç duyduғu şeyler, yemeni, çizme, at eğerleri, yular gibi deriden üretilen eşyalardı. Bunun іçin, bunların yapılacağı derilerin hazırlanması, yani işlenmesi gerekiyordu (Seyfeli 2000: 20).

Бу арада ilk yerleşimden on - on beş yıl sonra Anadolu da Moғol

AHİLİK, İNSANI EN YÜCE VARLIK OLARAK KABUL EDEN VE HER ŞEYİ ONUN DÜNYA VE AHİRET MUTLULUĞU İÇİN DÜZENLEYEN BİR DÜŞÜNCE SİSTEMİDİR. BU SİSTEMDE, DİĞER HER ŞEY BU AMACA HİZMET EDEN BİRER ARAÇTIR.

АХИЛЫҚ – АДАМДЫ ЕҢ ҰЛЫ ТІРШІЛІК ИЕСІ РЕТІНДЕ ТАНЫП, ӘР ІСТІ ОНЫҢ ПӘНИ ЖӘНЕ АҚЫРЕТТІК БАҚЫТЫ ҮШІН ҰЙЫСТЫРҒАН ТАНЫМДЫҚ ЖҮЙЕ. БҰЛ ЖҮЙЕДЕ БАСҚА БАРЛЫҚ НӘРСЕ ОСЫ МАҚСАТ ҮШІН ҚЫЗМЕТ ЕТЕТІН БІР ҚҰРАЛ БОЛЫП ТАБИЛАДЫ.

экономикалық, әлеуметтік және мәдени өмірін ретке келтірген құрылымдардың бірі ретінде, мемлекеттен көмек алмаса да, тіршілігін жалғастырды. Бұл шындық ахилықтың мықты негіздерге құрылғандығын көрсетеді. Бұл түсініктің маңызды жағы «адамға» ұстанған көзқарасы екендігі даусыз.

Ахилық – адамды ең ұлы тіршілік иесі ретінде танып, әр істі оның пәни және ақыреттік бақыты үшін ұйыстырған танымдық жүйе. Бұл жүйеде басқа барлық нәрсе осы мақсат үшін ететін бір құрал болып табылады. Мұндай түсінік басқа жүйелер жағынан да қабыл етілетіндей көрінеді. Сөйтіп адамды кейбір мақсаттарды іске асырудағы құрал халіне түсіруде. Механиканың бір тал тісті доңғалағынан айырмашылығы қалмаған адамдардың бақыттылығынан сөз ашуға болмайды. Қала берді мұндай жүйелердің адам адамдарды бақытты ету үшін қабылданған сияқты көрінетін кейбір шаралары, шынын қуғанда адамдарға міндеттерін тіпті де жақсы орындату үшін болады.

Алланың ризашылығы үшін жақсы көру түсінігіне сүйеніп ренжітпеу мен ренжімеуді қағида дәрежесіне жеткізген мистикалық түсініктер бірлікте өмір сүру мен төзімділік дәстүрінің қалыптасып дамуына үлкен әсер етті. Қожа Ахмет Ясауи, Мәулана, Юнус Эмре және Қажы Бекташ Уәли сияқты ғұламалар бірлікте өмір сүру мен төзімділік дәстүрін қоғамның барлық салаларына дейін жеткізді.

XI ғасырдың ұлы ақыны Жүсіп Баласағұн «Құтты білік» дастанында «Адамның көңілі өте нәзік, бейне әйнек сарайдай, оған абай бол, дөрекі сөйлесең сынады» деп, бірлікте өмір сүру мен төзімділік дәстүрін ең маңызда алғышарты

saldırısına uğradı. Anadolu halkı pek çok haksızlığа ve zulme maruz kaldı. Bu olayların yaşandığı Anadolu'da halk artık canından bezmiş durumdayken devreye ahî Evran, Baba İlyas, Hacı Bektaş, Mevlana Celaleddin Rumi gibi Türk büyükleri girdi. Bu insanlar halkın maneviyatını yükseltmek, millî duygularını ayakta tutmak için çok çaba sarf ettiler.

"Baba İlyas, yönetime karşı kritikleriyle, Mevlana, Konya'da saray ve yöneticilerine ahlak ve hoşgörü telkinleriyle, Hacı Bektaş, köylü ve göçebe halk arasına girerek onların her tür davranış ve gerekleri ile, dilleriyle, şiirleriyle, müzikleriyle, ahlaklarıyla ilgilenerек, ahî Evran, esnaf ve sanatkarları bir birlik altında toplayarak, sanat ve ticaret ahlakını, üretici ve tüketici çıkarlarını güven altına almak suretiyle bu kötü politik ve ekonomik atmosfer içinde onlara yaşama ve direnme gücü verdiler." (Çağatay 1974: 83)

Ahîlik teşkilatına giren esnaf ve sanatkarlar, mesleki, dini ve ahlaki eğitimin dışında askerî talim ve terbiye de görüyorlardı. Gerektiğinde savaşırlara da katılıyorlardı.

Ahî birliklerini meydana getiren temel yaklaşım; köklü kültür değişmelerinin ortaya çıktığı bir dönemde, birbirine karşı çatışmacı tavır alan grupları uzlaştırmak, zayıflayan aşiret bağlarının yerine yerleşik hayat tarzına uygun koruyucu değerler meydana getirmek, Bizans'a karşı Müslüman-Türk menfaatlerini korumak ve toplum huzurunun teminine yardımcı olmak amacındadır. Ahîlik esas itibarı ile İslam inancıyla Türk örf ve adetlerini kaynaştıran bir düşünce sistemi, bir sentezdir.

Bu sentezin tabii bir neticesi olarak hiçbir şey eşrefi mahlûkat kabul edilen insandan daha kıymetli olamaz. İnsanların dünya ve ahîrette huzur içinde olmalarını sağlamak, zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet, kısaca toplumun bütün fert ve müesseseleri arasında iyi münasebetler kurmak ahîliğin temel gayesidir. Ahî kültüründe işçi-işveren münasebetlerinin şekil almasını da bu ulvi gayenin ve felsefenin şüphesiz, tesirleri olmuştur. Ahî teşkilatının iktisadi kaygılarını ötesinde, içtimai bir öz taşıması, işçi ile işveren arasında daima manevi değerlerin hâkim olduğu, karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı münasebetleri pekiştirmiştir.

біреудің көңілін қалдырмау екенін білдіреді.

Өткенге қарап өзіміз туралы ойланғанда, Қожа Ахмет Ясауимен бірге Орталық Азияда басталып, кейін Ахи Эвран, Қажы Бекташ Уәли, Мәулана және Юнус Эмре арқылы жалғасын тапқан дәстүр бүгін дүниені өзіне қаратты. Бұл дәстүрдің ішінде қазір адамдар іздеген өте маңызды құндылықтар бар. Бұл маңызды құндылықтардың басында әділдік, әділеттілік, сүю, төзімділік және қайырымдылық сияқты адамды адам ететін ортақтықтар тұрады. Мұны біздің ата-бабаларымыз айтып қана қоймастан, жүзеге асырды, орындады және өте сыйлы қоғамды қалыптастырды.

Біздердің ғана емес, бүкіл дүние жүзінің іздегені – ахлақ. Ахлақ ұғымы ізгі қасиеттерден тұрады. Қоғамымызға бұл ұғымның қағидалары таныс болғандықтан және адамдар өзін-өзі басқару тетіктерін қалыптастырып, өзін-өзі басқаратын қоғамды құрғандай болып көрінгендіктен жан тыныштығын тапты.

Төзімділік мәдениетінің ең маңызды өкілдерінің бірі Мәуланаға да тоқтала кетейік. Мәулана қоғамда бірлесе өмір сүру мен төзімділік мәдениетінің негізгі философиясын былайша қысқаша баяндап берді:

Жомарттық пен жәрдемдесуде ағын судай бол,

Шапағат пен төзімділікте күн сияқты бол,

Басқалардың айыбын жабуда түн сияқты бол,

Ашу мен ызада өлі сияқты бол,

Кішіпейілділік пен қарапайымдылықта топырақтай бол,

Төзімділікте теңіз сияқты бол,

Я, қандай болсаң солай жүр, я қалай көрінсең сондай бол.

Махаббат пен төзімділікті дәріптеген ақын Юнус Әміре:

«Мен келгем жоқ бұл өмірге дау үшін,

Топlumда yer alan bütün müesseseler arasında iyi münasebetler kurmak, herkesin hak ve hukuk kuralları çerçevesinde huzur içinde yaşamasını temin etmek, topluma iyi ve güzel ahlaklı insanlar kazandırabilmek için sayısız düzenlemelerle vücuda getirilen ahî teşkilatı yüzyıllar boyunca ayakta kalabilmiş, sürekli gelişmiş ve yaygınlaşabilmişse bunun en önemli sebeplerinden biri de Müslüman Türk esnafının tabiatında zaten var olan dürüstlük, hoşgörü, saygı ve sevgi kavramlarıdır.

Ahîlik insanları renklerine, dillerine, mesleklerine, servetlerine, şöhrет ve mevkilerine göre tasnif etmeyen bir düşünce sistemidir. Ancak ahî teşkilatına girebilmenin bazı temel şartları vardır. Gençlerin ahîliğe kabulüne çok önem verilmiştir. Ahî teşkilatına kabul edilecek kişinin en küçük bir şüphe uyandırmaması ahîliğe kabulünü engellerdi. Teşkilata girmek isteyen ahlak ve terbiyesi üzerinde yapılan incelemeler olumlu olursa durum zaviyede değerlendirilir, uygun bulunursa bir törenle söz konusu kişi üyeliğe kabul edilirdi.

Mesleki eğitimi genel eğitimle bütünlük içinde ele alıp bir ömür boyu devam edecek bir faaliyet olarak uygulamaya koymak ahî eğitim sisteminin en çarpıcı özelliğidir. Bu eğitim sistemi de hoşgörü merkezlidir. Hatta eğitimin temeline indiğimizde de görüyoruz ki usta-çırak ilişkisinde de hoşgörü egemendir.

20. yüzyıl eğitimciler arasında çok ciddi görüş ayrılıklarına sahne olmuştur. Anlaşıyor ki eğitim konusundaki tartışmalar 21. yüzyılda da devam edecektir. Başlatılan tartışmalar, bugün halâ birçok gelişmekte olan ülkenin gündemindedir. Ancak, son yıllarda, eğitimdeki genel eğilimler ahîliğin yüzyıllar ötesine ışık tutan bir düşünce olduğunu ortaya koymuştur. Bu eğilimleri kısaca şöyle özetlemek mümkündür.

HOCА AHMET YESEVİ, MEVLANA, YUNUS EMRE VE HACI BEKTAŞI VELİ GİBİ ŞAHSİYETLER, BİRLİKTE YAŞAMA VE HOŞGÖRÜ KÜLTÜRÜNÜ TOPLUMUN BÜTÜN KATMANLARINA ULAŞTIRMISLARDIR. 11. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN YUSUF HAS HACİP, KUTADGU BİLİĞ İSİMLİ ESERİNDE, “İNSANIN GÖNLÜ İNCEDİR, O BİR SIRÇA SARAYA BENZER, ONA ÇOK DİKKAT ET, KABA SÖZ SÖYLEME KIRILIR.” DİYEREK BİRLİKTE YAŞAMANIN VE HOŞGÖRÜ KÜLTÜRÜNÜN EN ÖNEMLİ ŞARTININ GÖNÜL İNCİTMEMEK OLDUĞUNU BELİRTMİŞTİR.

Менің ісім сүю үшін.

Достың үйі көңілге толы,

Жақсы көңілмен ренішін тарқатуға келдім» деген жолдарында қоғам бейбітшілігінің, қоғамда бірлесе өмір сүру мен төзімділік мәдениетінің сүйіспеншілікке негізделгенін дәйектейді.

Кемпірқосақтағы жарқыраған түстер төңіректі қалай құлпыртып, түрлендірсе, төзімділік де дәл солай біздің бойымызға ізгі қасиеттерді дарыта түседі.

Өткен жылдарға да қарайтын болсақ; 1980-ші жылдардан бастап әлемде болған өзгерістер ахилық қағидаларына неғұрлым оң көзқараспен қарайтын ортаны қалыптастырған екен. Мысалы, 1970-ші жылдардағы жұмысшылар мен жұмыс беруші кәсіподақтар арасындағы шиеленіс бүгінгі күндері бәсеңдеп, ынтымақтастыққа айналды. Бұл ұйымдардың бір-біріне жау екенін тұжырымдайтын көзқарастардың бұрынғыдай күші жоқ. Бір сөзбен айтқанда, кәсіподақ қозғалысында баяу болса да, ахилық қағидаларына деген ұмтылысты байқауға болады.

1071 жылы Малазгирт соғысынан кейін түріктер Анадолыда қоныстана бастады. Түрік жауынгерлерінің жауынгерлік рухқа сәйкес аймақтарды және түріктердің жақсырақ қоныстану мекенін іздеуі нәтижесінде 1255 жылдарға дейін табиғи үдеріс аясында көшу кезеңі болды. Осы жылдан кейін барған сайын арта бастаған моңғол шабуылдарының салдарынан халықтың көбісі көшуге мәжбүр болды. Алғашқы көші-қон кезінде көбіне жауынгерлер мен малшылар келсе де, моңғол шабуылынан қашып келгендер

Хızла деęишен дүнямızда, билгилерин өнкеи үзүзллара гөре даха да артмасы ве гелішмеси, инсан рухунун даха yararлы ве гүчлү hale getirilmesi çabalarını геліштірміштір. Bunun sonucunda, eęitimин гүчүне inanan үлкeler, vatandaşları için eęitimi temel bir hak olarak görmüşler ve kabul etmişlerdir.

Nihayet 1960'lı yıllarda başlayan "Hayat Boyu Eęitim" kavramı üzerindeki eğilim UNESCO'nun 1970 yılını "Eęitim Yılı" olarak kabul etmesiyle daha da önem kazanmış ve bu münasebetle hazırlanan tasarı şu ilkeleri ortaya koymuştur:

Dünya sürekli bir gelişmenin içindedir.

Eęitim okulla bitmez, bütün hayat boyu sürer.

Okullarda öğrenilen bilgiler, bir süre sonra yetmemeye başlar.

İşte ahilik, eęitimi hayat boyu devam eden bir hadise olarak kabul etmek suretiyle, yüzyıllar ötesine ışık tutmuştur. Ahî zaviyelerinde kırk yaşın üstündeki insanlara da okumu-yazma öğretilmiştir. Hatta, bunlar arasında divan yazacak kadar olgunluęa ulaşanlar dahî vardır. Ahî birlikleri üyelerini öğrenci veya eęitici olarak, sürekli bir eęitim ortamında tutuyordu.

Öğretecek bir şeyleri bulunan herkesten eęitici olarak faydalanmak ve her fırsatta eęitim yaptırmak, bu teşkilatın önemli bir özelliğidir. Eęitim sadece kişiyi geliştiren bir faaliyet olarak değil, aynı zamanda onu işyerine, büyüklerine ve topluma saygı duyup gönülden bağlanmasını sağlayan bir araç olarak da görülmekteydi.

Eęitimин önemini bir düşünür şöyle ifade etmektedir: Eski zamanlarda üç atlı bir çölden geçiyordu. Kurumuş bir nehir yatağından geçerken gaipten bir ses geldi: "durunuz!". Hemen atlarını durdurdular. Ses daha

**ҚОЖА АХМЕТ
ЯСАУИ, МӘУЛАНА,
ЮНУС ЭМРЕ ЖӘНЕ
ҚАЖЫ БЕКТАШ
УӘЛИ СΙΑҚТЫ
ҒҰЛАМАЛАР
БІРЛІКТЕ ӨМІР СҮРУ
МЕН ТӨЗІМДІЛІК
ДӘСТҮРІН
ҚОҒАМНЫҢ
БАРЛЫҚ
САЛАЛАРЫНА
ДЕЙІН ЖЕТКІЗДІ.
ХІ ҒАСЫРДЫҢ
ҰЛЫ АҚЫНЫ
ЖҮСІП БАЛАСАҒҰН
«ҚҰТТЫ БІЛІК»
ДАСТАНЫНДА
«АДАМНЫҢ КӨҢІЛІ
ӨТЕ НӘЗІК, БЕЙНЕ
ӘЙНЕК САРАЙДАЙ,
ОҒАН АБАЙ БОЛ,
ДӨРЕКІ СӨЙЛЕСЕҢ
СЫНАДЫ» ДЕП,
БІРЛІКТЕ ӨМІР СҮРУ
МЕН ТӨЗІМДІЛІК
ДӘСТҮРІН ЕҢ
МАҢЫЗДА
АЛҒЫШАРТЫ
БІРЕУДІҢ КӨҢІЛІН
ҚАЛДЫРМАУ
ЕКЕНІН БІЛДІРЕДІ.**

арасында бай саудагерлер мен қолөнершілер де болды.

Моңғол шабуылы кенеттен болып, қан судай ақты. Сондықтан осы оқиғадан кейін көшкендер мекендеген жерлерінен қауіпсіздеу жерлерге жету үшін өте қысқа мерзім ішінде бүкіл материалдық игіліктері мен рухани құндылықтарын Анадолыға өздерімен бірге ала келді. Сонан соң олар өнер мен сауданы Анадолыда жалғастыруға бар күштерін салды. Бірақ ол жерде византиялық әріптестерімен бәсекеге түсулеріне тура келді. Бірлікте өмір сүріп, ынтымақтастық рухын сақтау қажет болды. Мұндай ынтымақтастық алдымен былғары ісінде жүзеге асырылды. Себебі атты және көшпенді халыққа ең қажетті нәрселер – кебіс, етік, ертоқым, тізгін сияқты былғарыдан жасалған бұйымдар еді. Бұл үшін осы бұйымдар жасалатын былғарыны дайындап, өңдеу керек болды (Сейфели 2000: 20).

Бұл ретте алғаш қоныстанудан он-он бес жыл өткен соң, Анадолы да моңғол шапқыншылығына ұшырады. Анадолы халқы көптеген әділетсіздіктер мен зорлық-зомбылықтарға душар болды. Бұл оқиғалар орын алған Анадолыда халық өмірден түңілген кезде Ахи Эвран, Баба Илияс, Қажы Бекташ Уәли, Мәулана Жалаладдин Руми сияқты түріктердің ұлы тұлғалары келді. Бұл адамдар халықтың рухын көтеріп, ұлттық сана-сезімдерін сақтауға көп күш салды.

Баба Илияс үкіметке қарсы сыни көзқарас білдіру арқылы, Мәулана Коньяда сарай мен басшыларды адамгершілік пен төзімділікке шабыттандыру арқылы, Қажы Бекташ шаруалар мен көшпелі халықтың ортасына еніп, олардың түрлі мінез-

sonra atlarından inmelerini söyledi: “ yerden bir avuç taş alarak ceplerinize koyunuz ve yolunuza devam ediniz.” ses daha sonra dedi ki: “emrettiğim gibi yaptınız. Yarın güneş doğduğu zaman hem memnun olacaksınız hem müteessir.” ne diyeceklerini bilmeyen atlılar yollarına devam ettiler. Ertesi sabah güneş yükseldiği zaman, ellerini ceplerine sokan bu üç atlı ceplerindeki taşların elmas, pırlanta, inci ve diğer kıymetli taşlara dönmüş olduğunu gördüler. Seviniyorlardı çünkü sesin emri üzerine taşları ceplerine koymuşlardı; müteessirdiler çünkü daha fazla taş almamışlardı. İşte eğitimin hikayesi bu.

Ahilik örgütü; kardeşlik, yardımseverlik, hoşgörülülük, dürüstlük gibi temel ahlaki ve insani değerleri prensip olarak kabul etmiş, toplumda sosyal ve ekonomik denge sağlamaya çalışmıştır. Ahiliğin Türkleşme ve İslamlaşmada, toplum ahlakı ve dayanışma duygusunun gelişmesinde, hoşgörü ve kardeşlik kültürünün oluşmasında, toplumsal hukuk düzeninin kurulmasında, üretimin denetlenmesinde, ticaret ve tarımın koordinasyonunda ve siyasal örgütlenmenin oluşumunda büyük etkisi ve önemi vardır.

Ahilik, bir meslek örgütü olmasının yanı sıra, teşkilata giriş kuralları, töreleri ve sırları olan bir tasavvuf kurumudur. Ahilikte temel ilke, örgüte üye olanların mutlak eşitliğidir. Üyelerin hepsi birbirinin kardeşidir. Ancak, aşama bakımından küçükten büyüğe doğru sonsuz bir saygı vardır. Üyelik için kişinin, örgüt bünyesinden birisi tarafından önerilmesi gerekir. Küçültücü işlerle uğraşanlar, çevresinde olumsuz tanınanlar, örgüte kötü söz getirebileceği düşünülenler Ahi olamazlar.

Örgüte giriş özel bir törenle ile olur. Törende Ahi adayına şed (kuşak) kuşanılır ve tüm insanlara karşı sevgi dolu, saygılı olması, doğruluktan ayrılmaması öğütlenir. Üyelerden kesin bağlılık ve örgüte karşı sonsuz itaat istenir. Ahilikte bilgi edinme, sabır, ruhun arındırılması, sadakat, dostluk, hoşgörü gibi özelliklerin kazandırıldığı aşamalardan geçilir. Üçü açık, üçü kapalı diye nitelenen altı iyi ahlak ve insanlık kuralı benimsetilirdi. Bunlardan kapalı olan üçü:

Eline dikkat et: Hırsızlık, barbarlık ve kötülük etmemek için.

↑

құлықтары мен қажеттіліктеріне, тілдеріне, поэзиясына, музыкасына, этикасына қызығушылық таныту арқылы, ал Ахи Эвран қолөнершілер және шеберлердің бастарын қосып, өнер мен сауда нормаларын, өндіруші мен тұтынушылардың мүдделерін қамтамасыз ету арқылы осындай нашар саяси-экономикалық ортада оларға өмір сүруге және қарсы тұруға күш берген (Шағатай 1974: 83).

Ахилық ұйымына кірген қолөнершілер мен шеберлер кәсіби, діни-этикалық біліммен қатар әскери тәлім-тәрбие де алатын. Қажет болған жағдайда соғысқа да қатысатын.

Ахилық одақтары түбегейлі өзгерістер орын алған кезеңде бір-бірімен текетіресте болған қарсы топтарды татуластыру, әлсіреген рулық-тайпалық байланыстардың орнына отырықшы өмір салтына сәйкес қорғайтын құндылықтарды қалыптастыру, Византияға қарсы мұсылман түріктердің мүдделерін қорғау және қоғамның тыныштығын қамтамасыз етуге септігін тигізуді мақсат тұтады. Ахилық шын мәнінде ислам діні мен түрік салт-дәстүрлерін біріктіретін ой жүйесі, өзіндік бір синтез болып табылады.

Бұл синтездің табиғи нәтижесінде ештеңе де қасиетті жаратылыс болып саналатын адамнан бағалы бола алмайды. Адамдардың бұл дүние мен ақыретте тыныштықта өмір сүруін қамтамасыз ету, бай мен кедей, өндіруші мен тұтынушы, еңбек пен қаржы, халық пен мемлекет, қысқаша, қоғамның барлық мүшелері мен ұйымдары арасында жақсы қарым-қатынастарды орнату ахилықтың басты мақсаты болып табылады. Ахилық мәдениетінде қызметкер мен жұмыс беруші қатынастарының қалыптасуына да осы биік мақсат пен философияның әсер еткені сөзсіз. Ахилық ұйымының экономикалық алаңдаушылықтан тыс әлеуметтік мәнінің болуы қызметкер мен жұмыс беруші арасында үнемі рухани құндылықтар басым болатын өзара сыйластық пен сүйіспеншілікке негізделген

Diline dikkat et: Yalan söylememek, dedikodu, küfür ve hakaret yapmamak için.

Beline dikkat et: Başkalarının namusuna ve onuruna dokunmamak için.

Açık olan üç şey:

Eli açık olacak: Düşkünlere yardım için.

Kapısı açık olacak: Konuk veya bir şey istemeye gelenler için.

Sofrası açık olacak: Yoksullara, muhtaçlara yemek yedirmeleri için.

Ahîler kız çocuklarına da şu üç öğüdü verirler ve üç şeyi benimsetirlerdi:

İşine dikkatli ol: Evinin, ailenin işini ihmal etme.

Aşına dikkatli ol: İyi yemek pişir.

Eşine dikkatli ol: İdareli ol ve kocana sahip olmasını bil.

Yerleşik hayata geçen bir toplumun insanlarını yardımlaşma duygusu altında toplayarak teşkilatlanmalarını sağlayan Ahi kuruluşlarında ihtiyaç, ticaretten önce gelirdi. Bunun yanında yapılan faaliyetlerde kâra değil helal kazanca önem verilirdi. Osmanlı'da Ahiler, çapulculuğu önlemek, can ve mal güvenliğini sağlamak ve ticaret ahlakını kurmak gibi hayırlı vazifeler yapmıştır. Ahilik, aynı zamanda sosyal hayat kadar ekonomik hayatı da yönlendiren ve günümüz koşullarında bile birçok ülkede gerçekleştirilememiş, adaletli, verimli ve son derece güzel bir sistemi Türk toplumuna kazandırmış bir kültürdür.

Birlikte ve barış içinde yaşamak, günümüzün küresel meselelerinden biridir. Günümüz dünyası ekonomik açıdan gelişmiş olmasına rağmen insana, etik değerlere ve hoşgörüye gereken önemi vermemektedir. Oysa ki dünyamızı insanlığa hizmet edecek diyaloglara yakınlaşmalara ve hoşgörüye çok ihtiyacı vardır. Ahilik teşkilatının temelini attığı hoşgörü kültürünün devamını sağlamak insanlığın elindedir. Bu konulardaki çalışmalar, sadece tarihçiler ve edebiyatçıların işi olarak görülmemelidir. Eğitimciler, ekonomistler, tarihçiler, ilahiyatçılar, edebiyatçılar, sosyologlar, yöneticiler ve diğer alan uzmanları; Türk-İslam medeniyetinin kuruluş yıllarını kendi uzmanlık alanları yönüyle inceleyerek Türk toplumunun dinamiklerini ortaya çıkartıp geleceğe ışık tutmalıdır. Bu tür

қарым-қатынастарды нығайта түседі. Қоғамдағы барлық мекемелер арасында жақсы қарым-қатынастар орнату, барша жұрттың құқық пен заң үстемдігі шеңберінде бейбітшілік өмір сүруін қамтамасыз ету, қоғамның адамгершілігі мол жақсы адамдардан құралуын қамтамасыз ету үшін сансыз реттеулер нәтижесінде қалыптастырылған ахилық ұйымы ғасырлар бойы жалғасын тауып, үздіксіз дамыған және кең таралған. Бұған себеп – мұсылман түрік қолөнершілерінің бойында адалдық, төзімділік, құрмет және сүйіспеншілік қасиеттерінің болуы.

Ахилық адамдарды түсіне, тіліне, қызметіне, байлығына, даңқы мен лауазымына қарай бөлмейтін ой жүйесі. Алайда, ахилық ұйымына қосылу үшін кейбір негізгі талаптарды орындау қажет. Бұл ұйымға жастардың қабылдануына аса мән берілген. Ахилық ұйымына қабылданатын адамның кішкене болсын күмән келтіруі ахилыққа қабылдануына кедергі келтіретін еді. Ұйымға кіргісі келген адамның имандылығы мен тәрбиесіне жүргізілген зерттеулер оң нәтиже берсе, іс завияда бағаланатын. Дұрыс деп табылса, салтанатты рәсім жасалып, ол кісі мүшелікке қабылданатын еді.

Кәсіптік білімді жалпы біліммен бірге қолға алып, өмір бойы жалғасатын қызмет ретінде іс жүзінде пайдалану ахи білім беру жүйесінің ең жарқын ерекшелігі болып табылады. Бұл оқу жүйесі де төзімділікке негізделген. Тіпті білім беру жүйесінің түп негізінендегі ұстаз-шәкірт қарым-қатынасында да төзімділіктің үстем болғанын көруге болады.

XX ғасыр білім берушілер арасында келіспеушіліктер туындаған сахнаға айналды. Білім беру бойынша пікірталастардың XXI ғасырда да жалғасатыны айқындалды. Басталған пікірталастар бүгінгі күнге дейін әлі де көптеген дамушы елдердің күн тәртібінен түспеген. Алайда, соңғы жылдары білім беру саласындағы жалпы үрдістер ахилықтың ғасырлар бойы жөн сілтейтін идея екенін көрсетті.

çalışmaların bizi taklitçilikten kurtarıp insanlığa hizmet edecek potansiyelimizi harekete geçireceğine inanıyorum.

Yazımı Ahilik prensiplerini ortaya koyan iki hikaye ve bir yeminle noktalamak istiyorum.

EKLER

BU MİLLETLER DÜNYA FETHEDİLİR

İstanbul'un henüz fethedilmediği zamanlarda Edirne'de bulunan Sultan Mehmet, fetih hazırlıklarını yaparken diğer bir taraftan halkın durumunu kontrol etmeyi ihmal etmiyordu. Ona göre önemli olan milletin birlik beraberlik içinde olmasıydı. Bunu fetihin gerçekleşmesinin şartlarından biri olarak görüyordu. Sultan Mehmet bir sabah kılık kıyafet değiştirip pazara çıktı. Satılan malların kalitesini, fiyat durumunu ve esnafın hâlini kontrol etmek için, Edirne'nin çarşılarını gezmeye başladı. Sultan Mehmet, sokağın başındaki ilk dükkâna girdi. Selam verdikten sonra:

- Bana yarım batman yağ, yarım batman bal ve biraz da peynir veriniz, dedi. Müşteriyi güler yüzle karşılayan esnaf, selâmı alıp memnuniyetle yarım batman yağ, yarım batman bal ve biraz da peynir verirken, karşısındakinin padişah olduğundan bihaber konuştu:

Ağam, dilerseniz bal ve peynir verebilirim. Ancak ben bu yağ, satarak siftohladım. Diğer isteklerinizi de daha siftohlamayan karşı komşumdan alırsanız memnun olurum. Bu duruma içten içe sevinen padişah karşı dükkâna geçti. Yarımşar batman bal ve peynir istedi. Dükkân sahibi yaşlı adam balı tarttıktan sonra: -Allah'a şükür bugün de siftohlamızı ettik. Ancak peyniri henüz siftoh etmeyen komşumdan alırsanız sevinirim. Sultan Mehmet diğer dükkândan peyniri aldıktan sonra: - Bu millette bu yüksek ahlak varken değil İstanbul dünya alınır, diyerek çarşıdan mutlu bir şekilde ayrıldı.

AHÎ AHLAKI

Ahîlik ahlâkıyla yetişmiş Osmanlı esnaf ve sanatkarında doğruluk esastı. Hileli satışa kesinlikle müsaade edilmezdi. Yabancı bir kumaş tacirinin Osmanlı ülkesine gelerek bir kumaş imalathanesinin mallarını beğenip

Бұл үрдістерді қысқаша төмендегідей қорытындылауға болады.

Жылдам өзгеріп жатқан әлемде ақпараттың өткен ғасырлармен салыстырғанда одан әрі артуы және дамуы адамзат рухының пайдасын одан әрі арттырып, күшейту ыждаһатын дамытты. Нәтижесінде, білімнің күшіне сенетін мемлекеттер азаматтары үшін білімді іргелі құқық деп санаған.

Ақыры, 1960-шы жылдары басталған «Өмір бойы оқыту» ұғымы бойынша үрдіс ЮНЕСКО-ның 1970 жылды «Білім жылы» деп жариялауымен аса маңызға ие болды. Осыған орай дайындалған жобада келесі қағидалар ұсынылды:

Әлем тұрақты даму үстінде.

Білім алу мектеппен аяқталмай, бүкіл өмір бойы жалғасады.

Мектепте алған білім кейінірек жеткіліксіз бола бастайды.

Осылайша, ахилық білімді өмір бойы жалғасатын құбылыс деп танып, ғасырлар бойы бағыт беруде. Ахи завияларында қырық жастан асқан адамдарға да оқу-жазу үйретілді. Тіпті олардың қатарында диван жаза алатындай дәрежеге жеткендер де болған. Ахилық одақтары өз мүшелерін шәкірт немесе тәрбиелеуші ретінде үнемі білім беру ортасында ұстайтын еді.

Үйренуге болатын әр адамнан бір нәрсе үйрену және мүмкіндік туған сайын білім алу осы ұйымның маңызды ерекшелігі болып табылады. Білім беру тек адамды дамытатын әрекет қана емес, сонымен қатар жұмыс орнына, үлкендерге және қоғамға құрмет көрсетіп, шын жүректен үйренуін қамтамасыз ететін құрал ретінде қарастырылатын.

Білім берудің маңыздылығын бір ойшыл осылайша түсіндіреді: Ежелде үш салт атты шөл арқылы жүріп келе жатады. Құрғап қалған өзен арнасынан өткен кезде «Тоқта!» деген бір дауыс шығады. Олар дереу аттарын тоқтатады. Одан кейін дауыс жолаушыларға аттан

hepsini almak iste-dikten sonra, mal sahibinin kumaş toplarını denklerken bir top kumaşı ayırdığını görüp bu hareketinin sebebini sorması üzerine, Osmanlı esnafı "Onu sana veremem, kusurludur" cevabını verince; yabancı tacirin "Ziyanı yok, önemli değil" demesine rağmen Osmanlı esnafının o kumaş topunu vermemekte direterek: "Benim malımın kusurlu olduğunu söyledim, biliyorsunuz. Fakat siz onu kendi memleketinizde satarken, alıcılarınız orada benim bunları size söylemiş olduğumu bilmeyeceklerdir. Böylece de müşterilerinize kusurlu mal satmış olacağım. Neticede Osmanlı'nın gururu şeref ve haysiyeti rencide olacak, bizi de hilekar sanacaklardır. Onun için bu sakat topu asla size veremem" diyerek kumaşı vermemiştir.

AHİLİK YEMİNİ

Çalışmayı ibadet sayan bir anlayışla;

- Hakkın rızasını gözeterek, halka hizmet edeceğime
- Ahiliğin temel değerleri olan cömertlik, doğruluk, dürüstlük, hoşgörü, güven, sevgi, sabır, dostluk, fedakarlık, adalet, kanaatkarlık ilkelerine ve komşuluk hukukuna uyacağıma
- Elime, belime, dilime, gözüme sahip çıkıp, günahlardan sakınacağıma
- Ölçü ve tartıda, doğrulukta sapmayacağıma
- Müşteri velinimetimdir düşüncesi ile, onlara güler yüzlü davranacağıma
- Hayatımın her döneminde kul hakkını gözetip, kimseye haksızlık yapmayacağıma
- Mesleki eğitim ve kurallara bağlı kalacağıma
- Helalinden kazanıp, haram lokma yemeyeceğime ve Ahi esnafında olması gerekli ahlaki değerlere bağlı kalacağıma
- Namusum, şerefim ve bütün mukaddesatım üzerine and içerim.

түссін дейді. «Жерден бір уыс тас алып, қалталарыңызға салыңыз және жолыңызды жалғастыра беріңіз» деген соң дауыс: «Менің айтқанымды істедіңіз. Ертең күн шыққан кезде әрі қуанасыз, әрі мұңаясыз», – дейді. Не айтарын білмеген салт аттылар жолдарын жалғастырады. Келесі күні таңертең күн шыққан кезде қолдарын қалталарына салса, бұл үш салт атты ондағы тастардың гауһар, алмаз, інжу және басқа да асыл тастарға айналғанын көреді. Қуанғандарының себебі – дауыстың айтқаны бойынша тастарды қалталарына салғаны; мұңайғандарының себебі – тағы да тас ала алмағаны. Міне, білім туралы әңгімесі осы.

Ахилық ұйымы бауырластық, қайырымдылық, төзімділік, адалдық сияқты негізгі моральдық және адами құндылықтарды қағидат ретінде қабылдап, қоғамда әлеуметтік-экономикалық тұрақтылықты қамтамасыз етуге күш салған. Ахилықтың түріктендіру мен исламдандыруда, қоғам ахлақы мен ынтымақтастық сана-сезімін дамытуда, төзімділік пен бауырластық мәдениетінің қалыптасуында, әлеуметтік заң үстемдігінің құрылуында, өндіріс бақылауында, сауда мен ауыл шаруашылығын үйлестіруде және саяси ұйымдасудың қалыптасуында үлкен ықпалы мен маңызы бар.

Ахилық мамандық ұйымы болумен қатар ұйымға кіру ережелері, дәстүрлері және құпиялары бар сопылық ұйым болып табылады. Ахилықтың негізгі қағидасы – ұйымға мүше болғандардың абсолютті теңдігі. Мүшелердің барлығы бір-біріне бауыр болып келеді. Алайда, дәреже тұрғысында кішіден үлкенке қарай шексіз құрмет бар. Мүше болу үшін үміткерді ұйымның ішіндегі біреу ұсыну тиіс. Қорлайтын жұмыспен айналысатындар, өз ортасында жағымсыз болып саналатындар, ұйым туралы жаман сөз айтатындар Ахи бола алмайды.

Ұйымға кірген кезде арнайы рәсім өткізіледі. Бұл рәсім кезінде Ахилыққа үміткер кісіге арнайы белдік тағылады. Барлық адамдарға сүйіспеншілікпен

Кайнаққа

Аһилік Арастырма Дегісі, Сілт: 1, Сай: 1, 2004 (Яз).

Аһилік Арастырма Дегісі, Сілт: 1, Сай: 2, 2005 (Қы). (Ғазі Универсітесі, аһилік Күлтірүнү Арастырма Меркезі).

Аһилік ве Еснаф Конферанслар ве Семінер, Метінлер Тартышмалар, Істанбул Еснаф ве Санаткәрлер Дернеклері Бүрлігі Yayınları: 186.

AKDAĞ, Mustafa: Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi, Tekin Yayınevi, Ankara 1979.

AKDAĞ, Mustafa: Türk Halkının Dirlık Düzenlik Kavgası, Bilgi Yayınevi, Ankara 1975.

ANADOL, Cemal: Türk İslam Medeniyetinde Аһилік Күлтірү ве Фүтүвветнамелер, Күлтір Bakanlıđı Halk Күлтірүнү Арастырма ве Геліштірме Genel Мүдүрлүгү Yayınları 150, Gelenek Görenek ве İnançlar Dizisi 10, Ankara 1991.

AYDIN, Rıza: Аһилік İnsanı Üstün Tutan Sistemin Adıdır, Bursa Defteri, Eylül 1999.

AYIK, Muhsin: Gök Sofrası Аһилік.

BARDAKOĞLU, Ali: İslam Hukukunda İşçi ве İşveren Münasebeti, İlmî Tartışmalar Dizisi 2, Ensar Neşriyat.

BATTUTA, İbn-i İbni Batuta Seyahatnamesinden Seçmeler, MEB Basımevi, İstanbul 1971.

BAYRAKTAR, M. Faruk: İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1984.

BAYRAM, Mikail: Anadolu Selçukluları Zamanından аһи Тешкәлатının Kuruluş ве Gelişmesi, Kelime 8/86 Ayrı Basım.

BORAN, Merih: аһи Emir Ahmet, Күлтір Bakanlıđı Halk Күлтірүнү Арастырма ве Geliştirme Genel Мүдүрлүгү Yayınları 151, Gelenek Görenek ве İnançlar Dizisi 11, Ankara 1991.

ÇAĞATAY, Neşet: Ahlakla Sanatın Bütünleştiği Türk Kurumu аһилік Nedir? TESK Yayın No: 40.

ÇAĞATAY, Neşet: Anadolu Türklerinin Ekonomik Yaşamları Üzerine Gözlemler, (Bu Alandan Аһилігін Etkileri) TTK Basımevi, Ankara 1988.

ÇAĞATAY, Neşet: Bir Türk Kurumu Olarak аһилік, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1974.

ÇAĞATAY, Neşet: Fütüvvetçilikle Аһилігін Ayrıntıları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1976. xxx

ÇİÇEK, İlhami: Atatürk Üniversitesi Basılmamış Lisans Tezi

DEBBAĞOĞLU, Ahmet: İslam İktisadına Giriş, Hareket Yayınları, İstanbul 1979

Dr. Abdel-Rahman Ahmed Salem (Osmanlı Hoşgörüsü, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012, Bölüm İki)

EKİNCİ, Yusuf: Аһилік ве Meslek Eğitimi, MEB Yayınları, İstanbul 1989

EVLİYAOLU, Gökhan: Türk İktisat Tarihi, Hareket Yayınları İstanbul 1972

ERGEZER, Bahattin: Ortaöğretimde Ders Geçme ве Kredi Uygulaması, Ocak yayınları, Ankara 1995

ERSÖZ, Mehmet: Türk Күлтір Арастырмалары, Kutluğ Yayınları, İstanbul 1977

FAYDA, Mustafa: Anadolu аһи Тешкәлатı, A İlahiyat Fakültesi Basılmamış Lisans Tezi, Ankara 1966

GÖLPINARLI, Abdülbaki: "Burgazı Fütüvvetnamesi", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 1953.

GÜLLÜLÜ, Sabahattin: аһи Birlikleri, Ötüken Yayınları, İstanbul 1977

GÜL, Kemal Vehbi: Anadolu'nun Türkleştirilmesi ве İslamlaştırılması, Tokar Yayınları, İstanbul 1971

GÜRATA, Mithat: Unutulan Adetlerimiz ве Loncalar, Tisa Matbaacılık, Ankara 1975

GÜNGÖR, Erol: Күлтір Değişmeleri ве Milliyetçilik, Töre-Devlet Yayınları, Ankara 1980

HACİP, Has Yusuf, Kutadgu Bilig (Neş. Reşit Rahmeti Arat)

İLHAN, Atilla: Hangi Batı, Bilgi Yayınevi, Ankara 1972

ATALAY, Besim, KAŞGARLI, MAHMUT: Divanü Lügat-it Türk, Türk Dil Kurumu Yayınları.

**HOCA AHMET YESEVİ
İLE ORTA ASYA'DA
BAŞLAYAN VE DAHA
SONRA AHİ EVRAN,
HACI BEKTAŞ-I
VELİ, MEVLANA,
YUNUS İLE DEVAM
EDEN ÇİZGİ BUGÜN
DÜNYANIN DİKKA-
TİNİ ÇEKİYOR. BU
ÇİZGİNİN İÇERİSİNDE
BUGÜN İNSANLI-
ĞIN ARADIĞI ÇOK
ÖNEMLİ DEĞERLER
VAR. BU BÜYÜK DE-
ĞERLERİN BAŞINDA;
HAK, ADALET, SEVGİ,
HOŞGÖRÜ, ŞEFKAT
GİBİ İNSANI İNSAN
YAPAN KURUMLAR
GELMEKTEDİR. BUNU
BİZİM ECDADIMIZ
SADECE SÖYLEMİŞ
DEĞİL; UYGULAMIŞ,
YAŞAMIŞ VE BİR BÜ-
YÜK TOPLUM OLMA
VASFİNİ KAZANMIŞ-
TIR.**

қарап, сыпайы болуы, шындықтан айрылмауы насихатталады. Мүшелерден абсолютті адалдық пен ұйымға деген шексіз мойынсұну талап етіледі. Ахилықтағы білім алу, шыдамдылық, жан тазарту, адалдық, достық, төзімділік сияқты қасиеттерді бойына сіңіретін кезеңдерден өтеді. Үшеуі ашық, үшеуі жабық деп сипатталатын алты ахлақ және адамгершілік ережесі қабылданатын еді. Олардың жабық деген үшеуі:

Қолыңа сақ бол: ұрлық, тағылық және жамандық жасамау үшін.

Тіліңе сақ бол: өтірік айтпау, өсек айтпау, балағаттап қорламау үшін.

Беліңе сақ бол: басқалардың намысы мен абыройына тимеу үшін.

Ашық болатын үш нәрсе:

Қолы ашық болу: мұқтаждарға көмектесу үшін.

Есігі ашық болу: қонақтар немесе бір нәрсе сұрап келетіндер үшін.

Дастарханы ашық болу: кедейлерге, мұқтаждарға ас беру үшін.

Ахилер қыз балаларына да үш кеңес пен үш нәрсені қабылдататын еді:

Ісіңе сақ бол: үйіңді, отбасылық ісіңді ұмытпа.

Асыңа сақ бол: жақсы ас пісір.

Жұбайыңа сақ бол: ұқыпты бол және күйеуіңнің бар екенін ұмытпа.

Отырықшыға айналған қоғамның адамдарын бір-біріне көмектесу ниеті бойынша жинап ұйымдасуын қамтамасыз еткен Ахи ұйымдарында қажеттілік саудадан бұрын тұратын. Осыған байланысты атқарылған жұмыстарда пайда табуға емес, адал табысқа мән берілетін. Осман империясында Ахилер қарақшылықты болдырмау, өмір мен мал-мүліктің

KARA, Mustafa, Tekkeler ve Zaviyeler, Dergah Yayınları, İstanbul 1980

KOCATÜRK, Sadettin, Esnaf ve Sanatkarların Sosyo-ekonomik Meselelerinin Tartışıldığı Panel Tebliğleri Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu Yayınları, No. 5. "Fütüvvet ve ahilik"

KÖPRÜLÜ, Fuad: Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1981

KÖPRÜLÜ, Fuat: Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1981

MERİÇ, Cemil: Kurk Ambar, Ötüken Yayınları, İstanbul 1980

MUALLİMOĞLU, Nejat: Bütün Yönleriyle Komünizm, Muallimoğlu Yayınları, İstanbul, 1978

ÖZKAYA, Remzi: Dünden Bugüne Ahilik, Çırak Eğitim ve Öğretim Vakfı, Ankara 2011.

SCHUMACHER, E.F.: Küçük Güzeldir, Cep Kitapları A.Ş., İstanbul 1989

SEYFELİ, Erol, TÜKO-1 Yayını 3, Haziran 2000 Ankara

SOYKUT, Refik: Orta Yol Ahilik, Güneş Matbaacılık, Ankara 1971

TABAKOĞLU, Ahmet: "Sosyal ve İktisadi Yönleriyle Ahilik" Türk Kültür ve Ahilik, Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı Yayını, İstanbul, 1986.

TAN, Nail, Günümüzün Görgü Kurallarıyla ahilerin Görgü Kurallarının Karşılaştırılması, Sayı:707, Kasım 1995, 55-57.

TARIM, Cevat Hakkı: Tarihte Kirşehir-Gülşehir, Yeniçağ Matbaası, İstanbul 1984

TARSUS, İlhan: Ahilik, Çalışma Bakanlığı Yayını, Ankara 1972

The Ernst&Young Quality Improvement Consulting Group, 1992.

TURAN, Osman: Selçuklular ve İslamiyet, Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul 1971

TURAN, Osman: Türk Cihan Hakimiyeti Mevkuresi Tarihi, Nakış Yayınevi, İstanbul

TURHAN, Mümtaz: Kültür Değişimleri, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971

TÜRKDOĞAN, Orhan: Türk Tarihinin Sosyolojisi, Hasret Yayınları, 1981.

ÖLÇER, Ali Necdat: Nüfus Sorunu ve Toplum Sağlığının Ekonomik Analizi, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 1979

ÖGEL, Bahattin: Türk Kültür Tarihine Giriş, Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara 1978

ÖGEL, Bahattin: Türklerde Devlet Anlayışı, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1982

PARMAKSIZOĞLU, İsmet: Türklerde Devlet Anlayışı, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1982

TURAL, Sadık, Kültürel Kimliğimiz Üzerine Düşünceler, KTB Yayınları, s. 88-106

UZUNÇARŞILI, İ.Hakkı: Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1972

ÜLGENER, F. Sabri: İktisadi Çözümünün Ahlak ve Zihniyet Dünyası, Der Yayınları, İstanbul 1981

ÜÇCAN, Fikret: Önce İnsan, BIAR ve Konrad Adenauer Stiftung Yayını, Ankara 1992

WILLIAM, Ouchi, Teori I. İlgili Yayın, İstanbul 1987

<http://dergi.teskomb.org.tr/269/index2.asp?dp=s2>

**ҚОЖА АХМЕТ
ЯСАУИМЕН БІРГЕ
ОРТАЛЫҚ АЗИЯДА
БАСТАЛЫП, KEЙІН
АХИ ЭВРАН,
ҚАЖЫ БЕКТАШ
УӘЛИ, МӘУЛАНА
ЖӘНЕ ЮНУС
ЭМРЕ АРҚЫЛЫ
ЖАЛҒАСЫН
ТАПҚАН ДӘСТҮР
БҮГІН ДҮНИЕНІ
ӨЗІНЕ ҚАРАТТЫ.
БҰЛ ДӘСТҮРДІҢ
ІШІНДЕ ҚАЗІР
АДАМДАР ІЗДЕГЕН
ӨТЕ МАҢЫЗДЫ
ҚҰНДЫЛЫҚТАР
БАР. БҰЛ МАҢЫЗДЫ
ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ
БАСЫНДА ӘДІЛДІК,
ӘДІЛЕТТІЛІК, СҮК,
ТӨЗІМДІЛІК ЖӘНЕ
ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҚ
СИЯҚТЫ АДАМДЫ
АДАМ ЕТЕТІН
ОРТАҚТЫҚТАР
ТҰРАДЫ. МҰНЫ
БІЗДІҢ АТА-
БАБАЛАРЫМЫЗ
АЙТЫП ҚАНА
ҚОЙМАСТАН,
ЖҮЗЕГЕ АСЫРДЫ,
ОРЫНДАДЫ
ЖӘНЕ ӨТЕ СЫЙЛЫ
ҚОҒАМДЫ
ҚАЛЫПТАСТЫРДЫ.**

қауіпсіздігін қамтамасыз ету, сондай-ақ сауда адамгершілігін орнату сияқты ізгілікті істермен айналысты. Бұған қоса Ахилық әлеуметтік өмірді ғана емес, экономикалық өмірді де басқаратын және тіпті қазіргі заманғы жағдайларда көптеген елдерде жүзеге асырылмаған, әділ, тиімді, әрі өте дұрыс жүйені түрік қоғамына дарытқан бір мәдениет болып табылады.

Бірлікте және бейбітте өмір сүру бүгінгі жаһандық мәселелердің бірі болып табылады. Бүгінгі әлем экономикалық тұрғыдан дамыған болса да, адамға, этикалық құндылықтар мен төзімділікке мән бермеуде. Алайда, біздің әлеміміздің адамзатқа қызмет ететін диалогтарға, жақындасуларға және төзімділікке мұқтаждығы өте көп. Ахилық ұйымы негізін қалаған төзімділік мәдениетінің жалғастырылуын қамтамасыз ету адамзаттың қолында. Осы мәселелер бойынша жұмыстар тек тарихшылар мен жазушылардың жұмысы ретінде қарастырылмауы тиіс. Ағартушылар, экономистер, тарихшылар, теологтар, жазушылар, социологтар, басқарушылар және басқа саладығы сарапшылар түрік-ислам өркениетінің құрылу жылдарын өз мамандық салалыры бойынша зерделеу арқылы түрік қоғамының динамикаларын анықтап, болашақты айқындау қажет. Осындай жұмыстар бізді еліктеушіліктен құтқарып, адамзатқа қызмет ететін әлеуетімізді талпындыратынына сенемін.

Жазбамды Ахилық қағидаларын анықтайтын екі әңгіме және антпен аяқтағым келеді.

ҚОСЫМШАЛАР

**ОСЫНДАЙ ҰЛТПЕН ДҮНИЕНІ
ЖАУЛАП АЛУҒА БОЛАДЫ**

Ыстамбұл әлі жауланбаған кездері

Эдирнеде орналасқан Сұлтан Мехмет жорыққа дайындалумен қатар, халқының жағдайын да бақылап отыратын. Оның айтуынша, елдің бірлігі маңызды. Бұны жаулап алуды жүзеге асыруға қажетті шарттардың бірі деп санайтын. Сұлтан Мехмет бір күні таңертеңгісін киімін ауыстырып базарға шығады. Сатылған тауарлардың сапасын, бағаның жағдайын және қолөнершінің хал-жағдайын білу үшін Эдирненің базарларын шарлай бастайды. Сұлтан Мехмет көшенің басындағы бірінші дүкенге кіріп, сәлем бергеннен кейін:

– Маған жарты батман май, жарты батман бал және аздап ірімшік беріңізші, – дейді. Тапсырыс берушіні жылы жүзбен қарсы алған қолөнерші сәлемін алып, қуана қуана жарты батман май өлшейді. Майды беріп, алдында тұрған адамның падишах екенін білмей былай дейді:

«Ағай, қаласаңыз сізге бал мен ірімшік бере аламын. Бұл майды сату арқылы бірінші саудамды жасадым. Қалған нәрселерді әлі бірде-бір тауарын өткізбеген қарсыдағы көршімнен алсаңыз қуанар едім». Бұл жағдайға ішінен қуанған сұлтан қарсы дүкенге кіреді. Жарты батман бал мен ірімшік сұрайды. Дүкен иесі қария бір кісі балды өлшегеннен кейін: «Аллаға шүкір бүгін де бірінші саудамызды жасадық. Бірақ ірімшікті әлі саудасын жасамаған көршімнен алсаңыз қуанамын», – дейді. Сұлтан Мехмет басқа дүкеннен ірімшік алғаннан кейін: «Бұл халыққа осындай жоғары ахлақ тән болса, Ыстамбұлды ғана емес, бүкіл дүние жүзін жаулап алуға болады», – деп базардан бақытты болып шығады.

АХИ АХЛАҚЫ

Ахилық ахлақымен тәрбиеленген Осман шеберлері мен қолөнершілеріне шыншылдық тән болатын. Алдап сатуға мүлде жол берілмейтін еді. Шетелден бір мата сатушысы Осман империясына келіп, мата кәсіпорнындағы заттарды ұнатып барлығын алғысы келеді. Кәсіпорын иесінің шиыршықтап оралған маталарды тең-тең етіп буып жатқан кезде бір матаны бөлек қойғанын көреді. Бұның

себебін сұрағанда Осман қолөнершісі: «Оны саған бере алмаймын, кемістігі бар», – деп жауап қайтарады. Шетелдік саудагердің «Маңызды емес» деуіне қарамастан, Осман қолөнершісі ол матаны бергісі келмей: «Бұл заттың кемістігі бар екенін айттым. Бірақ сіз оны өз еліңізде сатқан кезде сатып алушыларыңыз менің айтқандарымды білмейтін болады. Осылайша сатып алушыларға ақауы бар зат сатылып кетеді. Нәтижесінде, Осман империясының мақтаныш абыройы мен қадірі кетіп, бізді өтірікші деп ойлайды. Сол үшін бұл кемістігі бар матаны сізге еш бере алмаймын», – деп матаны бермеген екен.

АХИЛЫҚ АНТЫ

Еңбекті ғибадат деп санайтын түсінікпен:

- Алланың ризашылығын назарға ала отырып, халыққа қызмет етуге;
- Ахилықтың негізгі құндылықтары – жомарттық, шыншылдық, адалдық, төзімділік, сенім, сүйіспеншілік, сабыр, достық, құрбандық, әділдік, қанағатшылдық қағидаларына және бауырластық заңына сәйкес болатыныма;
- Қолыма, беліме, тіліме, көзіме ие болып күнәлардан аулақ болатыныма;
- Өлшеуде, туралықта ауып кетпейтініме;
- Сатып алушыны жарылқаушы деп санап, оларға жылы жүзбен қарайтыныма;
- Өмірімнің кез келген кезеңінде әрбір адамға әділ болып, ешкімге әділетсіздік жасамайтыныма;
- Кәсіби білім мен ережелерді сақтайтыныма;
- Адал еңбек етіп, арам тамақ жемейтініме және Ахи қолөнершісінде болу қажет моральдық құндылықтарға берік болатыныма;

Ар-намысыммен, абыройыммен және күллі ізгі қасиеттірмен ант етемін.

ALTERNATIVE ENERGY SOURCES OF UZBEKISTAN

DR. FARKHOD AMINJONOV

АЛЬТЕРНАТИВНЫЕ
ИСТОЧНИКИ ЭНЕРГИИ
УЗБЕКИСТАНА

There is a huge potential for the development of renewable energy sources (RES) in Uzbekistan. While the World Bank statistics mention 100 percent access of the population to the electricity¹, according to some estimates for about 1500 rural settlements of 1,5 million people are not properly connected to the central power grids due to their remote locations and inefficiency of outdated electric power transmission lines. Lack of connection to the electric power supply grids and reduced electricity supplies due to excessive electric power loss on the central transmission and distribution lines create a demand and an incentive for the development of RES in those areas. Over 65 percent of the population in Uzbekistan lives in rural areas. So the biomass energy, small photovoltaic panels and small wind turbines can ensure sufficiency and

В Узбекистане существует огромный потенциал для развития возобновляемых источников энергии (ВИЭ). В то время как статистические данные Всемирного банка отмечают 100-процентный доступ населения к электроэнергии, согласно некоторым оценкам, примерно 1500 сельских поселений с численностью населения 1,5 млн. человек неправильно подключены к центральным сетям из-за их отдаленных расположений и неэффективности устаревших электрических линий электропередачи. Отсутствие подключения к электрическим сетям электроснабжения и снижение поставок электроэнергии из-за чрезмерной потери электроэнергии на центральных линиях передачи и распределения создают спрос и стимул для развития возобновляемых источников энергии в этих областях. Более 65% населения Узбекистана проживают в сельской местности. Поэтому энергии

1 World Bank Group, "Access to electricity (% of population)," n.d. <http://data.worldbank.org/indicator/EG.ELC.ACCS.ZS>.

<http://afrocosmopolitan.com/>

stability of energy supplies for these peoples². Renewable energy potential in Uzbekistan is estimated to be significant, but with the exception of hydro power is not yet exploited on a larger scale.

Technical potential for the renewable electricity capacity is significant:

- Biomass 800 MW;
- Solar PV 593,000 MW;
- Wind 1,600 MW;
- Small Hydro 1,800 MW.

RES is currently extremely underdeveloped:

- Biomass 1.5 MW;
- Solar PV <1 MW;
- Wind <1 MW;

биомассы, небольшие фотоэлектрические панели и малые ветровые турбины могут обеспечить достаточность и стабильность энергоресурсов для этого населения. Потенциал возобновляемой энергии Узбекистана оценивается как значительный, но за исключением гидроэнергии пока не эксплуатируется в более крупном масштабе.

Технический потенциал для мощности возобновляемых источников электроэнергии значителен:

- Биомасса 800 МВт;
- Солнечная энергия 593,000 МВт;
- Ветровая энергия 1,600 МВт;
- Малая гидроэлектростанция 1,800 МВт.

В настоящее время возобновляемые источники энергии (ВИЭ) развиты на крайне недостаточном уровне:

- Биомасса 1.5 МВт;
- Солнечная энергия <1 МВт;

² Eshchanov R. B., Stultjes M. G., Eshchanov R. A., and Salaev S. K., "Potential of renewable energy sources in Uzbekistan," Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology, December, 2011.

- Small Hydro 394 MW³.

The government of Uzbekistan, however, aims to reach 21 percent of RES in the overall energy consumption by 2030⁴. To achieve this goal, Uzbek authorities have developed a normative base promoting and regulating the development of RES in the country, including: Bill "On Alternative Energy Sources," State Programme for the "Development Prospects of Alternative Energy Sources and Fuels for 2013–2020," "Long-term conceptual provisions and development directions for the use of renewable energy sources for the production of electric and heat energy in Uzbekistan," and Draft Concept of the Republic of Uzbekistan for development of alternative fuels and energy for 2012–2020⁵. Currently, however, RES are highly underdeveloped since the share of the alternative energy does not exceed 2 percent (excluding medium and large hydro power) of the overall energy consumption. A very low level of awareness of the population and managers about the opportunities of increasing the use of RES remains a pressing concern.

SOLAR ENERGY

Solar energy takes up to 99 percent of the total renewable energy potential in Uzbekistan, which enjoys on average 270–300 sunny days a year. Karakalpakstan enjoys the

RENEWABLE ENERGY POTENTIAL IN UZBEKISTAN IS ESTIMATED TO BE SIGNIFICANT, BUT WITH THE EXCEPTION OF HYDRO POWER IS NOT YET EXPLOITED ON A LARGER SCALE.

ПОТЕНЦИАЛ ВОЗОБНОВЛЯЕМОЙ ЭНЕРГИИ УЗБЕКИСТАНА ОЦЕНИВАЕТСЯ КАК ЗНАЧИТЕЛЬНЫЙ, НО ЗА ИСКЛЮЧЕНИЕМ ГИДРОЭНЕРГИИ ПОКА НЕ ЭКСПЛУАТИРУЕТСЯ В БОЛЕЕ КРУПНОМ МАСШТАБЕ.

- Ветровая энергия <1 МВт;
- Малая гидроэлектростанция 394 МВт.

Однако, правительство Узбекистана стремится достичь показателя в 21% возобновляемых источников энергии в общем объеме потребления энергии к 2030 году. Для достижения этой цели узбекские власти разработали нормативную базу, которая поощряет и регулирует развитие ВИЭ в стране, которая включает в себя: Закон «Об Альтернативных источниках энергии», Государственную программу «Перспективы развития альтернативных источников энергии и топлива на 2013-2020 годы», «Долгосрочные концептуальные положения и направления развития использования возобновляемых источников энергии для производства электрической и тепловой энергии в Узбекистане» и Проект Концепции Республики Узбекистан по развитию альтернативных видов топлива и энергии на 2012-2020 годы. Однако, в настоящее время ВИЭ развиты на весьма слабом уровне, так как доля альтернативной энергии не превышает 2% (за исключением ГЭС средней и большой мощности) от общего потребления энергии. Очень низкий уровень информированности населения и руководителей о возможностях увеличения использования возобновляемых источников энергии остается актуальной проблемой.

СОЛНЕЧНАЯ ЭНЕРГИЯ

Солнечная энергия занимает до 99% от общего потенциала возобновляемых источников энергии Узбекистана, где в среднем 270-300 солнечных дней

³ United Nations Development Program, "Renewable energy snapshot," n.d. <http://www.eurasia.undp.org/content/dam/rbec/docs/Uzbekistan.pdf>.

⁴ Aripdjanov, U. & Adilov, R, "Uzbekistan – Energy," Global Legal Insights, 2014 <http://www.globallegalinsights.com/practice-areas/energy/energy-3rd-edition/uzbekistan>.

⁵ Kouzmitch, V. V, "Strengthening cooperation of Central-Asian countries in using advanced technologies in energy efficiency and renewable energy sources," Project of the United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), 2013, 21.

greatest potential for the production of solar energy of over 19 billion tonnes of oil equivalent (TOE). Andijan region, in the mountainous far Eastern part of the country, has the lowest solar energy potential of 129 million TOE⁶. Solar energy research and development in Uzbekistan started in the 1980s, but little progress has been achieved so far. Solar energy potential rich regions of Uzbekistan—Karakalpakstan, Navoi, Bukhara and Surkhandarya—are mostly desert areas with relatively sparsely located population centers and, thus, have prospects for the development of alternative energy. Uzbekenergo and Chinese company Suntech Power have signed an agreement on the establishment of a joint venture for the production of photovoltaic panels for the power of 100 MW. Uzbekenergo, with a loan of US\$110 million from the Asian Development Bank, is building a 100 MW capacity photovoltaic power plant in the Samarkand region. The plant is to be constructed by 2019⁷.

HYDRO POWER

Six hundred and fifty rivers, a number of irrigation canals and reservoirs in Uzbekistan provide huge potential for the development of small and mini hydro-power plants in the country. In the 1960s, around 250 small and mini HPPs were functioning in Uzbekistan. Even though hydro-power sector development is limited, Uzbekenergo is willing to support the construction of mini HPPs, because these plants are considered environmentally less damaging, capable of supplying electricity

A VERY LOW LEVEL OF AWARENESS OF THE POPULATION AND MANAGERS ABOUT THE OPPORTUNITIES OF INCREASING THE USE OF RES REMAINS A PRESSING CONCERN.

ОЧЕНЬ НИЗКИЙ УРОВЕНЬ ИНФОРМИРОВАННОСТИ НАСЕЛЕНИЯ И РУКОВОДИТЕЛЕЙ О ВОЗМОЖНОСТЯХ УВЕЛИЧЕНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ ОСТАЕТСЯ АКТУАЛЬНОЙ ПРОБЛЕМОЙ.

в году. Каракалпакстан имеет наибольший потенциал для производства солнечной энергии свыше 19 млрд. тонн нефтяного эквивалента. Андижанская область, которая находится в горной дальневосточной части страны, имеет самый низкий потенциал солнечной энергии до 129 млн. тонн нефтяного эквивалента. Исследования и разработки солнечной энергии в Узбекистане начались в 1980-х годах, но прогресс достигнутый к настоящему времени незначителен. Регионы Узбекистана с богатым потенциалом солнечной энергии – Каракалпакстан, Навоийская, Бухарская и Сурхандарьинская области находятся в основном пустынных районах с относительно низкой плотностью населенных пунктов, и таким образом, имеют перспективы для развития альтернативной энергетики. «Узбекэнерго» и китайская компания «Suntech Power» подписали соглашение о создании совместного предприятия по производству фотоэлектрических панелей мощностью 100 МВт. «Узбекэнерго», за счет кредита Азиатского банка развития в размере 110 млн. долларов США, в Самаркандской области строит фотоэлектрическую станцию мощностью 100 МВт. Станция должна быть построена к 2019 году.

ГИДРОЭНЕРГИЯ

Шестьсот пятьдесят рек, и ряд оросительных каналов и водохранилищ в Узбекистане обеспечивают огромный потенциал для развития малых и мини-ГЭС в стране. В 1960-е годы в Узбекистане функционировали около 250 малых и мини-ГЭС. Несмотря на то, что развитие сектора гидроэнергетики ограничено, компания «Узбекэнерго» готова поддержать строительство мини-

⁶ Kouzmitch, V. V, "Strengthening cooperation of Central-Asian countries," 18.

⁷ "Uzbekistan launches first solar power plant," Times Central Asia, December 31, 2014 <http://www.timesca.com/news/14815-uzbekistan-launches-first-solar-power-plant>.

<http://acornngreen.com/>

in remote areas, and require less capital and investment, which can shortly be returned⁸. Uzbekistan does not prioritize hydro power like it prioritizes gas and oil. However, hydro power is still important for the Uzbek energy sector development, since it is considered to be the main source of clean electricity production in the country.

While the estimated technical hydro-power potential of the country accounts for 27.4 billion kWh per year, only 6.28 billion kWh (23 percent) is currently being generated⁹. Hydroelectricity in

SIX HUNDRED AND FIFTY RIVERS, A NUMBER OF IRRIGATION CANALS AND RESERVOIRS IN UZBEKISTAN PROVIDE HUGE POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MINI HYDRO-POWER PLANTS IN THE COUNTRY.

ШЕСТЬСОТ ПЯТЬДЕСЯТ РЕК, И РЯД ОРОСИТЕЛЬНЫХ КАНАЛОВ И ВОДОХРАНИЛИЩ В УЗБЕКИСТАНЕ ОБЕСПЕЧИВАЮТ ОГРОМНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ДЛЯ РАЗВИТИЯ МАЛЫХ И МИНИ-ГЭС В СТРАНЕ.

ГЭС, потому что эти станции считаются экологически менее вредными и способны поставлять электроэнергию в отдаленные районы. А также они требуют меньших капиталовложений и инвестиций, которые в скором времени могут быть окуплены. Узбекистан не отдает предпочтение гидроэлектроэнергии, как нефти и газу. Тем не менее, гидроэнергетика по-прежнему имеет важное значение для развития узбекского энергетического сектора, так как считается основным источником чистого производства электроэнергии в стране.

В то время как предполагаемый потенциал гидроэнергетики страны составляет 27,4 млрд. кВт•ч в год, в настоящее время производится только 6,28 млрд. кВт•ч (23%). В Узбекистане

⁸ Alixanov, V. V., "Konseptualnie podxodi k formirovaniyu 'Green Economy' v Uzbekistane (Conceptual approaches to Green Economy in Uzbekistan)," Center for Economic Research, Analytical Report, 2011, 64.

⁹ Kouzmitch, V. V., "Strengthening cooperation of Central-Asian countries," 18.

Uzbekistan is mainly produced in 29 HPPs in 5 cascades operated by Uzbekenergo and 6 HPPs run by Uzsuvennergo. Chorbog HPP with the capacity of 600 MW and Xojakent HPP with total capacity of 165 MW are the largest HPPs in Uzbekistan¹⁰. Only these HPPs have water reservoirs to regulate operation of the plants. The third largest HPP in the country is Farkhod HPP, which has the capacity of 126 MW. This HPP is also constructed on a large reservoir¹¹. However, while the plant belongs to Uzbekistan, the water reservoir is located on the territory of Tajikistan and water-energy nexus tensions between these two countries affect the reliability and stability of the HPP operation. Others operate on the water run-off basis with inflexible control of electricity generation. In this regard, one of the policy priorities of the Uzbek government, in addition to the development of the medium and large hydropower potential, should be the promotion of the small and mini hydropower projects.

WIND ENERGY

Geographical conditions are not favorable for the large-scale development of wind power in Uzbekistan. The country is completely land-locked and consists of 25 percent mountainous and 75 percent desert areas with an average wind speed not exceeding 2–2.5 meters per second. These conditions are not suitable for installation of middle and high power turbines¹². The most favorable areas for building wind turbines are Bukhara, Navoi, Kashkadarya, Tashkent regions and Karakalpakstan. Uzbekenergo and Chinese company Xian Electric Engineering Co. Ltd. have signed a memorandum of understanding on the development of wind energy in the country¹³. While hypothetically wind energy

гидроэлектричество в основном производится в 29 ГЭС в 5 каскадах эксплуатируемых «Узбекэнерго», и 6 ГЭС управляемых компанией «Узсувэнерго». Чарвакская ГЭС мощностью 600 МВт и Ходжикентская ГЭС суммарной мощностью 165 МВт являются крупнейшими ГЭС в Узбекистане. Только эти ГЭС имеют водохранилища для регулирования работы станций. Третий по величине ГЭС в стране Фархадская ГЭС имеет мощность 126 МВт. Эта ГЭС также построена на большом резервуаре. Тем не менее, в то время как станция принадлежит Узбекистану, водохранилище расположено на территории Таджикистана и напряженность вокруг водных и энергетических ресурсов между этими двумя странами влияют на надежность и стабильность работы ГЭС. Остальные действуют на основе стекающей воды с негибким контролем выработки электроэнергии. В связи с этим, одним из приоритетных направлений политики правительства Узбекистана, в дополнение к развитию среднего и крупного гидроэнергетического потенциала, должно стать продвижение малых и мини-гидроэнергетических проектов.

ВЕТРОВАЯ ЭНЕРГИЯ

Географические условия Узбекистана не благоприятны для развития крупномасштабной ветровой энергетики. Страна не имеет выхода к морю и состоит из 25% горных и 75% пустынных районов со средней скоростью ветра, не превышающей 2–2,5 метров в секунду. Эти условия не подходят для установки средних и высоких энергетических турбин. Наиболее благоприятные районы для строительства ветровых турбин являются Бухарская, Навоийская, Кашкадарьинская, Ташкентская области и Каракалпакстан. «Узбекэнерго» и китайская компания Xian Electric Engineering Co. Ltd. подписали меморандум о взаимопонимании по вопросам развития ветровой энергетики в стране. В то время как гипотетически потенциал ветровой энергии Узбекистана достигает 520,000 МВт, технически обоснованные подсчеты ветровой энергии составляют только 1000 МВт (районы с

10 Uzbeknazorat Inspection, "Current state and development prospects for the energy sector of Uzbekistan," <http://www.energonazorat.uz/en/energy-saving/ozbekiston-energetikasining-zamonaviy-ahvoli-va-taraqqiyotining-istiqbollari.html>.

11 Tojiboev, X., "Farhod GES – kecha, -bugun, -ertaga (Farkhod HPP – yesterday, -today, -tomorrow)," n.d. <http://www.energonazorat.uz/en/energy-saving/farkhod-ges-kecha,-bugun,-ertaga.html>.

12 Eshchanov et al., "Potential of renewable energy sources in Uzbekistan," 12.

13 Kouzmitch, V. V., "Strengthening cooperation of Central-Asian

potential of Uzbekistan reaches 520,000 MW, technically justifiable wind energy development accounts only for 1000 MW (areas with good wind conditions) and 765 MW (areas with perfect wind conditions)¹⁴.

BIOMASS ENERGY

Uzbekistan's large agricultural sector provides considerable potential for the development of biomass energy. For 65 percent of the country's rural population the main source for biomass energy is cotton-plant stems, production of which accounts for 2–3 million tonnes per year. Uzbekistan is one of the largest cotton producers in the world. Uzbek farmers are currently obliged by the government to cultivate 60–70 percent of their land with cotton. Cotton stalks are mostly used for cooking and space heating. Other sources that are used for bioenergy in the country include bulrush in the amount of 10–15 million tonnes, solid communal wastes of 30 million cubic meters and agricultural waste of 100 million cubic meters annually¹⁵.

To sum up, taking into account growing energy demand in Uzbekistan, development of alternative energy sources can improve the level of energy security in the country. There is a substantial potential to develop different types of sources, which in combination will be complementing each other, thus establishing a self sustaining energy system.

countries," 34.

14 Jegelevicius, L., "Uzbekistan's ambitious wind power target signals new energy politics," Renewable Energy World, June 11, 2015 <http://www.renewableenergyworld.com/articles/2015/06/uzbekistan-s-ambitious-wind-power-target-signals-new-energy-politics.html>.

15 Kouzmitch, V. V., "Strengthening cooperation of Central-Asian countries," 37.

FOR 65 PERCENT OF THE COUNTRY'S RURAL POPULATION THE MAIN SOURCE FOR BIOMASS ENERGY IS COTTON-PLANT STEM.

ДЛЯ 65% СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ СТРАНЫ ОСНОВНЫМ ИСТОЧНИКОМ ЭНЕРГИИ БИОМАССЫ ЯВЛЯЮТСЯ СТЕБЛИ ХЛОПЧАТНИКА.

хорошими ветровыми условиями) и 765 МВт (районы с идеальными ветровыми условиями).

ЭНЕРГИЯ БИОМАССЫ

Крупный сельскохозяйственный сектор Узбекистана обеспечивает значительный потенциал для развития энергии биомассы. Для 65% сельского населения страны основным источником энергии биомассы являются стебли хлопчатника, производство которых составляет 2–3 млн. тонн в год. Узбекистан является одним из крупнейших производителей хлопка в мире. В настоящее время правительство обязало узбекских фермеров выращивать хлопок на 60–70% своей земли. Хлопковые стебли в основном используются для приготовления пищи и обогрева помещений. Другие источники, которые используются для производства биоэнергии в стране включают камыш в размере 10–15 млн. тонн, 30 млн. кубических метров твердых бытовых отходов и 100 млн. кубических метров сельскохозяйственных отходов в год.

Подводя итог, с учетом растущего спроса на энергию в Узбекистане, развитие альтернативных источников энергии может повысить уровень энергетической безопасности в стране. Существует значительный потенциал для развития различных видов источников энергии, которые в совокупности будут взаимно дополнять друг друга, тем самым создавая самодостаточную энергетическую систему.

THE EU AND KAZAKHSTAN UPGRADED THEIR LEVEL OF COOPERATION

AIDANA ARYNBEK

ЕС И КАЗАХСТАН ПОВЫСИЛИ УРОВЕНЬ СОТРУДНИЧЕСТВА

Kazakhstan became the first Central Asian country which upgraded its relations with the European Union (EU) to a new level of cooperation after signing the Enhanced Partnership and Cooperation Agreement (EPCA) on December 21, 2015. However, the agreement has not come into force yet since it requires the ratification by all members of the EU, while Kazakhstan ratified it on the 25th of March, 2016. Despite this, some parts of the EPCA started its provisional application on the 1st of May, 2016. The agreement intends to enhance the relations between the European countries and Kazakhstan by covering 29 areas of cooperation including finance and economy, energy, transport, environment and climate change, employment and social affairs, education and research.¹ Moreover, the agreement puts a strong emphasis on democracy, the rule of law, human rights, sustainable development,

Казakhstan стал первой страной в Центральной Азии, которая улучшила свои отношения с Европейским Союзом (ЕС) на качественно новый уровень сотрудничества после подписания Расширенного Соглашения о Партнерстве и Сотрудничестве (РСПС) 21 декабря 2015 года. Тем не менее, соглашение еще не вступило в силу, поскольку требуется ратификация всеми членами ЕС, в то время как Казахстан ратифицировал его 25 марта 2016 года. Несмотря на это, 1 мая 2016 года некоторые части РСПС начали свое временное применение. Соглашение намерено улучшить отношения между европейскими странами и Казахстаном, охватывая 29 сфер сотрудничества, включая финансы и экономику, энергетику, транспорт, окружающую среду и изменение климата, занятость и социальные вопросы, образование и научные исследования. Кроме того, соглашение уделяет большое внимание демократии, верховенству закона, правам человека, устойчивому развитию, а также сотрудничеству в области гражданского общества. В области внешней политики и политики безопасности, РСПС фокусируется на

1 http://eeas.europa.eu/statements-eeas/2015/151221_02_en.htm

<https://en.tengrinews.kz>

and cooperation in civil society. In foreign and security policy, the EPCA focuses on regional stability, weapons of mass destruction (WMD), international cooperation in fight against terrorism, crisis management and conflict prevention. In trade field, the new agreement intends to provide a better regulatory environment for the economic operators in areas such as trade in services, the establishment and operation of companies, capital movements, raw materials and energy, government procurement and intellectual property rights.²

² <http://www.nineoclock.ro/the-enhanced-partnership-cooperation-agreement-between-kazakhstan-and-the-european-union-starts-its-provisional-application/>

региональной стабильности, оружия массового уничтожения (ОМУ), международном сотрудничестве по борьбе с терроризмом, урегулировании кризисов и предотвращении конфликтов. В сфере торговли новое соглашение намерено обеспечить более эффективную нормативную базу для экономических операторов в таких сферах, как торговля услугами, создание и функционирование компаний, оборот капиталов, сырье и энергоресурсы, государственные закупки и права на интеллектуальную собственность.

Новое соглашение заменило Соглашение о партнерстве и сотрудничестве (СПС), которое было подписано в 1995 году, но вступило в силу в 1999 году, тогда как СПС являлась заменой Соглашения о торговле, коммерческом и экономическом сотрудничестве, подписанного в 1989

The new agreement replaced the Partnership and Cooperation Agreement (PCA) which was signed in 1995, but came into force in 1999, while the PCA itself appeared to be the replacement for an Agreement on Trade and Economic and Commercial Cooperation signed in 1989 between the European Commission and the Soviet Union. The PCA was signed by Kazakhstan and the EU in order to create the framework for mutual cooperation since Kazakhstan was a newly independent country at that time. Since the EPCA came to replace the old agreement from 1999, it can be argued that in fact Kazakhstan and the EU established a solid foundation for cooperation, and their next step is to develop and enhance the bilateral relations even further. Thus, the EPCA was initiated to bring their cooperation to a new level.

In order to understand what kind of level the EU and Kazakhstan aim to achieve by the EPCA, we should know what they have achieved by now. Despite being geographically distant from each other, it can be argued that the bilateral relations between the EU and Kazakhstan have reached an unprecedented level of cooperation. The most importantly is the fact that the EU is the main trade and investment partner for Kazakhstan by leaving behind Kazakhstan's great neighbors such as Russia and China. In other words, in recent days the EU is the first trade partner of Kazakhstan with almost 40% share in its total external trade. Kazakhstan exports to the EU mostly oil and gas which account for more than 80% of the country's total exports, whereas exports from the EU are dominated by machinery and transport equipment, as well as products within the manufacturing and chemicals

KAZAKHSTAN BECAME THE FIRST CENTRAL ASIAN COUNTRY WHICH UPGRADED ITS RELATIONS WITH THE EU TO A NEW LEVEL OF COOPERATION

КАЗАХСТАН СТАЛ ПЕРВОЙ СТРАНОЙ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ, КОТОРАЯ УЛУЧШИЛА СВОИ ОТНОШЕНИЯ С ЕВРОПЕЙСКИМ СОЮЗОМ (ЕС) НА КАЧЕСТВЕННО НОВЫЙ УРОВЕНЬ СОТРУДНИЧЕСТВА.

<http://astanatimes.com/>

году между Европейской Комиссией и Советским Союзом. СПС был подписан Казахстаном и ЕС в целях создания основы для взаимного сотрудничества, поскольку Казахстан в то время был страной, которая только получила свою независимость. Так как РСПС заменило старое соглашение 1999 года, можно утверждать, что на самом деле Казахстан и ЕС создали прочную основу для сотрудничества, и их следующий этап будет заключаться в разработке и укреплении двусторонних отношений. Таким образом, РСПС было начато с целью вывести их сотрудничество на качественно новый уровень.

sectors.³ Moreover, imports from Kazakhstan substantially exceed EU exports to Kazakhstan. For example, in 2015, Kazakhstan's foreign trade turnover amounted to \$ 31 billion in 2015 (import – \$ 3, 8 billion, export – \$ 24, 3 billion).⁴ Additionally, the EU has provided very strong Foreign Direct Investment (FDI) inflow for Kazakhstan, specifically in the fields

3 <http://mfa.gov.kz/index.php/ru/vneshnyaya-politika/sotrudnichestvo-kazakhstana/sotrudnichestvo-s-evropejskim-soyuzom>

4 <http://mfa.gov.kz/index.php/ru/vneshnyaya-politika/sotrudnichestvo-kazakhstana/sotrudnichestvo-s-evropejskim-soyuzom>

Для того, чтобы понять, какого уровня стремятся достичь ЕС и Казахстан с помощью РСПС, мы должны узнать, чего они достигли к настоящему времени. Несмотря на географическую удаленность друг от друга, можно утверждать, что двусторонние отношения между ЕС и Казахстаном достигли беспрецедентного уровня сотрудничества. Самое главное заключается в том, что ЕС является основным торговым и инвестиционным партнером Казахстана, оставив позади великих соседей Казахстана, как Россия и Китай. Другими словами, в последние дни ЕС является первым торговым партнером Казахстана

of oil and gas, and almost half of the FDI inflow originates from the EU. During the period from 2005 to September, 2015 the flow of FDI from the European countries to Kazakhstan's economy constituted \$ 107, 4 billion, and the main investors appeared to be Netherlands, France, the United Kingdom and Italy.

Whereas the EU presents a significant importance for Kazakhstan in terms of export market and investments, Kazakhstan plays a crucial role in the EU's energy security. Namely, Kazakhstan is the third largest supplier of energy to Europe among non-members of OPEC - after Norway and Russia. The share of Kazakhstan's oil supply to the European countries is significantly high since 25% goes to Austria, 30% goes to Romania, and also Kazakhstan is the fourth energy supplier to Germany.⁵ What we can infer from here is the fact that the cooperation between Kazakhstan and the EU is mutual beneficial, therefore, it can be claimed that the framework for the bilateral relations have been established by now. Particularly, given the fact that both Kazakhstan and the European countries found each other as partners demonstrate the way that their diplomatic relations have considerably developed in parallel with the economic relations. Thus, the framework that was aimed to be established by the PCA in Kazakhstan-EU relations have been successfully completed, so the next question can be raised – what kind of relationship is going to be established by the EPCA?

⁵ <http://mfa.gov.kz/index.php/ru/vneshnyaya-politika/sotrudnichestvo-kazakhstanu/sotrudnichestvo-s-evropejskim-soyuzom>

KAZAKHSTAN-EU RELATIONS HAVE BECOME MATURE SINCE THEY STARTED TO FOCUS NOT ONLY ON ECONOMIC RELATIONS BUT ALSO TO SHARE COMMON MORAL PERSPECTIVES.

ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И ЕС СТАЛИ ЗРЕЛЫМИ, ТАК КАК ОБЕ СТОРОНЫ НАЧАЛИ УДЕЛЯТЬ ВНИМАНИЕ НЕ ТОЛЬКО ЭКОНОМИЧЕСКИМ ОТНОШЕНИЯМ, НО И ОБЩИМ МОРАЛЬНЫМ ПРИНЦИПАМ.

после с 40%-ной долей в общем объеме внешней торговли. Казахстан экспортирует в страны ЕС в основном нефть и газ, которые составляют более 80% от общего объема экспорта страны, в то время как в экспорте из ЕС преобладают машины и транспортное оборудование, а также продукции секторов обрабатывающей промышленности и химических веществ. Кроме того, импорт из Казахстана существенно превышает экспорт ЕС в Казахстан. Например, в 2015 году внешнеторговый оборот Казахстана составил 31 млрд. долларов (импорт – 3,8 млрд. долларов, а экспорт – 24,3 млрд. долларов). Кроме того, ЕС обеспечил обильный приток прямых иностранных инвестиций (ПИИ) для Казахстана, в частности, в области нефти и газа, почти половина притока ПИИ исходит из ЕС. В период с 2005 года по сентябрь 2015 года поток ПИИ из европейских стран в экономику Казахстана составил 107,4 млрд. долларов, и основными инвесторами были Нидерланды, Франция, Великобритания и Италия.

В то время как ЕС имеет огромное значение для Казахстана с точки зрения экспортного рынка и инвестиций, Казахстан играет ключевую роль в обеспечении энергетической безопасности ЕС. А именно, Казахстан является третьим по величине поставщиком энергии в Европу среди стран, не являющихся членами ОПЕК, после России и Норвегии. Доля поставок казахстанской нефти в европейские страны значительно высока, так как 25% идет в Австрию, 30% – в Румынию, а также Казахстан является четвертым поставщиком энергии в Германию. Из этого можно сделать вывод, что сотрудничество между Казахстаном и ЕС является взаимовыгодным, и поэтому, можно утверждать, что к настоящему времени была установлена основа для двусторонних отношений. Тот факт, что Казахстан и европейские страны считают друг друга

According to Federica Mogherini who is the current High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy and Vice-President of the European Commission, the EPCA is distinct from the previous agreement in a sense that it covers new areas of cooperation such as justice, freedom and security. And the 'rule of law' is a crucial tool to attract firms and investments since a country needs a strong and reliable legal system in order to stimulate FDI flows. It should be noted that 'the rule of law' is a core principle in the functioning of the EU, and the main factors are the absence of corruption, open government, fundamental rights and civil justice. One of the positive impacts of the rule of law on country's economy is the ability to increase FDI flow since it is able to guarantee political stability which is highly important for investors. Consequently, an enhanced legal basis for economic and political cooperation will be the next step to advance Kazakhstan-EU relations to an upper level.

From the EU perspective, the new level of cooperation with Kazakhstan is seen as a stepping stone in implementation of its Central Asian strategy. It should be mentioned that the European Union Strategy for Central Asia was adopted in 2007, and it was reviewed for the fourth time in 2015. According to this, the EU plans to develop bilateral relations with Central Asian countries in the fields such as education, the rule of law, energy and transport, environment and water, trade and economic relations. From 2007 to 2013 the EU's development assistance to Central Asia amounted to about €750 million – of which one-third was allocated to regional programmes and two-thirds to bilateral initiatives. From 2014 to 2020, the EU plans to spend about €1 billion in Central Asia.⁶ In recent days, among Central Asian countries, only Kazakhstan has the closest relationship with the European countries, while others such as Uzbekistan, Kyrgyzstan, Turkmenistan

партнерами, демонстрирует, что их дипломатические отношения значительно развились параллельно с экономическими отношениями. Таким образом, основа которая должна была установиться с помощью СПС в отношениях Казахстан-ЕС были успешно завершены, поэтому можно поднять следующий вопрос – какие отношения будут установлены с помощью РСПС?

По словам Федерики Могерини, которая в настоящее время является Верховным Представителем Европейского Союза по иностранным делам и политике безопасности и вице-президентом Европейской Комиссии, РСПС отличается от предыдущего соглашения, в том смысле, что оно охватывает новые сферы сотрудничества, как правосудие, свобода и безопасность. И «верховенство закона» является важным инструментом для привлечения фирм и инвестиций, так как любая страна должна иметь сильную и надежную правовую систему для того чтобы стимулировать приток ПИИ. Следует отметить, что «верховенство закона» является основным принципом функционирования ЕС, и основными факторами являются отсутствие коррупции, открытое правительство, основные права и гражданское правосудие. Одним из положительных воздействий верховенства закона на экономику страны является возможность увеличения притока ПИИ, поскольку это способно гарантировать политическую стабильность, которая чрезвычайно важна для инвесторов. Следовательно, укрепление правовой основы для экономического и политического сотрудничества станет следующим шагом на пути продвижения отношений Казахстан-ЕС на высший уровень.

С точки зрения ЕС, новый уровень сотрудничества с Казахстаном рассматривается как возможность продвижения его стратегии в Центральной Азии. Следует отметить, что Стратегия Европейского союза в Центральной Азии была принята в 2007 году, и была рассмотрена в четвертый раз в 2015 году. В соответствии с этим, ЕС планирует развивать двусторонние отношения со странами Центральной Азии в таких сферах, как образование, верховенство закона, энергетика и транспорт,

6 <http://www.inform.kz/eng/article/2892037>

and Tajikistan have relatively low level of cooperation with the EU. Thus, the main target of the EU is to build closer relations with these countries by developing the strategy. As far as the EU intends to realize its strategy by building bilateral relations with every country in the region, the EPCA can be seen as the progress in implementation of Central Asian strategy. Accordingly, the EPCA for the EU is seen in a broader way, namely, as a step towards realization of its regional vision⁷.

To sum up, although the EU and Kazakhstan are not located in a common geographical area, their relations are rapidly developing with a long-term perspective. Moving to a new level of enhanced cooperation demonstrates that the relations between the EU and Kazakhstan are developing step by step. Now, both sides are trying to make their relations even stronger by implementing a common principle such as 'the rule of law'.⁸ With the EU's cooperation in developing the rule of law, Kazakhstan will feel closer to the European countries, as long as 'implementing shared values' stays as a key factor in building strong bilateral relations. Accordingly, it can be concluded that the relations between Kazakhstan and the EU have become mature since they started to focus not only on economic relations but also to share common moral perspectives.

7 [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/535019/EXPO_IDA\(2016\)535019_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/535019/EXPO_IDA(2016)535019_EN.pdf)

8 [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/535019/EXPO_IDA\(2016\)535019_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/535019/EXPO_IDA(2016)535019_EN.pdf)

окружающая среда и водные ресурсы, и торгово-экономические отношения. С 2007 по 2013 год помощь ЕС для развития Центральной Азии составила около 750 млн. евро, из которых одна треть была выделена региональным программам и две трети двусторонним инициативам. С 2014 по 2020 год, ЕС планирует потратить около 1 млрд. евро для Центральной Азии. В последние дни среди стран Центральной Азии только Казахстан имеет наиболее тесную связь с европейскими странами, в то время как другие страны, как Узбекистан, Кыргызстан, Туркменистан и Таджикистан имеют относительно низкий уровень сотрудничества с ЕС. Таким образом, основная цель ЕС заключается в налаживании более тесных отношений с этими странами путем разработки стратегии. Поскольку ЕС намерен реализовать свою стратегию путем построения двусторонних отношений с каждой страной в регионе, РСПС можно рассматривать как прогресс в реализации стратегии в Центральной Азии. Соответственно, ЕС в широком смысле рассматривает РСПС как шаг на пути к реализации региональной перспективы.

Таким образом, несмотря на то, что ЕС и Казахстан не находятся в одном географическом пространстве, их отношения развиваются быстро с долгосрочной перспективой. Переход на новый уровень расширения сотрудничества свидетельствует о том, что отношения между ЕС и Казахстаном развиваются шаг за шагом. Теперь обе стороны пытаются укрепить свои отношения, реализуя общий принцип как «верховенство закона». При сотрудничестве ЕС в развитии верховенства закона, Казахстан будет чувствовать себя ближе к европейским странам, так как "разделение общих ценностей" является одним из ключевых факторов в построении прочных двусторонних отношений. Соответственно, можно сделать вывод о том, что отношения между Казахстаном и ЕС стали зрелыми, так как обе стороны начали уделять внимание не только экономическим отношениям, но и общим моральным принципам.

KAZAKHSTAN-TURKMENISTAN BORDER ISSUE

LIDIYA PARKHOMCHIK

<https://upload.wikimedia.org>

On May 26, 2016, Turkmenistan temporarily closed the entry for foreign citizens arriving in the country under simplified procedures. Enforced border security regime operated until May 29. The border crossing restrictions at first mainly affected the citizens of Kazakhstan living in the Mangystau region neighboring with Turkmenistan. It is well known that Astana and Ashgabat have an agreement permitting the residents of the Mangystau region to enter and stay without a visa in the territory of the Balkan welayaty (province) of Turkmenistan for up to 5 days.

It should be mentioned that Kazakhstan and Turkmenistan have only two border crossing points: (a) the Temir-baba crossing point for vehicles located on the Zhanaozen-Karabogas road, which needs to

**ON MAY 26, 2016,
TURKMENISTAN
TEMPORARILY
CLOSED THE ENTRY
FOR FOREIGN
CITIZENS ARRIVING
IN THE COUNTRY
UNDER SIMPLIFIED
PROCEDURES.**

be covered with asphalt, in the Karakiyan district of Turkmenistan, 335 kilometer away from Aktau and (b) the railway crossing point Bolashak, which is 80 km away from the homonymous train station.

The main reason for closing the border was to ensure the security during the business trip of the President of Turkmenistan, Gurbanguli Berdimukhamedov, to the Balkan welayaty. Actually, it was not the first occasion on which Turkmen authorities closed the 379-kilometer length border with Kazakhstan. Last time, the border was temporarily closed in September 2015 for the same reason.

In 2012, Turkmenistan-Kazakhstan border was closed for the longest period over the last few years. For instance, the Turkmen-Kazakh

border was closed for the period between February 8-15, 2012. The safekeeping measures were tightened in order to provide the security during the presidential election. It should be specified that the Turkmen authorities wanted to avoid any protect activity in the country taking into account the fact that in December 2011 in Kazakhstan's Mangystau region at least 16 people were killed in the city of Zhanaozen in clashes between the striking oil workers and the police.

CURRENT BORDER CLOSING SHOULD BE CONSIDERED AS A ROUTINE PROCEDURE FOR ASHGABAT AIMED TO PROVIDE SUPPORT IN ENSURING SECURITY OF THE PRESIDENTIAL TRIP OVER THE COUNTRY.

Therefore, it should be highlighted that current border closing should be considered as a routine procedure for Ashgabat aimed to provide support in ensuring security of the presidential trip over the country. Moreover, this situation clearly demonstrates how the Turkmen government's performance management system is working. However, despite the fact that the border crossing ban was launched for the short-term period, it definitely caused some inconvenience for Kazakhstan's citizens.

INDEX KASE HAS REACHED 1036

DANIYAR NURBAYEV

By trading results on the Kazakhstan Stock Exchange (KASE) on May 27, 2016, the KASE Index increased by 3.87 points (0.37 %) from 1,032 to 1,036. The index has reached this level before. For example, on March 18, 2016, the index reached this level, but later went down and reached 935 in the beginning of May 2016. This level is the highest level since the beginning of 2015 when the index dropped significantly due to liquidity shortage in the financial market.

BY TRADING RESULTS ON THE KAZAKHSTAN STOCK EXCHANGE (KASE) ON MAY 27, 2016, THE KASE INDEX INCREASED BY 3.87 POINTS (0.37 %) FROM 1,032 TO 1,036.

In the middle of 2014, the index was at 1300 (the highest level in the last 3 years). Decreasing oil prices had a negative effect on the liquidity in the financial market, which affected the KASE index. The index had decreased by 41.54% or to 760 from the middle of 2014 to March 2015. The index decreased despite the fact that in November 2014 the JSC Kazakhstan Electricity Grid Operating Company (KEGOC) initially placed their shares as a part of the "Narodnyi IPO"

KAZAKHSTAN STOCK EXCHANGE

en.trend.az

program and was included in the index. Moreover, the prices of the KEGOC's shares decreased by 36% or to 320 tenge from 505 tenge per shares, in the first three months after the initial public offering. However, after an initial public offering of the KazTransOil JSC (KZTO), which is also a part of the "Narodnyi IPO" program, the price of the index increased significantly, due to a significant growth in the prices of the placed shares from 725 tenge to 825 tenge after the IPO.

The index reached its highest level in July 2007 (2876), when the Kazakhstan's economy was overheated because of the high level of oil prices and significant external financing, however in a year, the index plunged until 580 (79.83%). Since that plunge, the index could not get back to its highest level, it only could reach 1940 in the beginning of 2010.

Today the index includes eight companies: Bank CenterCredit JSC, KAZ Minerals PLC, Halyk Savings Bank of Kazakhstan JSC, Kcell JSC, KEGOC JSC, Kazakhtelecom JSC, KazTransOil JSC, KazMunaiGas EP JSC. In this index's representative list, five (Bank CenterCredit JSC, KAZ Minerals PLC, Halyk Savings Bank of Kazakhstan JSC, Kcell JSC, KazMunaiGas EP JSC) companies reveals negative share's price dynamic, while other three positive (KEGOC JSC, Kazakhtelecom JSC, KazTransOil JSC) since the beginning of 2016. It is important to note that all of these three (with positive dynamic) companies are quasi-government companies (two

of them are the parts of the "Narodnyi IPO program"), and all of them announced that they will pay out dividends in 2016. While in the group with negative dynamic, only the KazMunaiGas EP JSC is a quasi-government company.

The announcement of the dividends is one of the main reasons why the prices of these companies have increased, which supported index's growth. The next reason is that the National Bank of Kazakhstan decreased the base rate from 19% to 17%, which increased liquidity in the financial markets.

THE ANNOUNCEMENT OF THE DIVIDENDS IS ONE OF THE MAIN REASONS WHY THE PRICES OF THESE COMPANIES HAVE INCREASED WHICH SUPPORTED INDEX'S GROWTH.

koreabizwire.com

TÜRKİYE-AB MÜLTECİ ANTLAŞMASI POLİTİK STRES TESTİNDEN GEÇİYOR

CENGİZHAN CANALTAY

Türkiye-AB Mülteci Antlaşmasının önemli bir parçası olan Schengen vize serbestiyesi konusunda AB ile Türkiye arasında anlaşmazlığa neden olan terör ile mücadele kanunda istenilen değişiklikler her iki tarafın da geri adım atmaması üzerine politik bir krize dönüşmüştür. Süreci kısaca hatırlayacak olursak Türkiye Schengen bölgesine katılabilmek için gerekli olan 72 kuralın 5'i hariç hepsini yerine getirmiştir. AB Komisyonu Mayıs ayı başında açıkladığı raporunda Türkiye'nin kısa sürede önemli bir ilerleme kaydettiğini belirleterek, AB Parlementosu'na Türkiye'nin Schengen'e dahil edilmesini önermişti. Ancak bu öneriye Türkiye'nin kalan 5 kuralı tamamlaması şartını eklemiştir.

Türk yetkililerin açıklamalarına göre AB'nin terör ile mücadele kanunda istenilen değişiklikleri sunmuş olduğu raporlarda detaylı ve net kurallarla belirtmemesi ve metnin genel bir dille yazılmış olması, şu anki anlam krizine neden olmuştur ve sonuçta iki taraf arasında anlaşmazlık yaşanmıştır. 72 kuralın içeriğine bakıldığında ise Türkiye'nin biyometrik pasaport kuralı haricinde gerekli birçok teknik kuralı yerine getirdiği görülmektedir. Bu noktada konuyla ilgilenen uzmanlar, Türkiye'nin Schengen yolunda teknik bariyerleri aşıya da politik bariyere takıldığı yönünde

www.europarl.ie

YAZ AYLARI ÖNCESİ ANLAŞMA POLİTİK BASKI ALTINA ALINARAK ZAYIFLATILMAMALIDIR.

yorumlarda bulunmuşlardır. AB Bakanı ve Baş Müzakereci Volkan Bozkır konu hakkında Brüksel'de temaslarda bulunacağını ve AB Komisyonu'dan Türkiye'ye politik destek vermesini isteyeceklerini belirtmiştir.

AB içinde bazı ülkelerin mülteci antlaşmasından memnun olmadığı bilinmektedir. Bu ülkelerdeki bazı yetkililer, Türkiye'ye antlaşma çerçevesinde vaad edilenler arasında en çok Schengen maddesine karşı çıkmışlardır. Türkiye'nin müzakere masasına güçlü oturması nedeniyle kazançlı çıkan taraf olarak görüldüğü görüşlerinin hakim olması, bunun nedenleri arasında sayılabilir. AB yapı olarak kararlarında tek bir politik düşünce etrafında

toplansa da bu kararın alınmasında hangi ülkelerin ne tür etkilerinin olduğu önemli bir hususdur. Eğer terörle mücadele kanunda istenilen değişiklikler sadece teknik düzenlemeler ise bu şart üzerinde müzakere edilerek sorun çözülebilir. Fakat, terörle mücadele kanundaki değişiklikler, süreçten memnun olmayan ülkelerin öne sürmüş olduğu bir karar ise burada bir krizin çıkarılıp bir politik pazarlık ortamı yaratılarak Türkiye'den başka bir konu hakkında taviz vermesi istenebilir.

Eğer amaç ek bir politik kazanç sağlamak ise bu tür politik oyunların

**HER İKİ TARAF-
INDA GERİ ADIM
ATMAMASI POLİ-
TİK KRİZİ BÜYÜT-
MEKTEDİR.**

başta mülteciler olmak üzere AB ve Türkiye için büyük önem arz eden mülteci anlaşmasını tehlikeye atmaması gerekir. Uzun uğraşlar sonucu varılan anlaşmanın çökmesi en çok AB'yi etkileyecektir. Bu yüzden yaz aylarının yaklaştığı ve mülteci anlaşmasının işlevsellik açısından asıl sınavını vereceği şu günlerde, anlaşmanın politik bir baskı altına alınarak zayıflatılmaması gerekmektedir. Geçen yıl yaşanan insanlık dramının tekrar yaşanmaması için mülteci anlaşmasını zedeleyecek adımlardan uzak durulmalıdır.

TAJIKISTAN'S POLITICAL SYSTEM: REFERENDUM AS A COMMON TOOL FOR THE CENTRAL ASIAN STATES TO STRENGTHEN THE EXECUTIVE BRANCH

YERMEK ABILGAZIYEV

<http://news.tj>

On May 22, Tajikistan citizens went to the polls. The question was - to make 41 amendments to the current constitution through a referendum. The most important changes in the constitution included lifting the presidential term limits only for Emomali Rahmon as he owns the status of the "Leader of the Nation". In addition, among the proposed amendments there was a point to lower the age of eligibility to become the President from 35 to 30 that

would give a right to the President's son - Rustam Emomali to run in an upcoming presidential election in 2020. Also, the new amendments would allow the government to ban the formation of political parties based on religion which would shrink the political competition in the Parliament. The result of referendum was a landslide victory as 94.5 percent of votes cast in favor of change. Tajikistan experienced 3 referendums since gaining independence in

1992 like most of the other states in Central Asia.

Since the collapse of the Soviet Union, the Central Asian states experienced 15 referendums with a high similarity to each other. Turkmenistan held its first referendum in January 1994. The purpose was the extension of the term of the President Saparmurat Niyazov who was elected in 1992 until 2002 without a re-election in 1997. In 1999, Niyazov was awarded to the status of "President for life" and remained in power until his death in 2006.

Uzbekistan followed the footsteps of Turkmenistan and held its referendum in March 1995. At this time Islam Karimov's presidential mandate was extended until 2000.

In March 1995, the President of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev dissolved the Parliament and a month later conducted a referendum on the extension of his presidential term until the end of 2000.

Kyrgyzstan went the same road and the second referendum was held in October 1994, which resulted in the transformation of the unicameral Parliament into bicameral and some powers were transferred to the executive branch. Next three referendums that were held respectively in February 1996, October 1998 and February 2003 had further strengthened the power of the President and significantly changed the Constitution, in which many democratic formulations were removed. It was also decided to reset the first two presidential terms of the "previous" constitution by giving the President the right to run for two consecutive presidential terms. However, the last referendum was completely different in comparison to the previous ones

<http://caa-network.org>

THE LATEST REFERENDUM IN TAJIKISTAN APPROVED A LIFETIME PRESIDENCY FOR EMOMALI RAHMON.

IN THE SHORT TERM THE RESULTS OF THE REFERENDUM COULD INCREASE THE DOMESTIC STABILITY, HOWEVER IN A LONG-TERM IT COULD BRING A REVERSE EFFECT.

and the result was an adoption of new constitution that transformed Kyrgyzstan from a Presidential to a Parliamentary Republic.

Tajikistan's economic downturn are being felt throughout the state as Tajik remittances from Russia dropped significantly by 65% in 2015, falling from \$3.16 billion to \$1.54 billion over the same period in 2014 and Tajikistan currency – somoni fell 34% against the dollar in 2015. However, instead of adopting structural reforms to tackle these challenges Rahmon has tightened his grip over the country through a referendum. Many analysts agreed that in the face of such economic and political uncertainty, Rahmon, with the ultimate power on his hands, would increase Tajikistan's possibility to join the Eurasian Economic Union (EEU). All in all, in the short term the results of the referendum could increase the solidity of the society; however in the long term, various kinds of negative sentiment could undermine the domestic stability and could bring a reverse effect.

AZERBAIJAN'S SILK ROAD TARIFFS ISSUE

LIDIYA PARKHOMCHIK

<http://cdn.trend.az>

During the International Forum "Trade, Transportation, Customs: Dialogue, Cooperation and Coordination" held in the city of Odessa from May 31 till June 3, 2016, the head of Azerbaijani delegation, Akif Mustafayev, stated that in order to increase the cargo traffic through the Transcaspien International Transport Route (TITR) Azerbaijan decided to reduce transit tariffs for cargo transportation by container trains by one third.

According to Akif Mustafayev, the Azerbaijani high-ranking officials following the success of the first trial run of a cargo train from Ukraine consisting of 10 wagons (train cars) and 20 standard 40-pound containers (FEU) made a decision to introduce significant discounts on transit tariffs for cargo transportation along the TITR. The 30% discount will be distributed on the freight cargo transported from

**AZERBAIJAN DECIDED
TO REDUCE TRANSIT
TARIFFS FOR CARGO
TRANSPORTATION BY
CONTAINER TRAINS
BY ONE THIRD.**

**AZERBAIJAN IS
INTERESTED IN
CREATING FAVORABLE
CONDITIONS
FOR SUCCESSFUL
IMPLEMENTATION OF
THE TITR PROJECT.**

the Ukrainian Ilyichevsk port via Azerbaijan to Central Asian countries and China. It was noted that while earlier the transit cost for container transportation through the territory of Azerbaijan amounted to \$5,500 per FEU, recently introduced tariffs discount would reduce the cost to \$3,500 per FEU.

Actually, in the beginning of 2015, the Azerbaijani authorities reduced the cost for ferry transportation along the Baku port-Aktau port route. After launching a 20% decrease in tariffs for ferry services, the transit tariffs for cargo transportation from Azerbaijan to Kazakhstan through the Caspian Sea amounts to \$1200 and the transportation cost for both directions were reduced to \$2100. Following the measures, it can be said that Azerbaijan is interested in creating favorable conditions for successful implementation of the TITR project.

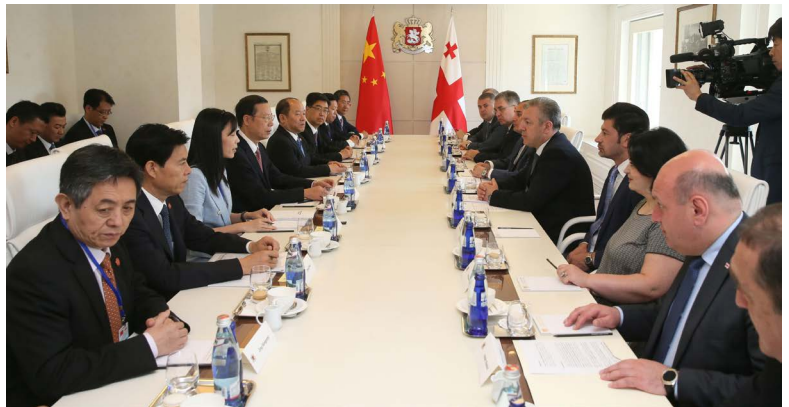
However, there is a necessity to launch the second trial train over the Ukrainian route of the TITR in order to make sure that the cargo would be delivered to the Chinese border within 9 days. Last time it took 11 days for train to deliver goods to the Kazakh Dostyk station located on the border with China. Therefore, the efficiency of the TITR project will be confirmed only when the project's member states are able to manage to shorten the duration period of cargo transportation and make sure that the transport expenses are cheaper compared with other inland routes.

THE DELEGATION FROM CHINA VISITED GEORGIA

AIDANA ARYNBEK

On June, 3, the governmental delegation from China headed by the First-ranked Vice Premier, Zhang Gaoli arrived in Tbilisi to sign agreements on economic and technical cooperation. The Prime Minister of Georgia, Giorgi Kvirikashvili and Zhang Gaoli discussed about the Silk Road Economic Belt initiated by China and about the future development of Georgia's transit potential. Also, two sides discussed the issue of free trade which aims to abandon tariff barriers in trade and services between countries.

It should be mentioned that in 2015, China was in the fourth place among the main trade partners of Georgia and the trade turnover amounted to \$713 million which is 7.2% of the total foreign trade turnover of Georgia. In 2014, the volume of bilateral trade amounted to \$ 960 million, while the volume of China's direct investment in non-financial sectors reached \$ 530 million. It can be argued that realization of free trade zone between countries is able to facilitate the cooperation in the framework of the Silk Road Economic Belt. Since China launched its Silk Road initiative in 2013, Georgia expressed its support and involvement into the project. According to Georgia's officials, China's Silk Road complements Georgia's national strategy about integration to the EU. As long as China is highly interested in trade cooperation with the European

<http://www.frontnews.ge/ru/news/>

THE DEVELOPMENT OF GEORGIA'S RELATIONS WITH CHINA STARTED TO ACCELERATE DUE TO THE SILK ROAD INITIATIVE

AS LONG AS CHINA IS HIGHLY INTERESTED IN TRADE COOPERATION WITH THE EUROPEAN COUNTRIES, GEORGIA CAN STAND AS A BRIDGE BETWEEN EUROPE AND CHINA.

countries, Georgia can stand as a bridge between Europe and China. Moreover, the Silk Road project is able to boost Georgia's relations with the eastern countries. Thus, it can be said that the Silk Road appeared as a new level of cooperation between Georgia and China and its contribution to the bilateral relationship is promising. The arrival of the first transit train from China to Georgia on the 13rd of December in 2015, was a sign of progress of the Silk Road. The train went through Kazakhstan, Azerbaijan and passed through Georgia to Turkey. What can be inferred from here is the fact that the Silk Road initiative is developing Georgia's relations with not only China, but also with the other participating countries. Moreover, it is able to boost investment potential in the country.

To sum up, the development of Georgia's relations with China started to accelerate due to the Silk

Road initiative. It is said that since Georgia received its independence, China was among the first countries which recognized Georgia's independence. However, in those years the economic relations were not high. For example, at the end of the twentieth century the trade between two countries was only \$3.7 million. As it was mentioned

before, in 2015 the trade between two countries reached \$713 million. In recent days, China sees Georgia as one of the main countries which is able to contribute to accomplishment of the Silk Road initiative.

POLONYA 35000 KİŞİLİK PARAMİLİTER GÜÇ KURMAYI PLANLIYOR

CENGİZHAN CANALTAY

Polonya Savunma Bakanı Antoni Macirewicz geçtiğimiz hafta bölgesel savunma gücü birliklerinin kurulması yönündeki kararın onaylandığını açıkladı. Polonya Rusya'dan gelebilecek potansiyel askeri tehditlere karşı 35000 kişilik sivillerden oluşan bir paramiliter birlik kurmaya hazırlanmaktadır. Oluşturulacak bu gücün 30 günlük askeri eğitim almış sivil gönüllülerin biraraya getirelerek kurulması planlanmaktadır. Böyle bir gücün kurulmasının arkasındaki en önemli sebebin Ukrayna'daki gibi bir hibrid savaş ihtimaline karşı yapılan bir hazırlık olması belirtilmektedir. Polonyalı yetkililer bu tür bölgesel savunma güçlerinin Rusya'nın hibrid savaş taktiklerini kullanma ihtimaline karşı caydırıcı olması nedeniyle tasarlandığını ifade etmektedir.

Polonya Savunma Bakanı Antoni Macirewicz bu gücün komuta kademesi ile görev yerlerin

**POLONYA
35000 KİŞİLİK
PARAMİLİTER
GÜÇ KURMAYI
PLANLIYOR.**

belirlendiğini açıkladı. Bakan ayrıca Polonya'nın 16 bölgesinin her birine tugay düzeyinde bir birlik yerleştirilmesinin planlandığını, Mazovia bölgesine iki birlik konuşlandırılacağını ve bu süreçte önceliğin Podlachia, Lublin and Podkarpachie gibi doğu bölgelerine verileceğini ifade etti. Buna ek olarak Antoni Macirewicz birliği katılımların 2016 yılının Ekim ayında başlatılacağını duyurdu. Diğer yandan, Polonya'da halihazırda 20. Yüzyılın başında kurulan Strzelec birliği bulunmaktadır. Bu birliğin 12,000 gönüllü askeri eğitim almış sivil üyesi bulunmakta olup bu birlik ilk defa 7-17 Haziran 2016 tarihindeki Anakonda askeri tatbikatına katılacaktır.

Polonya Savunma Bakanı Antoni Macirewicz Nisan ayında yaptığı bir diğer açıklamada bu gücün oluşturulma nedenlerinden birinin, Rusya'nın agresif niyetlerini gizlemeden attığı hamlelerden

dolayı, Polonya'nın güvenliğini tehdit altında hissetmesi olduğunu belirtmiştir. Polonya'nın Başbakanı Beata Szydlo da aynı negatif yönde açıklamalar yaparak Moskova hükümetinin adımlarını süpheli bulduklarını ifade etmiştir. Bu açıklamalara ek olarak NATO Polonya savunmasının güçlendirilmesi adına çalışmaların yürütüldüğünü belirtmiştir. Ayrıca Polonya'ya bir NATO taburu ile birlikte Estonya, Latvia ve Litvanya'ya NATO taburları gönderileceği açıklamasında bulunmuştur. NATO'nun toplam olarak 4000 kişilik bir askeri gücü göndermesi beklenmekte olup detayların Varşova'da 8-9 Temmuz 2016 tarihlerinde yapılacak toplantı sonrası netleşeceği belirtilmektedir.

Polonya'nın askeri gücünü artıracığına yönelik haberler ilk olarak 2015 yılının Kasım ayında gündeme gelmiştir. Savunma Bakanı Antoni Macirewicz geçen yıl verdiği demeçlerde Polonya ordusunu yeniden inşa edeceğini ve bu planlarının arasında asker sayısını 50% artırarak 150.000'ine çıkaracağını belirtmekle beraber hükümetin modernizasyon çalışmalarında 2022 yılına kadar harcamayı düşündüğü 34 milyar doları 62 milyar dolara çıkardığını açıklamıştı.

Bu açıklamalardan anlaşılmaktadır ki; Polonya Rusya'dan gelebilecek potansiyel bir saldırı tehdidine karşı soğuk savaş dönemi tarzında bir silahlanma yarışına girmiştir. Bu durum Rusya'nın Kaliningrad'ı daha fazla silahlandırması ile yeni bölgesel bir güvenlik tehdidi oluşturma potansiyeline sahiptir. Bu tür bir gerilim her iki ülke

“
**NATO
POLONYA'YA
4000 KİŞİLİK
ASKERİ GRUP
GÖNDERECEK.**
”

ekonomisine ek bir yük getirmenin yanı sıra iki ülke arasındaki ve Rusya ile Baltik ülkeleri arasındaki ticareti de negatif yönde etkileyebilir. Ayrıca, Polonya'nın artan silahlanma politikasının yankıları Rusya ve NATO arasındaki güvenlik çemberi güç çekişmesinde de etkili olacaktır. Polonya'nın artan silahlanma politikasına Rusya'nın nasıl karşılık vereceği ise bu gerilimin gidişatının belirlenmesinde önemli rol oynayacaktır.

<http://www.businessinsider.com/>

<http://www.telegraph.co.uk/>

FOREIGN HOLDINGS OF U.S. SECURITIES INCREASED BY \$717 BILLION IN A YEAR

DANIYAR NURBAYEV

The Department of the Treasury of the Federal Reserve Bank of New York published its annual Foreign Portfolio Holdings of U.S. Securities report as of June 30, 2015, on May 31, 2016. According to the report, foreign holdings of U.S. securities increased by \$717 billion or by 4.4% which reached \$17,134 billion in the period of June, 2014-June, 2015. This growth is significantly lower than the growth which took place from June 30, 2013, to June 30, 2014, when the foreign holdings increased by \$2,007 billion or by 13.92% from \$14,410 billion.

The report shows that 94.56% of all foreign holdings are long-term securities, which is \$16,202 billion as of June 30, 2015. This long-term foreign securities grew by 4.27% from \$15,539 billion in 2014. The long-term debt (with term maturity longer than a year) securities accounted for 58.92% of all long-term securities, which is \$9,547 billion. The long-term debt securities grew mostly due to the long-term corporate debts, which increased by \$243 billion to \$3,217 billion, while the U.S. Treasury securities and the U.S. agency securities increased slightly by \$68 billion and \$53 billion, or to \$5,450 billion and \$880 billion respectively.

The department also noted that the foreign holdings of equities continued to grow for the sixth consecutive years (as of June 30, 2015 - \$6,655 billion) since 2009, when the foreign holdings decreased by \$717 billion because of global economic crisis. The department also

thetopfivepercent.com

FOREIGN HOLDINGS OF U.S. SECURITIES INCREASED BY \$717 BILLION OR BY 4.4% WHICH REACHED \$17,134 BILLION IN THE PERIOD OF JUNE, 2014-JUNE, 2015.

noted that this growth was mostly due to valuation gains.

The report also shows the situation of the U.S. net asset positions in the long-term securities. The U.S. holdings of foreign long-term securities (assets) increased only by \$137 billion to \$9,737 billion, which is much lower than the foreign holdings of U.S. long-term securities (liabilities), which was noted above as \$16,202 billion. The U.S. holding decreased to 60 % from 62 % in 2014 as a share of foreign holdings rate (assets/liabilities). This result is better than the results of the post-crisis period (2009-2012), however, the ratio is much lower than the results of 2007 when the ratio was 70 percent.

THE REPORT SHOWS THAT CHINA ACCOUNTED FOR 23.27% (\$1,268 BILLION) OF ALL LONG-TERM U.S. TREASURY SECURITIES.

In the report, the Reserve Bank also reports about foreign holdings of U.S. Treasury securities by country of a holder. The report shows that China (excluding Hong Kong and Macao) accounted for 23.27% (\$1,268 billion) of all long-term U.S. Treasury securities. Japan, with holdings of \$1,123 billion (20.6%), remained the second-largest holder. Brazil, which is the third-largest the long-term U.S. Treasury securities holder, accounted for \$238 billion, which is significantly lower than the first two countries. Belgium accounted for 3.6% of the total long-term U.S. Treasury securities. These four countries accounted more than 50% of total long-term U.S. Treasury securities.

THE IV INTERNATIONAL EXHIBITION OF WEAPONS SYSTEMS AND MILITARY EQUIPMENT KADEX: POTENTIAL OF KAZAKHSTAN TO MAINTAIN STABILITY OF THE REGION

YERMEK ABILGAZIYEV

Within the period 2-5 June 2016, the IV International exhibition of weapons systems and military equipment KADEX was held in Astana. KADEX exhibition has been being held in Astana since 2010. The event resulted in the establishment of joint ventures for the production of optoelectronic devices for various purposes, issuance and maintenance of radar systems.

More than 300 companies, over 200 of which were foreign enterprises, participated at the exhibition in a military section of the international airport of Astana. The leading defense companies from 35 countries such as Russia, Turkey, Germany and Canada presented their production. In this year's KADEX exhibition, the focus was on the troop and weapons control systems, precision weapon protection systems, aviation equipment, air defense systems and facilities, optical-electronic devices as they are traditionally in the highest demand among the foreign partners. This interest is explainable because almost all new hi-tech technology that is common in our life at this moment came from military and weaponry industry. Thus, under conditions of the increasing competition,

**KAZAKHSTAN IS
WIDENING THE
OPPORTUNITIES
OF DOMESTIC
DEFENSE
COMPANIES TO
DEVELOP THE
KNOWLEDGE-
INTENSIVE
PRODUCTIONS
WHICH ARE
CAPABLE OF
MANUFACTURING
HI-TECH
PRODUCTS.**

countries actively integrate the defense contractors and develop the knowledge-intensive productions which are capable of manufacturing hi-tech products. From this perspective three aims of the exhibition were formulated:

- a) Widening of opportunities and perspectives of domestic enterprises and increase their access to foreign markets as well as setting cooperation with foreign enterprises.
- b) Attraction of foreign developers and manufacturers of military and special-purpose production in the sphere of modern production and modernization of armament and military equipment of Kazakhstan.
- c) Creation of favorable conditions for establishment and development of mutually beneficial contracts between manufacturers and consumers of defense industry production.

In addition, in the framework of the KADEX-2016 exhibition the meeting of the Interstate Commission for Military and Economic Cooperation of the Collective Security Treaty Organization (CSTO) was held. Participants of the meeting discussed the issue on creation of interstate

integrated structures, joint ventures and certified service centers for repair and maintenance of weapons and military equipment under the terms of the regulatory framework, adopted in the CSTO. As for Kazakhstan, within 4 days it demonstrated to the public the power of its military-industrial complex - training aircraft ZLIN, light transport aircraft C-295, Su-30 SM, Mi-171SH helicopters, unmanned aerial vehicles, "Arlan", "Barys" armored vehicles and modernized tanks.

In general, the KADEX exhibition which was held in an unstable political sphere in the world (such as Ukrainian and Syrian crisis) has two meanings for Kazakhstan. First is to increase the domestic potential of manufacturing high quality weapons and exchange the ideas with foreign

**KAZAKHSTAN
DEMONSTRATES
THE STATE
CAPABILITY
ON A MILITARY
INDUSTRY TO A
HIGH POTENTIAL
OF INFLUENCE
ON THE GLOBAL
AND REGIONAL
STABILITY.**

KADEX 2016 Kazakhstan Defence Expo

IV INTERNATIONAL EXHIBITION
OF WEAPONS SYSTEMS
AND MILITARY EQUIPMENT

<http://365info.kz>

2-5 JUNE 2016
ASTANA
Republic of Kazakhstan

companies on the issues of new hi-tech technologies. Second is to demonstrate the state capability on a military industry given the fact that, the defensive establishments have a high potential of influence on the global and regional stability. Therefore, through professional and candid dialog where military experts exchanged their opinions, Kazakhstan demonstrated to the world that the stability of the region is in safe hands.

KAZAKİSTAN EKONOMİSİNDE KAMU MALİ YÖNETİMİ ÜZERİNE GÖZLEMLER

DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK

Serbest piyasa ekonomisinin şartlarına hızla uyum sağlayan ve küresel piyasalara entegre olma konusunda oldukça başarılı bir performans sergileyen üst-orta gelir grubu Orta Asya ülkelerinden olan Kazakistan, 2008 küresel ekonomik krizin ülke ekonomisi üzerinde yol açtığı olumsuz sonuçlara rağmen, nispeten güçlü ekonomik göstergelere sahiptir. Diğer yandan yakın zamanda ülkenin ihracat gelirlerinde önemli azalışların yaşanmasına ve dış ticaret dengesinin bozulmasına yol açan uluslararası petrol fiyatlarındaki sert azalışlara bağlı olarak ülkenin reel GSYİH'sı Uluslararası Para Fonu'nun Dünya Ekonomik Görünüm Nisan 2016 raporuna göre, %3.2 olarak öngörülmüştür. Aynı raporda 2015 yılında petrol fiyatlarının dolar cinsinden azalışı %47.2 iken 2016 yılında bu azalışın %31.6 oranında olacağı, ancak 2017 yılında %17 oranında artacağı öngörülmektedir. Diğer yandan, son iki yılda yaşanan devalüasyon ve tüketici kredilerine yönelik sıkı borçlanma koşulları nedeniyle özel tüketimin azaldığı ve enflasyon oranının da yüksek ithal girdi fiyatları ve ardı arda yaşanan devalüasyonlara bağlı olarak arttığı söylenebilir. Nitekim, 2015 yılında %12.6 olan enflasyon oranının 2016 yılında % 13.6 olması beklenmektedir.

Kazakistan hükümetinin yaşanan ekonomik ve mali sorunları azaltmak ve ekonomik büyümeyi desteklemek amacıyla aldığı genişletici mali önlemler 2014-2015 döneminde kamu mali göstergelerini olumlu

KAZAKİSTAN'IN BİR YANDAN PETROL VE DOĞAL GAZ FİYATLARINA, DİĞER YANDAN DA RUSYA EKONOMİSİNE YÜKSEK DERECEDE BAĞIMLI OLMASI, ÜLKE EKONOMİSİNİ ÖNEMLİ ÖLÇÜDE OLUMSUZ ETKİLEMİŞTİR.

KAZAKİSTAN EKONOMİSİNDE MALİ İSTİKRARIN ELDE EDİLMESİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNİN SAĞLANMASI İÇİN MALİ REFORMLARLA DESTEKLENEN İSTİKRARLI MALİYE POLİTİKALARININ UYGULANMASI GEREKMEKTEDİR.

yönde etkilemiştir. Bu çerçevede, mali teşvik aracı olarak uygulanan bir ekonomik destek paketi yoluyla Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ'ler) altyapısının modernize edilmesi ve bu işletmelerin geliştirilmesi, kamu maliyesinde şeffaflığın sağlanması ve kamu harcamalarında kalitenin ve etkinliğin yükselmesi hedeflenmiştir. 12 milyar dolarlık kısmı harcama miktarı olarak Kazakistan Milli Fonu'ndan ve 7 milyar dolarlık kısmı kredi olarak Çok-Uluslu Kalkınma Bankaları'ndan sağlanan bu paket, ayrıca 2015 yılı devlet bütçesinin, verimsiz harcamaların bütçeden çıkarılması ve büyümeyi teşvik eden harcamaların bütçedeki payının artırılması ile yeniden düzenlenmesine de katkıda bulunmuştur.

Ancak Kazakistan'ın bir yandan petrol ve doğal gaz fiyatlarına, diğer yandan da Rusya ekonomisine yüksek derecede bağımlı olması, ülke ekonomisini önemli ölçüde olumsuz etkilemiştir. Alınan genişletici mali önlemler ekonomide rahatlatıcı

etki oluşturunken, mali denge üzerinde aynı olumlu etkiyi ortaya koyamamıştır. Nitekim, Uluslararası Para Fonu'nun yukarıda belirtilen raporunda, 2013 yılında %8.4'ten 2014-2015 yıllarında %10.8'e çıkan petrol dışı bütçe açığının GSYİH'ya oranı 2016 yılında % 11.6 olarak öngörülmüştür. Mali göstergelerde yaşanan sapmanın iyileştirilmesi için alınması gereken önlemler arasında en fazla dikkati çekenler; ekonomik büyüme hızının artırılması, vergi sisteminde özellikle gelir vergisinin tabana yayılmasını sağlayacak düzenlemelere gidilmesi, vergi dışı kamu gelirlerini artırılması, vergi idaresinin iyileştirilmesi ve kamu harcamalarının azaltılması sayılabilir. Açıkça belirtilmelidir ki; Kazakistan ekonomisinde mali istikrarın elde

edilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için mali reformlarla desteklenen istikrarlı maliye politikalarının uygulanması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

www.en.tengrinews.kz

A SECURITY THREAT FOR KAZAKHSTAN: THE AKTOBE CASE

LIDIYA PARKHOMCHIK

On June 9, 2016, the President of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev announced a national day of mourning for soldiers and civilians that were killed in the Aktoobe shootings. The Aktoobe citizens laid flowers near the Pallada gun shop where the attacks were carried out. The attacks made by a group of followers of the non-traditional religious movement of Salafism took place in Aktoobe city on June 5, 2016. A group of armed men attacked two gun shops and the military unit in Aktoobe, as a result seven people including three servicemen and four civilians were killed.

“

ON JUNE 9, 2016, THE PRESIDENT OF KAZAKHSTAN NURSULTAN NAZAR-BAYEV ANNOUNCED A NATIONAL DAY OF MOURNING FOR SOLDIERS AND CIVILIANS THAT WERE KILLED IN THE AKTOBE SHOOTINGS.

”

According to the Spokesman of the Ministry of Interior of Kazakhstan, Almas Sadubayev, during the attack on the Pallada arms shop a salesman and a security guard were killed and three police officers were injured by a group of armed men. Moreover, during the attack on Panther arms shop the armed Salafism's followers killed one customer and injured another one. The police officers could manage to kill three armed men and to detain another one. During an attempt to penetrate into the military unit's territory by capturing a shuttle bus, the armed representatives of the non-traditional religious movement

killed three servicemen and injured six others. With the help of the police, the military guard killed one armed attacker and detained another one. It was officially announced that in total the police killed thirteen attackers and detained nine. Five other members of the group were killed on June 10, 2016 during the anti-terrorism operation introduced by the government.

In order to track and detain the rest of the attackers, the Aktobe regional operational headquarters for the fight against terrorism was organized. The authorities declared the "red" (critical) terrorist threat level in the city of Aktobe. After all the participants of the Aktobe shootings have been arrested the level has been changed for "yellow" (elevated). Kazakhstan also issued "yellow" terrorist threat level, which requires confirmation of the available information about the real threat of a terrorist attack, for 40 days. Declaring the elevated level of terrorist attack the Kazakh government recommends that the citizens to pay attention to unattended bags, boxes, parcels,

THE PRESIDENT OF KAZAKHSTAN HAS ALREADY ORDERED THE GOVERNMENT TO PREPARE A PACKAGE OF LEGISLATIVE INITIATIVES IN THE SPHERE OF COUNTERACTION TO TERRORISM AND EXTREMISM WITHIN A PERIOD OF TWO MONTHS.

bags, suitcases, especially with the presence of wires and technical devices as well as on suspicious people in public places and transport.

The recent attacks show that Kazakhstan is among the countries which are vulnerable to extremism threats. The country is ensuring the freedom of religion, however as a result of the Aktobe attacks security services would definitely strengthen their attention on the followers of radical pseudo-religious movements. Actually, the President of Kazakhstan has already ordered the government to prepare a package of legislative initiatives in the sphere of counteraction to terrorism and extremism within a period of two months. It should be noted that forthcoming package could simplify the possible conduct of special operational measures for signals about the terrorist threat and help to improve the methods of work of force structures. Moreover, the Aktobe case will definitely cause further changes in the current legislation not only in the sphere of keeping and sale of weapons, but also in the procedures of the religious associations' activity.

AZERBAYCAN İLK SERBEST TİCARET BÖLGESİNİ KURMAYA HAZIRLANIYOR

CENGİZHAN CANALTAY

Azerbaycan bölgesel bir ulaşım merkezi olma hedefi çerçevesinde Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in 17 Mart 2016 tarihindeki talimatı ile serbest ticaret bölgesi kurulması çalışmalarına başlamıştı. Bakü Uluslararası Deniz Ticareti Limanı Müdürü Taleh Ziyadov geçtiğimiz günlerde yaptığı bir açıklamada, serbest ticaret bölgesi için gerekli yasal düzenlemelerin sürdürülmekte olduğunu ve kayıtların 2017 yılının Ocak ayında başlayacağını bildirdi. Ayrıca, dünya genelinde birçok önemli şirketin serbest ticaret bölgesine şimdiden yoğun ilgi gösterdiğini belirten Taleh Ziyadov, serbest ticaret bölgesinin Bakü Uluslararası Deniz Ticareti Limanı yakınlarındaki Garadagh bölgesinde bulunan Alat ilçesinde inşa edilmekte olduğunu bildirdi.

Bakü Uluslararası Deniz Ticareti Limanı Müdürü Taleh Ziyadov serbest ticaret bölgeleri kurmanın ülke ekonomilerine katkılarının önemine değinerek Hong Kong, Jebel Ali ve Shenzhen gibi serbest ticaret bölgelerinin, bu şehirlerin yabancı yatırım çekme konusundaki başarısına yaptığı katkılara vurgu yaptı. Serbest ticaret bölgesinin kurulmasının ardından birkaç yıl içinde bölgenin, yaklaşık 1 milyar \$ gelir getirmesini beklediklerini ifade etti. Bunun ise serbest ticaret bölgesinde özel vergi ve gümrük politikaları uygulanmasıyla mümkün olacağını

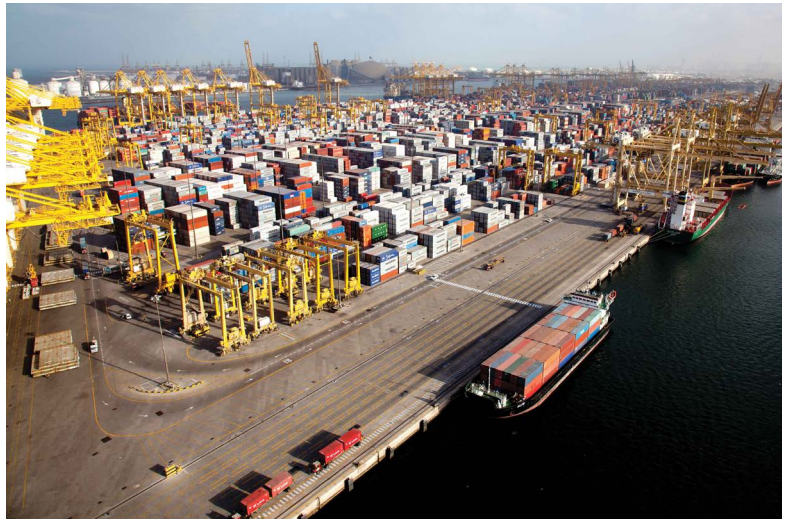

SERBEST TİCARET BÖLGESİNİN KURULMASININ ARDINDAN BİRKAÇ YIL İÇİNDE BÖLGENİN, YAKLAŞIK 1 MİLYAR \$ GELİR GETİRMESİ BEKLENMEKTEDİR.

belirtti. Vergi gelirleri konusunda ise özellikle emlak, kazanç, KDV, ve gelir vergilerinin etkin şekilde toplanması sayesinde beklenen gelirin elde edilebileceğini belirtti.

Taleh Ziyadov, serbest ticaret bölgesinin sadece Azerbaycan'la sınırlı kalmayıp bölge ekonomisine de katkı sağlayacağını ifade etmekle beraber Avrasya bölgesinde ulaşım ve ticaret merkezi olmayı kendilerine hedef olarak belirlediklerini ifade etti. Azerbaycan bölgede lojistik ve ulaşım merkezi haline gelebilmek için son yıllarda birçok adım attı. Bunların arasında ulaşım ücretlerini azaltma, yasal prosedürleri basitleştirme ve altyapı çalışmaları alanında çeşitli projeler yürütme yer almaktadır. Kurulacak olan serbest ticaret bölgesi de bu politikanın önemli bir

<https://www.theguardian.com>

<https://www.thebusinessyear.com>

parçasıdır. Azərbaycan, kargoların ulaşımında tek tarife uygulaması üzerinde Kazakistan, Türkiye ve Türkmenistan ile aktif bir şekilde görüşmelerini sürdürmekte olup Gürcistan ile bu konuda anlaşmaya varmıştır. Eğer belirtilen ülkeler ile bir ortak anlaşmaya varılırsa Trans-

**BAKÜ LİMANINA
YENİ BİR RO-RO
TERMİNALİNİN
KURULMASI PLAN-
LANILMAKTADIR.**

Hazar Ulaşım Koridorunun rekabet gücü artacaktır.

Azerbaycan bu çalışmalara ek olarak, trenlerin hızının 80 kilometreden 120 kilometreye çıkarılması için gerekli çalışmaları yürütmektedir. Öte yandan, 2016 yılı sonuna kadar Bakü limanına yeni bir Ro-Ro terminalinin kurulması planlanmakta olup, terminalin ilk aşamasının 2017 yılı içinde bitirileceği bildirilmiştir. Ayrıca, yüksek kapasiteli araçlar için kargo ulaşım ücreti 40% düşürülmüştür.

Atılan bu adımlar bir arada düşünüldüğünde, Azerbaycan'ın son dönemlerde aktif bir şekilde Çin, Hindistan, İran, Rusya ve Avrupa arasındaki ulaşım güzergahları arasında Azerbaycan rotasının rekabet gücünü artırabilmek ve bu alanda yabancı yatırım çekebilmek için çalıştığı görülmektedir.

HOW THE ECONOMIC RELATIONS BETWEEN UKRAINE AND KAZAKHSTAN ARE DEVELOPING?

AIDANA ARYNBEK

During the meeting which was held on June, 9, between the Ambassador of Kazakhstan in Ukraine, Samat Ordabayev and the First Vice Prime Minister and the Minister of Economic Development and Trade of Ukraine, Stepan Kubiv, a wide range of issues on economic cooperation between two countries were discussed. Specifically,

strengthening the cooperation in the field of agriculture was emphasized by Stepan Kubiv. Currently, the field of agriculture is one of the key areas of cooperation along with mining sector, oil-gas, oil service, engineering, construction materials.

It is widely known that the two countries follow different vision for

economic integration, namely, Ukraine intends to integrate with the European Union (EU) while Kazakhstan is a member of the Eurasian Economic Union (EEU). Therefore, to project a significant prospect for future trade relations is challenging, especially after signing of the Deep and Comprehensive Free Trade Agreement between Ukraine and the EU which came into force on January, 2016. In other words, while Kazakhstan prefers to develop trade relations with the EEU members, apparently, Ukraine gives a preference to the EU members. Even, if to compare the volume of trade in goods and services between 2014 and 2015, there was a decrease by 29.3 %. While during ten months of 2015, foreign trade turnover between the countries decreased which amounted to \$ 899.5 million the volume of trade in services decreased which amounted to \$ 56.1 million in comparison to the first nine months of 2014.

Nevertheless, Kazakhstan and Ukraine have common investment projects. Currently, the main areas of investment between the two countries are (1) the development of Kazakh oil, gas, metals, and uranium; (2) creation of joint ventures in the energy sector; (3) the participation of Ukrainian companies in the implementation of the Strategic Plan of Development of Kazakhstan 2050; (4) the implementation of joint projects in aircraft construction, mechanical engineering and aerospace areas; (5) the participation of Ukrainian enterprises in implementation of projects in the field of mechanical engineering and supply of equipment for metallurgical plants;

“

**STEPAN KUBIV
OFFERED
KAZAKHSTAN TO
CONCENTRATE
THEIR COOPERATION
IN THE FIELD OF
AGRICULTURE.**

”

“

**GIVEN THE FACT
THAT BOTH
COUNTRIES HAVE
A NUMBER OF
COMMON PROJECTS,
TO ARGUE ABOUT
DETERIORATION
IN ECONOMIC
RELATIONS SINCE
THEY FOLLOW
DIFFERENT
ECONOMIC
INTEGRATION
MODELS DOES NOT
SEEM CORRECT.**

”

Currently, Kazakhstan attempts to attract the investments from Ukraine, when on October, 2015 during the Kazakh-Ukrainian business forum, the First Deputy Prime Minister of Kazakhstan, Bakytzhan Sagintayev called for Ukrainian businessmen to invest in Kazakhstan's economy, especially in the field of agriculture. Also, earlier in 2015 Deputy Chairman of the Verkhovna Rada Committee of Ukraine, Ruslan Demchak said that Ukraine would focus on the production of agricultural machinery in Kazakhstan, and in this way, Ukraine would import its intellectual development to the country.

To conclude, given the fact that both countries have a numbers of common projects, to argue about deterioration in economic relations because they follow different economic integration models does not seem correct. In fact, the trade relations are not a good indicator to demonstrate the economic development between these countries since we witness unstable development during the last years. However, it can be said that having common interests (such as the cooperation in agriculture) can strengthen the economic ties between two countries in future.

THE WORLD BANK DECREASED ITS WORLD GROWTH FORECAST TO 2.4% IN 2016

DANIYAR NURBAYEV

The World Bank (WB) released its 25th-anniversary edition Global Economic Prospects report on June 7, 2016. In this report, the WB downgraded its 2016 global growth forecast to 2.4% from the 2.9%, 0.5% point lower than the bank's forecast in January 2016. According to the WB, significant geopolitics uncertainties, low commodity prices, rising private sector debt in emerging markets will be regarded as the reasons for the weak economic growth in 2016.

Global growth rates in 2017 and in 2018 also decreased to 2.8% and 3.0% from 3.1% and 3.1% respectively. The emerging markets, particularly commodity exporting countries, will be drivers of the global growth in 2017 and 2018. It is expected that in 2016, the average oil prices will be 25.7% lower than 2015's prices, but they will increase by 32.5% and 6.5% in 2017 and 2018 respectively. This factor will be a catalyst of a significant economic boost in commodity exporting countries, which will grow by 2.4% and 3% in 2017 and 2018 respectively in comparison with 0.4% in 2016.

However, the low commodity prices are not a negative factor for all countries. The WB expects that low oil prices may have some positive effects on low-income countries, due to the fact that the majority of

IN THIS REPORT, THE WB DOWNGRADED ITS 2016 GLOBAL GROWTH FORECAST TO 2.4% FROM THE 2.9%.

THE SOUTH ASIA REGION IS ONE OF THE MOST RAPIDLY GROWN REGIONS IN 2016-2018 PERIOD.

**THE
WORLD
BANK**

www.globalinnovationexchange.org

these countries are oil-importing countries. It is expected that GDP in low-income countries will increase by 5.3%, 6.3% and 6.6% in 2016, 2017, and 2018 respectively. However, the growth rates for 2016 and 2017 were decreased from 6.2% and 6.6%.

The South Asia region is one of the most rapidly grown regions in 2016-2018 period. It is expected that this region will increased by 7.1% (previous forecast -7.3%), 7.2% (7.5%) and 7.3% (7.5%) in 2016, 2017 and 2018 respectively. India's robust economic expansion is expected to hold steady at 7.6 percent, before improving to 7.7 percent in 2017 and 2018. It is important to note that India has steadily been increasing its growth rate for the last four years. Conversely, China decreases its growth pace. China's economic growth pace is forecasted to be 6.7% in 2016 and 6.5% next year.

In addition, the WB discussed possible further slowdowns. Tightened procyclical policy may increase political instability, which tends to

tengrinews.kz

diminish confidence and increase financial market volatility. Moreover, low commodity prices significantly affected the financial stability of energy companies. According to the report, financial distress among highly leveraged companies could be a cause of corporate defaults, which will decrease investments. To avoid these adverse scenarios, the WB proposes that authorities should loosen monetary and fiscal policies in order to constraint an undesirably sharp growth slowdown.

THE EEU AND THE SILK ROAD: A COMMON ECONOMIC SPACE ON THE CONTINENT

YERMEK ABILGAZIYEV

The biggest success of the Eurasian diplomacy - that is how experts describe the establishment of the Eurasian Economic Union in 2014 with the signing of the agreement between Russia, Armenia, Belarus, Kyrgyzstan and Kazakhstan. The EEU has attracted worldwide attention. For instance, Tajikistan intends to join the Union, while China, Egypt, Iran, India, Turkey, the EU and many other countries have expressed their desire to create a free trade zone with the EEU. However, Vietnam became the first country to sign an agreement on the establishment of the FTA on May, 2016. Recently, the Israeli authorities reported on their intentions to establish an FTA with the EEU.

Regarding that the negotiations on the establishment of the EEU began

THE MAIN IDEA OF CHINA'S SILK ROAD ECONOMIC BELT PROJECT IS TO CREATE A FREE TRADE ZONE WHICH WILL FACILITATE THE CONVERGENCE OF EUROPE AND ASIA.

in 2010, the "Silk Road Economic Belt" project of China is relatively young. The Chinese leader Xi Jinping spoke on the creation of the project in 2013. At the same time the Chinese authorities included this project into the draft plan of "13th Five-Year Plan" for 2016-2020 years. The aim of the project is to create a "zone" on several fronts. These fronts include scientific and technical, agricultural, tourism, news, shopping destinations, as well as transport and energy. As a result, in all of these areas it is planned to create a free trade zone, which should include not only China and Central Asia, but also Eastern and Central Europe. The main idea of the project is the convergence of Europe and Asia.

It is evident that both - the EEU and the Chinese project have common

<https://ictsd.org>

features. At a minimum, they are united by a common direction. This creates a field for negotiations on the approximation of the Project and the EEU. Regarding the differences, they are complementary, rather than impeding to each other. For example, the main reason for emerging the idea of a new "Silk Road" is a Chinese-developed transport network, which is literally getting out of the country. China has huge resources for the implementation of infrastructure projects in transport sector.

Pairing the two projects was a key topic at the recent meeting of the Astana club, which was established as an expert platform to discuss the future of Eurasia. Kazakhstan is an important element of both projects and maintains neutral relations

DESPITE THE CRITICISM, THE COOPERATION BETWEEN THE EEU AND THE SILK ROAD WILL BE IMPLEMENTED ON A MULTILATERAL BASIS, WHERE THE BENEFITS WILL BE DISSEMINATED ACROSS THE CONTINENT.

with all countries of the region, in particular with China and Russia. Therefore, according to the founders of the club - Astana is the best venue for such events. In Kazakhstan, the two projects are considered purely from an economic point of view. Prime Minister of Kazakhstan Karim Massimov noted the key role of President Nursultan Nazarbayev in the establishment of the EAEC. With regard to integration, he stressed that "Kazakhstan supports the project, but considers it as an economic project without a political component."

All in all, various aspects that affect the EEU and the "Silk Road Economic Belt" project will help to make the overall project more effective and harmonious. Despite the criticism of some researchers who see the competition for leadership between China and Russia, this cooperation will be implemented on a multilateral basis, where the benefits will be disseminated across the continent. In addition, the countries offer different products: China - investment, Russia - format. The result can be an effective system of relations in the region, which will benefit all participants of the project.

<https://ortcom.kz>

KAZAKİSTAN EKONOMİSİNE ULUSLARARASI İMAR VE KALKINMA BANKASINDAN KREDİ DESTEĞİ

DOC. DR. HAYAL AYCA SIMSEK

www.fortuneturkey.com

Kazakistan Maliye Bakanı Bahit Sultanov tarafından yapılan açıklamaya göre Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası'ndan Kazakistan ekonomisine 1 milyar dolar tutarında finansman desteği sağlanacaktır. 16 Şubat 2016 tarihinde Astana'da Kazakistan ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası arasındaki imzalanan kredi anlaşması hakkındaki yasa tasarısı 26 Mayıs 2016 tarihinde Parlamento oturumunda ele alınmış ve Parlamento tarafından onaylanmıştır.

20 yıl vadeli olarak alınan kredinin 2.5 yılı ödemesiz dönem olarak belirlenmiştir. Yapılacak toplu ödeme miktarı, kredi miktarının %0.25'ine eşittir. İlk görüşmelerde kredi anlaşmasının 2 milyar dolar olarak belirlendiğini ancak daha sonra 1 milyar dolara düşürüldüğünü belirten Maliye Bakanı Sultanov, ihtiyaç duyulması halinde 2 milyar dolara çıkılabileceğini, bununla birlikte cari durumda bu tür bir ihtiyacın söz konusu

olmadığının altını çizmiştir. İlk kredi diliminin, makroekonomik yönetimin finansmanı için (özellikle bütçe açığının finansmanı için) ve ekonomide rekabeti arttırıcı politikaların uygulanması için kullanılacağı belirtilmektedir. Bunu yanı sıra kredinin bir kısmı da sağlık ve eğitim alanlarında ve ekonomide tekel uygulamalarına karşı alınan tedbirlerin iyileştirilmesinde kullanılacaktır. Borcun geri ödemesinin merkezi bütçeden yapılacağı ifade edilirken, geri ödeme koşullarının zaman içinde tekrar değerlendirileceği vurgulanmaktadır.

**KAZAKİSTAN
MALİYE BAKANİ
BAHİT SULTANOV
TARAFINDAN
YAPILAN
AÇIKLAMAYA GÖRE
ULUSLARARASI
İMAR VE KALKINMA
BANKASI'NDAN
KAZAKİSTAN
EKONOMİSİNE 1
MİLYAR DOLAR
TUTARINDA
FİNANSMAN
DESTEĞİ
SAĞLANACAKTIR.**

www.aksam.com.tr

Son dönemde Kazakistan ekonomisi, uluslararası petrol fiyatlarında yaşanan azalışların yanı sıra Rusya ekonomisine bağlılığın da etkisiyle hem uluslararası piyasalardaki dalgalanmalardan hem de Rusya'da yaşanan ekonomik durgunluktan önemli ölçüde olumsuz etkilenmiştir. Uygulanan genişletici ekonomik ve mali önlemlere rağmen makroekonomik

**MAKROEKONOMİK
İSTİKRARIN VE KAMU
MALİ DENGESİNİN
SAĞLANMASI,
KAZAKİSTAN İLE
ULUSLARARASI
İMAR VE KALKINMA
BANKASI ARASINDAKİ
İMZALANAN KREDİ
ANLAŞMASININ
ÖNCELİKLİ HEDEFLERİ
ARASINDA YER
ALMAKTADIR.**

göstergeler belirgin şekilde bozulmuştur. Nitekim, Uluslararası Para Fonu'nun Dünya Ekonomik Görünüm Nisan 2016 raporuna göre, ülkenin petrol dışı bütçe açığının GSYİH'ya oranı 2013 yılında %8.4'ten 2014-2015 yıllarında %10.8'e çıkmıştır ve 2016 yılında %11.6 olarak öngörülmüştür. Kamu mali yönetiminde yaşanan sıkıntı artan bütçe açığı ile sınırlı değildir. Sistemde sektör planlaması ile bütçe fonksiyonları ve öncelikleri arasında iletişimsizlik problemi söz konusudur. Bu durum ise da az verimli alanlara aşırı harcama yapılmasına yol açmaktadır. Yukarıda adı geçen iletişimsizlik probleminin çözülmesi için Kazakistan Merkez Bankası ve Maliye Bakanlığı koordinasyon planlamasını iyileştirmek için işbirliği yapmaktadırlar. Ancak bu işbirliğinin etkinliğinin artırılması için mali finansman desteği ve teknik destek de gerekmektedir.

Bu nedenle, Kazakistan ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası arasındaki imzalanan kredi anlaşmasının, Kazakistan ekonomisinde son dönemde yaşanan ekonomik krizin neden olduğu mali ve ekonomik istikrarsızlıklarla mücadele konusunda hükümetin uyguladığı ekonomi politikalarına önemli ölçüde finansman desteği sağlaması beklenmektedir. Bu çerçevede özellikle makroekonomik istikrarın ve kamu mali dengesinin sağlanması öncelikli hedefler arasında yer almaktadır.

ШЕСТОЙ РЕЙТИНГ ЕВРАЗИЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ НА ПОЛЯХ XX ПМЭФ

DR. ERKIN BAYDAROV

Компания «МКР-Медиа» к XX Петербургскому международному экономическому форуму (ПМЭФ), который прошел 16-18 июня 2016 года в Санкт-Петербурге (Россия) презентовала Шестой рейтинг евразийской интеграции, основным выводом которого стало расширение географии интересов ЕАЭС, включивший в свой геополитический ареал не только новые страны на западном треке, но и широкий спектр государств АТР.

В апреле-мае 2016 года направление евразийской интеграции сместилось от прагматичности внутри союза в сторону усиления внешнеполитического диалога с другими странами и международными организациями. Главы России и Казахстана высказались о возможности создания единого экономического пространства между ЕАЭС и Евросоюзом. Вьетнам в это время завершает оформление документов с государствами ЕАЭС по налаживанию ЗСТ, аналогичную заинтересованность в развитии торговых отношений проявили Таиланд, Гонконг, Сингапур. Вместе с тем на майском саммите РФ – АСЕАН в Сочи прозвучала идея объединить усилия стран по сотрудничеству в рамках ЕАЭС, ШОС, АСЕАН. К

**КАЗАХСТАНСКИЙ
ЛИДЕР ОТМЕТИЛ,
ЧТО «ИНТЕГРАЦИЯ
ИНТЕГРАЦИЙ
ИЗБАВИТ МИР
ОТ ПОВТОРЕНИЯ
ТАКИХ АНАЛОГОВ,
КОГДА ОТДЕЛЬНЫЕ
СТРАНЫ
ОКАЗАЛИСЬ ПЕРЕД
ИСКУССТВЕННЫМ
ВЫБОРОМ — С
КЕМ И КАК ИМ
АССОЦИИРОВАТЬСЯ
И СОТРУДНИЧАТЬ».**

ПМЭФ'16
ПЕТЕРБУРГСКИЙ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ
ФОРУМ

www.forumspb.com

тому же Китай принципиально изменил позицию по отношению к РФ, в результате чего китайскому бизнесу и банкам разрешено участвовать в наиболее перспективных российских проектах.

Данный тренд нашел свое отражение и на XX ПМЭФ, где Президент России Владимир Путин в своем выступлении заявил о создании нового Евразийского партнерства, отметив при этом, что официальным партнером данного союза станет Китай. Следует отметить, что данная инициатива перекликается с идеей создания «Большой Евразии», о которой заявил Президент Казахстана страны Нурсултан Назарбаев, выступая в ООН на Саммите по устойчивому развитию в сентябре 2015 г. Идея «Большой Евразии» прозвучала и в выступлении В. Путина.

www.nazarbayevcenter.kz

Президент Казахстана Н.А. Назарбаев, выступая на пленарном заседании ПМЭФ на тему «На пороге новой экономической реальности» подчеркнул, что тесное взаимодействие ЕАЭС и АСЕАН, является важным направлением, выразив поддержку инициативам России. При этом, казахстанский лидер отметил, что «интеграция интеграций избавит мир от повторения таких аналогов, когда отдельные страны оказались перед искусственным выбором — с кем и как им ассоциироваться и сотрудничать. Считаю важным, в первую очередь, выработать взаимоприемлемые принципы, на основе которых будет строиться взаимодействие наших интеграций. Центральным, на мой взгляд, должен быть абсолютный приоритет экономического прагматизма над любыми проявлениями политической конъюнктуры».

Большинство экспертов, принявших участие в подготовке Шестого рейтинга евразийской интеграции, положительно оценили идею создания единого информационного пространства ЕАЭС, которую предложил на встрече глав государств Евразийского экономического союза в Астане (31.05.2016) российский президент В. Путин. В частности, Михаил Чернышев (Россия) заявил, что это станет знаковым шагом в евразийском интеграционном процессе. Артур Атанесян (Армения), убежден, что данное событие – одно из ключевых: «Как правило, ЕАЭС ассоциируется с политическими решениями и экономическими инициативами. Тем не менее, считаю создание единого информационного пространства ЕАЭС первостепенной задачей, основанной на традициях сотрудничества, взаимопонимания, единства ценностей и целей, заложенных в советском обществе и имеющих важное значение

для многих граждан стран ЕАЭС. Необходимость создания единого информационного пространства ЕАЭС предполагает равноценное и адекватное освещение жизни обществ в государствах ЕАЭС, преодоление стереотипов, обеспечение информационной безопасности на пространстве ЕАЭС». В свою очередь иную точку зрения выразил автор этих строк, также принявший участие в подготовке данного рейтинга: «Создание единого информационного пространства ЕАЭС неприемлемо для Казахстана. В условиях, когда Казахстан находится под мощным прессингом российских СМИ и когда значительная часть населения Казахстана воспринимает происходящие события в мире в российской интерпретации, данная инициатива российского лидера угрожает информационной политике страны, так как формирует общественное мнение и заставляет казахстанских граждан смотреть на мир глазами российских политиков».

В топ-10 событий рейтинга, негативно отразившихся на евразийской интеграции, по-прежнему отмечаются снижение экономических показателей стран Союза. Так, министр ЕЭК по интеграции и макроэкономической политике Татьяна Валова заявила, что объем взаимной торговли стран ЕАЭС в I квартале сократился на 16% в годовом выражении. Правда, в дальнейшем Татьяна Валова сообщила, что падение ВВП ЕАЭС в 2016 году будет меньше, чем в 2015, и составит 1,4%. Тем самым, падение

В ТОП-10 СОБЫТИЙ РЕЙТИНГА, НЕГАТИВНО ОТРАЗИВШИХСЯ НА ЕВРАЗИЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ, ПО-ПРЕЖНЕМУ ОТМЕЧАЮТСЯ СНИЖЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ СТРАН СОЮЗА.

экономики Союза достигло дна, в связи с чем появляется шанс на ее постепенное восстановление.

Среди других негативных моментов следует отметить проблемы таможенного регулирования, что со временем только усиливает недовольство национальных элит и настороженность потенциальных инвесторов в инфраструктурные проекты. Нарушению установившегося ритма в ЕАЭС способствовал и армяно-азербайджанский конфликт в зоне Нагорного Карабаха, который в итоге был локализован. В целом конец весны 2016 года продемонстрировал успешное прохождение ЕАЭС серии стресс-тестов и постепенное укрепление правовой и политической основы дальнейшей интеграции.

В целом, участники XX Петербургского международного экономического форума дали высокую оценку Шестому рейтингу евразийской интеграции, отметив при этом, что ЕАЭС - это добровольное сотрудничество в общих интересах при уважении суверенитета

Рейтинг разработан департаментом стратегических коммуникаций «МКР-Медиа» по инициативе Комитета по делам СНГ и формированию ЕЭП «Деловой России» совместно с клубом «Евразийское развитие». Документ представлен широкой общественности на сайте «МКР-Медиа». В составлении рейтинга приняли участие эксперты Армении, Беларуси, Казахстана, Таджикистана и России.

RUSSIA-AZERBAIJAN MILITARY COOPERATION ISSUE

LIDIYA PARKHOMCHIK

On June 15, 2016, on the sidelines of the 70th meeting of the Council of Defense Ministers of the Commonwealth of Independent States (CIS) held in Moscow, Russia's Defense Minister, Sergei Shoigu and Azerbaijan's Defense Minister, Zakir Hasanov held discussions to strengthen the military-technical cooperation between Russia and Azerbaijan. By highlighting the importance of further development of Russia-Azerbaijan cooperation on ensuring security in the South Caucasus and the Caspian region, the parties discussed the prospects for increasing the number of students from Azerbaijan who are studying at military educational institutions in Russia, from 72 to 88 next year. Additionally, they touched upon the possibility of Azerbaijan's delegation participation at the International Military-Technical Forum "Army 2016" which will be held in Moscow in September 2016.

It should be noted that military cooperation between Russia and Azerbaijan is based on the implementation of the program on the development of military and military-technical cooperation in 2013- 2016. In recent days, according to the defense contracts signed in 2010-2011, Azerbaijan has already received tanks, artillery systems, helicopters and other Russian weaponry worth at least \$4 billion. Moreover, Baku intends to continue purchasing military weapon from Russia in the middle-term perspective. Besides, Moscow and Baku pay special attention to the bilateral navy cooperation

IT SHOULD BE NOTED THAT MILITARY COOPERATION BETWEEN RUSSIA AND AZERBAIJAN IS BASED ON THE IMPLEMENTATION OF THE PROGRAM ON THE DEVELOPMENT OF MILITARY AND MILITARY-TECHNICAL COOPERATION IN 2013-2016.

in the Caspian Sea. It is worth mentioning that the joint military exercises including command, staff and strategic exercises between the Navies of Russia and Azerbaijan in the Caspian Sea basin have already well established.

Despite the fact that the parties could not manage to reach consensus over the renewal of the lease of the Russian Gabala Radar Station in Azerbaijan, which actually cause the constructions of a new station in Russia's Krasnodar region, bilateral military cooperation is still considered as a priority for both countries. Furthermore, Moscow

www.en.apa.az

MOSCOW WILL DEFINITELY CONTINUE TO SIGN MORE ARMS DEALS WITH BAKU REGARDLESS OF THE CONSTANT CRITICISM FROM ARMENIAN GOVERNMENT OFFICIALS.

will definitely continue to sign more arms deals with Baku regardless of the constant criticism from Armenian government officials. Actually, by shaping its military strategy in the Armenia-Azerbaijan-Russia political triangle, the Russian high-ranking officials insist on delivering weapons to both Armenia and Azerbaijan and thereby sustaining a "military balance" in Nagorno-Karabakh conflict.

THE UNIFIED ACCUMULATED PENSION FUND HAS GAINED 208.6 MILLION TENGE IN THE FIRST FIVE MONTHS OF 2016

DANIYAR NURBAYEV

According to the report of the Unified Accumulated Pension Fund (UAPF), it gained 208.6 million net investment income since the beginning of 2016 until the end of May which is 71.3% higher than the net investment income for the same period of 2015. The fund was able to increase its gross investment income by 73.5% from 137.5 million tenge in the first five months of 2015 to 238.6 million tenge in the same period of 2016. However, the UAPF almost doubled (increased by 92.4%) its investment commissions from 15.7 million tenge to 30.2 million tenge in the first five months of 2015 and 2016 respectively.

It is important to note that the pension payments grew with more

THE FUND WAS ABLE TO INCREASE ITS GROSS INVESTMENT INCOME BY 73.5%.

gradual pace. For example, pension payments amounted to 85.5 million tenge from the beginning of 2016 until May 2016 which is 32.6% higher than the pension payments of January-May 2015.

In the UAPF's previous report, it was shown that in the first four months of 2016, net investment income amounted to 127.4 million tenge, and the fund was able to increase it by 63.7% in May. Moreover, in April 2016 net investment income decreased by 8.3% in comparison with March 2016. While investment commissions have grown sustainably, in March-April of 2016 it grew by 7.3% and in April-May of 2016 it grew by 13.6%.

According to the fund's report, the weighted average yield to maturity (YTM) was 10.3% (annual rate) as of May 2016, while the yield was 7.4% in the same period of 2015. As it was noted above, in April 2016 fund decreased its net investment income and if to look at the YTM of April 2016, it can be seen that it is only 2.2% (annual rate), which is significantly lower than the inflation rate in Kazakhstan.

The UAPF was able to increase the investment income and its YTM due to the changes in the structure

of its investment portfolio. They decreased the share of Kazakhstan's government securities, and cash and cash equivalents. Instead, the pension fund increased the share of corporative obligation, foreign government securities, and REPO agreement. Due to high rates in the debt market, the fund was able to gain 14.72% (annual YTM) from government securities in the first five months, while it was only 5.93% in the same period of 2015. It is also important to note that, despite the fact that the UAPF decreased the share of Kazakhstan's government securities it still has highest share in the funds asset allocation (41.19%).

Despite a significant increase in investment income, the fund's performance is still lower than the inflation rate, which was 16.7%

ACCORDING TO THE FUND'S REPORT, THE WEIGHTED AVERAGE YIELD TO MATURITY (YTM) WAS 10.3% (ANNUAL RATE) AS OF MAY 2016.

in May 2016 (annual inflation). In order to protect personal savings, the fund should be able to make an investment income higher than the inflation rate.

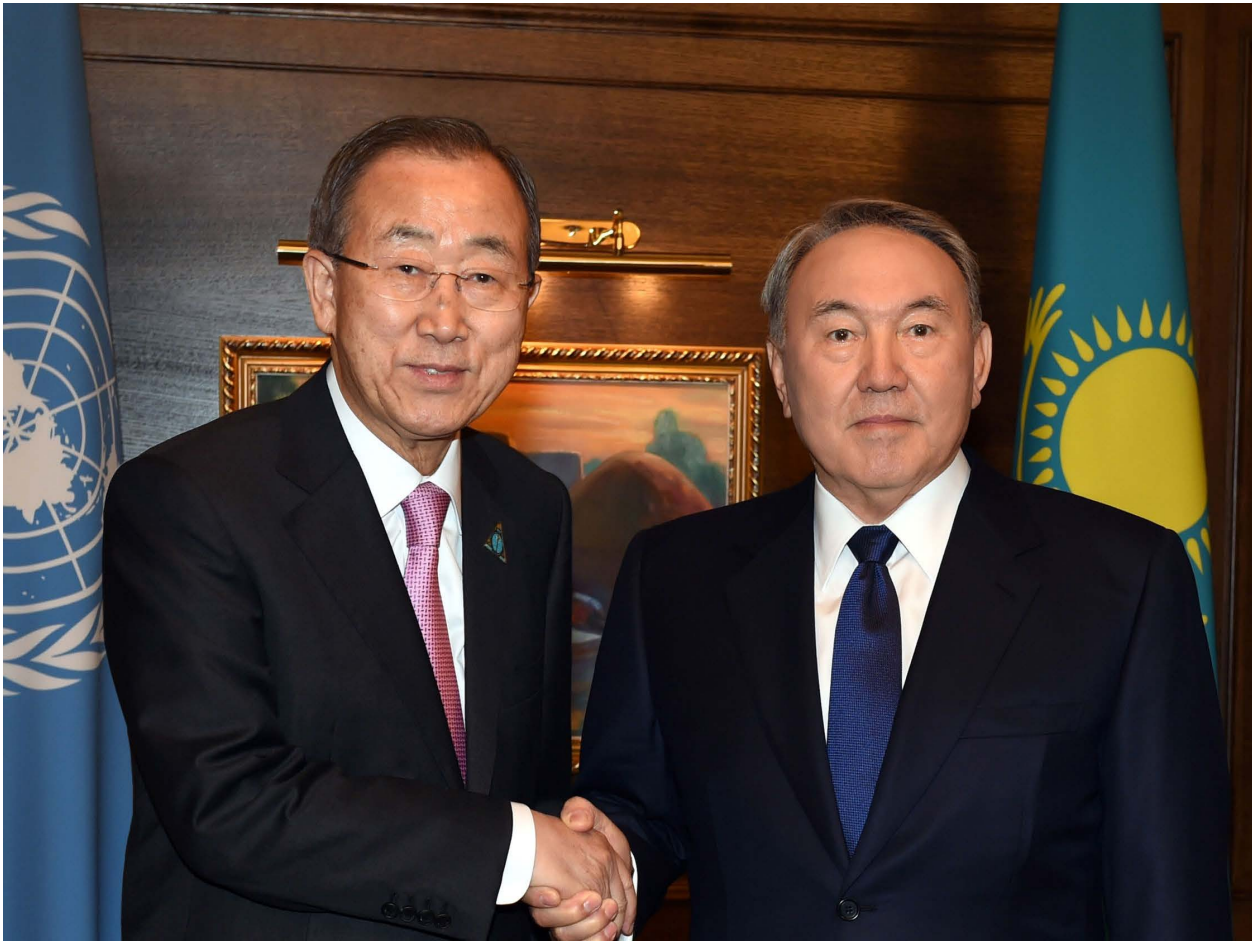
neftegaz.kz

THE PRESIDENT OF KAZAKHSTAN MET WITH THE UN SECRETARY GENERAL

AIDANA ARYNBEK

The President of the Republic of Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev met with the UN Secretary General, Ban Ki-Moon on May, 17 in the framework of Saint Petersburg International Economic Forum. While two sides discussed the prospect for future cooperation between Kazakhstan and the United Nations, they also shared their views on

current international issues. The President of Kazakhstan noted that the country has been developing a high level of mutual understanding with the organization since Ban Ki-Moon came into office, whereas UN Secretary General emphasized personal contribution of Nursultan Nazarbayev to the development of partnership with the organization.

www.ortcom.kz

Moreover, during the meeting, the President of Kazakhstan offered a number of proposals to strengthen peace, integration and mutual understanding in the world, and highlighted Kazakhstan's effort to unite the nations by mentioning that the country holds the Congress on world and traditional religions. Besides, Nursultan Nazarbayev called all countries to support the UN in order to facilitate the prosperity and development of the organization.

Since Kazakhstan became a member of the UN in 1992, it has been actively participating in various major events and hosting international forums. For example,

**THE UN SECRETARY
GENERAL
EMPHASIZED
PERSONAL
CONTRIBUTION
OF NURSULTAN
NAZARBAYEV TO
THE DEVELOPMENT
OF PARTNERSHIP
WITH THE
ORGANIZATION.**

the first global UN Conference for landlocked countries took place in Almaty in 2003. Also, the 6th Ministerial Conference on Environment and Development for Asia and the Pacific was held in Astana in 2010. One of the main contributions of Kazakhstan to global security is the fact that the country voluntarily abandoned the world's fourth largest nuclear arsenal in the world. In addition, Kazakhstan is a great supporter of counter-terrorism actions by joining 13 international conventions and regional cooperation against drug trafficking by ratifying all major UN conventions in this filed, also a contributor to sustainable development since the country will

host the EXPO-2017 in order to promote the best practices in the field of sustainable energy.

Currently, the main aim of Kazakhstan in its foreign policy is to become a non-permanent member of the UN Security Council for the period of 2017-2018. The candidacy for this position was officially announced in 2010, and in

THERE IS A HIGH CHANCE TO BE SELECTED FOR A NON-PERMANENT MEMBER OF SECURITY COUNCIL FOR KAZAKHSTAN SINCE IT HAS BEEN HAVING A POSITIVE IMAGE SINCE 1992.

the Asia-Pacific Group, Kazakhstan and Thailand will compete for a seat in the election which will be held on June, 28, 2016. There is a high chance to be selected for Kazakhstan since it has been having a positive image since 1992.

2016 YILININ İKİNCİ YARISINDA EKONOMİYE 240 MİLYAR TENGE EK DESTEK SAĞLANACAK

CENGİZHAN CANALTAY

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev hükümete 2016 yılının ikinci yarısında ekonomik kalkınmanın desteklemesi için 240 milyar Tenge (\$712 milyon) ek destek sağlanması talimatını verdi. Hükümet bütçesinden ayrılacak olan bu miktarın büyük bir bölümünün küçük ve orta boy işletmelerin desteklenmesinde ve bireysel konut inşaat programlarının uygulanmasında kullanılacağı belirtildi. Ayrıca, kırsal bölgelerde yaşam standardının artırılmasına yönelik bazı altyapı projeleri ile Kuryk limanında feribot geçişlerinin tamamlanması ile Astana havalimanının modernizasyon çalışmalarına kaynak aktarılacağı ifade edildi. Bu ek destek paketi ile 2016 yılı için planlanan büyüme oranına 0.4% katkı sağlaması öngörülmekte ve 20.000 kişiye yeni iş imkanları sağlaması amaçlanmaktadır.

EKONOMİK BÜYÜME ORANINI HIZLANDIRMAK İÇİN 240 MİLYAR TENGE (\$712 MİLYON) EK DESTEK SAĞLANACAKTIR.

Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in ekonomik büyüme oranını hızlandırmak için 240 milyar Tenge (\$712 milyon) ek destek sağlanması talimatını verdiği Milli Modernizasyon Komitesi toplantısında aynı zamanda Kazakistan'ın 5 kurumsal reformunun gerçekleştirilebilmesi için hazırlanan "100 Adım" devlet programı süreci hakkındaki gelişmeler de gündeme gelmiştir. Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev birçok yasal düzenlemenin hazırlanmakta olduğunu ve bugüne kadar 23 adımın tamamlandığını açıklamıştır.

Kazakistan son yıllarda küçük ve orta boy işletmelerin gelişimine büyük önem vermekte olup DAMU fonu aracılığıyla 2015 yılında küçük ve orta boy işletmelere kredi olarak verilmesi için 13 ikinci seviye

bankaya toplam 100 milyar Tenge aktarmıştır. Bu talimata genel çerçevede bakıldığında ekonomik kalkınmayı hızlandırmayı amaçlayan devlet stratejisinin bir parçası olduğu görülmektedir.

Ulusal Ekonomi Bakanı Kuandık Bishimbayev yaptığı bir açıklamada Ocak-Nisan 2016 döneminde Gayri Safi Milli Hasıla'nın (GSMH) %0.4 azaldığını belirtmekle beraber bu oranın Ocak-Mayıs dönemi için %0.2 ve Ocak-Haziran dönemi için ise nötr bir seviyeye ulaşacağını tahmin ettiklerini bildirdi. Konuyla ilgilenen ekonomistler de benzer tahminlerde bulunarak Kazakistan ekonomisinde yılın ikinci yarısında büyümenin dengelenerek nötr seviyeye ulaşacağını öngörmektedirler.

Uzmanlar, 2016 yılının ikinci çeyreğinin birinci çeyreğe göre daha iyi geçecek olması yönündeki yorumlar için petrol fiyatlarındaki artışı sebep olarak göstermektedirler. Uzmanlar ayrıca 2017 yılı için ekonomik büyümede bir artış

www.sloveniatimes.com

**EK DESTEK PAKETİNİN
2016 YILI İÇİN
PLANLANAN BÜYÜME
ORANINA %0,4
KATKI SAĞLAMASI
ÖNGÖRÜLMÜKLE
BERABER 20.000
KİŞİYE YENİ İŞ
İMKÂNI SAĞLAMASI
AMAÇLANMAKTADIR.**

beklemediklerini ifade etmekle beraber önemli bir düşüşün de yaşanmayacağını tahmin etmektedir. Burada üzerinde en çok durulan husus, petrol fiyatlarının seyri ile küçük ve orta boy işletmelere sağlanacak olan yardımlardır. Faiz oranlarının düşmesi ve son açıklanan 240 milyar Tenge'lik ek yardım ile küçük ve orta boy işletmelerin 2017 yılı içerisinde gelirlerinde belli bir artışın beklendiği ifade edilebilir.

www.huffingtonpost.com

ҚЫТАЙДЫҢ ЖАҢҒЫРТУ ПАРАДИГМАСЫ ТАЛҚЫЛАНДЫ

ÇIN'IN MODERNLEŞME PARADİGMASI TARTIŞILDI

2016 жылдың 2 маусымында Еуразия ғылыми-зерттеу институтының ғылыми қызметкері доктор Ажар Серікқалиева «Қытайдың жаңғырту парадигмасы» деген тақырыпта семинар өткізді. Доктор Ажар Серікқалиева семинарында жалпы Қытайдың жаңғырту үдерісінің тарихына және оның маңызды кезеңдеріне тоқтала кетіп, тақырып бойынша егжей-тегжейлі ақпарат ұсынды. Қытайдың жаңғырту үдерісін бастауына XX ғасырда халық санының көбеюі, жер жетіспеушілігі және Тайпин көтерілісі сияқты ішкі тұрақсыздықтар әсер етті. Қытайдың жаңғырту үдерісінің үш негізгі кезеңі туралы баяндады. Олар: 1860-1940 жж. бастапқы кезең, 1940-1978 жж. революциялық кезең және 1978 жылдан бері жалғасып келе жатқан реформашыл кезең. Қытай тарихында маңызды бетбұрыс болған 1911 жылғы Синхай көтерілісінің кейінгі жылдары азаматтық соғысқа айналғанын және Мао Цзедунның жеңіске жетуімен бірге жаңғырту үдерісінің тоқтағанын айтты.

Семинар жалғасында Қытайдың қатал

2 Haziran 2016 tarihinde Avrasya Araştırma Enstitüsü Araştırmacılarından Dr. Azhar Serikkaliyeva "Çin'in Modernleşme Paradigması" konulu seminer verdi. Dr. Azhar Serikkaliyeva seminerinde ana hatlarıyla Çin'in modernleşme sürecinin tarihi ve önemli dönüm noktalarına değinerek konu hakkında detaylı bilgiler sundu. Çin'in modernleşme sürecini başlatmasında 20. yüzyılda karşılaşmış olduğu nüfus artışı, arazi azlığı ve Taiping ayaklanması gibi iç istikrarsızlıkların etkili olduğunu ifade etti. Çin'in modernleşme sürecinin üç temel aşamasının olduğunu ifade etti. Bunların sırasıyla 1860-1940 yılları arası başlangıç dönemi, 1940-1978 yılları arası devrimsel süreç ve 1978 yılından beri devam eden süreci ise reformist süreç olarak adlandırıldığını belirtti. Çin tarihinde önemli dönüm noktalarından biri olan 1911 yılındaki Xinhai isyanının sonraki yıllarda bir iç savaşa dönüştüğünü ve Mao Zedong'un kazanması ile birlikte modernizasyon sürecinin durduğunu sözlerine ekledi.

Seminerinin devamında Çin'in katı komünizm kuralları ile yönetilmeye başlandığını ve Çin kültür ve dinin 'deki bazı unsurların sosyalizmin ideolojisi ile uyuşmaması nedeniyle kültürel devrimin gerçekleştirildiğini ifade etti. Mao Zedong'dan sonra Deng Xiaoping'in döneminin başladığını ve Xiaoping ile Çin'de katı sosyalizm'den Çin'in karakteristik özelliklerine uygun sosyalizme geçildiğini belirtti. Bu dönemde Çin ekonomisinin liberalleştiğini, Çin'de birçok serbest ticaret bölgelerinin kurulduğunu, yabancı teknolojilerden daha çok faydalandığını ve bu sayede Dünya'ya daha çok açıldığını sözlerine ekledi. Deng Xiaoping'in politik alandaki en büyük başarısının tek ülke iki sistem modeli ile Makao ve Hong Kong'un Çin ile birleşmesini sağlaması olduğunu ifade etti.

Bu reformist dönemin Çin'in modernizasyonunda ve ekonomik olarak kalkınmasında önemli rol oynadığını altını çizerek Çin'in 1970-2010 yılları arası katma değer oranı yüksek ürünlerin ihracatındaki 1990 sonrası yakalamış olduğu başarısının alt yapısını oluşturduğu yönünde görüşlerini bildirdi. Bu esnekliklerin tarım alanında da uygulanmasının yanı sıra gelişen ekonomi sayesinde Çin'de yoksulluk ve açlık sınırında

коммунистік ережелермен басқарыла бастағанын және Қытай мәдениеті мен дініндегі кейбір элементтердің социализм идеологиясына сәйкес келмеуі салдарынан мәдени революцияның жүзеге асырылғаны жөнінде айтып берді. Мао Цзэдуннан кейін Дэн Сяопин кезеңінің басталғанын және оның билікке келуімен Қытайдың қатал социализмнен өзіне тән ерекшеліктеріне сай социализмге бет бұрғаны туралы мәлімдеді. Бұл кезеңде Қытай экономикасының ырықтандырылып, елде түрлі еркін сауда аймақтарының құрылғанын, шетелдік технологиялардың көбірек пайдаланылғанын және осылайша Қытайдың әлемге ашыла бастағанын баяндады. Дэн Сяопиннің бір ел, екі жүйе үлгісі бойынша Макао және Гонконгтың Қытаймен бірігуін қамтамасыз етуі оның саяси саладағы ең үлкен жетістігі деп атап өтті.

Бұл реформалық кезеңнің Қытайдың жаңғыруында және экономикалық дамуында маңызды рөл атқарғанын айта келе, Қытайдың 1970-2010 жылдары қосылған құны жоғары өнімдердің экспортында 1990 жылдан кейін жеткен жетістіктің негізін қалыптастырғанын баяндады. Бұл реформалар ауыл шаруашылығында да іске асырылды. Дамыған экономиканың арқасында Қытайда кедейшілік пен аштықтан қиындық көріп өмір сүріп жатқандардың саны 1981 жылғы 800 миллионнан 2013 жылы 82 миллионға дейін азайды. Қытайдың бұл даму үдерісінің жалғасуы үшін экономиканың өсу қарқыны 7%-дан төмен түспеу керек.

Қытайдағы жаңғырту үдерісін аймақтық ауқымда қарастыра келе доктор Ажар Серікқалиева Пекин және Шанхай сияқты үлкен қалаларда социализм үдерісінің аяқталғанын және бұл қалаларда либералдық ақ социализмнің орнағанын айтты. Бірақ Қытайдың шығыс аймақтарында социализм үдерісі әлі аяқталмағандықтан, бұл аймақтағы қалалар әлі қызыл социализмнің ықпалында қалуда. Семинар соңында Қытай үкіметінің болашақ жаңғырту жоспарлары туралы ақпарат берді.

Семинар соңында қатысушылар Қытайдың жаңғырту үдерісі және Қытай экономикасының болашағы туралы пікір алмасты.

yaşayanların sayısının 1981 yılında 800 milyondan 2013 yılında 82 milyona düşürülmesine olanak sağladığını belirtti. Çin'in bu kalkınma sürecini sürdürebilmesi için ekonomik büyüme oranının 7%'nin altına düşmemesi gerektiğini vurguladı.

Çin'deki modernizasyon sürecini bölgesel çapta ele aldığında ise Dr. Azhar Serikkaliyeva Pekin ve Şangay gibi büyük şehirlerin sosyalizm sürecini tamamladıklarını belirterek bu şehirlerde daha liberal beyaz sosyalizmin yerleştiğini ifade etti. Fakat Çin'in doğu bölgelerinde ise sosyalizm sürecinin henüz tamamlanmaması nedeniyle bu bölgedeki şehirlerde hala kıvırsal sosyalizmin etkili olduğunu belirtti. Seminerinin sonunda Çin devletinin gelecekteki modernizasyon planları hakkında bilgiler verdi.

Seminer sonunda katılımcılar Çin'in modernizasyon süreci ve Çin ekonomisinin geleceği konularında görüş alışverişinde bulundular.

«КӨҢІЛ КЕРУЕНІ» ДЕЛЕГАЦИЯСЫ ТҮРКІСТАН ЖӘНЕ АЛМАТЫ ҚАЛАЛАРЫНДА БІРҚАТАР КЕЗДЕСУЛЕРГЕ ҚАТЫСТЫ

“GÖNÜL KERVANI” HEYETİ
TÜRKİSTAN VE ALMATI
ŞEHİRLERİNDE BİR DİZİ ZİYARET
VE TEMASLARDA BULUNDULAR

2016 жылдың 4-5 маусым аралығында Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті мен Түрік ынтымақтастық және үйлестіру агенттігінің (ТИКА) ынтымақтастығы бойынша Түркиядан келген «Көңіл керуені» делегациясы Түркістан және Алматы қалаларында бірқатар кездесулерге қатысты. Түркия мен Қазақстан арасында тарих, мәдениет, білім салаларында қарым-қатынастарды дамыту және байытуға үлес қосу үшін «Көңіл керуені» делегациясы 2016 жылдың 4 маусымында «Қазақстан» телеарнасы мен Түркия Республикасының Алматы қаласындағы Бас консулдығына барды.

4-5 Haziran 2016 tarihleri arasında Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi ile Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) işbirliği ile Türkiye’den gelen “Gönül Kervanı” Heyeti Türkistan ve Almatı şehrinde bir dizi ziyaret ve temaslarda bulundular. Türkiye ile Kazakistan arasındaki ortak tarih, kültür, eğitim gibi konularda ilişkilerin geliştirilmesi ve zenginleştirilmesine katkı sağlamak için “Gönül Kervanı” heyeti 4 Haziran 2016 tarihinde devlet kanalı olan “Kazakistan” televizyonu ve Türkiye Cumhuriyeti Almatı Başkonsolosluğunu ziyaret ettiler.

“Gönül Kervanı” heyetinde Ekrem Kaftan, Leyla İpekçi ve Fadime Özkan gibi gazetecilerin yanı sıra Prof. Dr. Ahmet Güner Sayar, Prof. Dr. Mehmet Akkuş, Doç. Dr. Haşim Şahin, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Tatçı, Önder Özsoy gibi akademisyenler katılmıştır. Yazarlardan ise Ömer Tuğrul İnancer, Sadık Yılmaz ile sanatçı ve sinemacılar Yrd. Doç. Dr. Timuçin Çevikoğlu, Ahmet Turgut, Taşkın Savaş, Tülay Gürses; oyuncu Gökhan Atalay; TİKA Daire Başkanı Zülküf Oruç, Özge Gürses, Nezahat Tatçı ve Sadık Yalsız Uçanlar yer almışlardır.

Yukarıda isimleri belirtilen kişilerden oluşan “Gönül Kervanı” ekibi “Kazakistan” Devlet Kanalına yapmış oldukları ziyaret çerçevesinde “Kazakistan” Devlet Kanalı Yönetim Kurulu Danışmanı Nurtileu

«Көңіл керуені» делегациясына Экрем Кафтан, Лейля Ипекчи және Фадиме Өзкан сияқты журналистер, сондай-ақ профессор, доктор Ахмет Гүнер Саяр, профессор, доктор Мехмет Аккуш, доцент, доктор Хашим Шахин, доцент міндетін атқарушы, доктор Мұстафа Татчы, Өндер Өзсой сияқты ғалымдар қатысты. Жазушылардан Өмер Тугрул Инанчер, Садық Йылмаз, суретшілер мен кинематографистерден доцент міндетін атқарушы, доктор Тимучин Чевикоглу, Ахмет Тургут, Ташкын Саваш, Тұлай Гүрсес; актер Гөкхан Аталай; ТИКА департаментінің төрағасы Зүлкүф Оруч, Өзге Гүрсес, Незахат Татчы және Садық Ялсызучанлар болды.

Жоғарыда аттары аталған адамдардан құралған «Көңіл керуені» тобы «Қазақстан» мемлекеттік телеарнасына сапары аясында «Қазақстан» телеарнасы Басқарма төрағасының кеңесшісі Нұртілеу Иманғалиұлы Иманғалиев, «Қазақстан» телеарнасы Төрағасының орынбасары Сәуле Жәнібекқызы Жиреншина, «Мәдениет» телеарнасының бұрынғы директоры Сағатбек Қалиев және «Қазақстан» мемлекеттік телеарнасының басқа да өкілдерімен кездесті. Жүздесу барысында тараптар Қазақстан мен Түркия арасында БАҚ саласындағы ынтымақтастықты талқылап, Қожа Ахмет Ясауидің қайтыс болуының 850 жылдығына орай атқарған қызметтері туралы ақпаратпен бөлісті.

Сонымен қатар, «Көңіл керуені» делегациясы Түркия Республикасының Алматы қаласындағы Бас консулдығына барды. Кездесуден кейін Бас консулдық

İmangaliulı İmangaliiev, “Kazakistan” Devlet Kanalı Başkan Yardımcısı Saule Janibekkızı Jirenşina, “Medeniyet” Kanalıнын eski Direktörü Sagatbek Kaliev ve “Kazakistan” Devlet Kanalıнын diğer temsilcileri ile görüşmüşlerdir. Görüşme sırasında taraflar Kazakistan ve Türkiye arasında medya alanında işbirliği üzerinde tartışmışlar ve Hoca Ahmet Yesevi'nin Vefatının 850. Yıldönümü Anısına gerçekleştirdikleri faaliyetler hakkında bilgiler vermişlerdir.

“Gönül Kervanı” heyeti ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Almatı Türkiye Başkonsolosluğu’na bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Görüşmeden sonra Başkonsoloslukça tertiplenen akşam yemeğine katılmışlardır.

5 Haziran 2016 tarihinde program kapsamında “Gönül Kervanı” heyeti, Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsünü ziyaret etti. Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdür Yardımcısı Dr. Aidaarbek Amirbek Avrasya Araştırma Enstitüsü'nü tanıtan bir sunum yapmıştır. Sunumda enstitünün Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin misyonu ve vizyonu çerçevesinde faaliyetlerde bulunduğu ve bu doğrultuda enstitü amacının, genelde Balkanlardan Moğolistan'a kadar uzanan bir alanı kapsayan Avrasya bölgesi üzerine, özelde ise bölgede yoğun olarak yaşayan Türk Dili konuşan Devlet ve Topluluklara ilişkin disiplinler arası özgün bilimsel araştırmalar yapmak, bu alandaki projeleri planlamak, desteklemek, bölgenin tarihî ve kültürel mirasının korunmasına, bölgesel barışın ve işbirliğinin geliştirilmesine katkıda bulunmak olduğu belirtilerek stratejik önerilerle politika ve iş çevrelerine katkı sağlamak olduğuna vurgu yapıldı. Ayrıca enstitünün düzenlediği sempozyumlar, kongreler ve seminerler dâhil olmak üzere, günümüze kadar yapılan etkinlikler ile her hafta Avrasya bölgesindeki güncel konuların seçilerek üç dilde yayınlanan e-bültenler başta olmak üzere çeşitli yayınlar hakkında bilgiler verildi. Sunum sonrası Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek Avrasya Araştırma Enstitüsünün bilimsel araştırmalar yapmak amacıyla olduklarını ve bu çerçevede

ұйымдастырған кешкі асқа қатысты.

2016 жылдың 5 маусымында бағдарлама аясында «Көңіл керуені» делегациясы Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Еуразия ғылыми-зерттеу институтына барып қайтты. Еуразия ғылыми-зерттеу институтының Директор орынбасары PhD Амирбек Айдарбек Ануарбекулы Еуразия ғылыми-зерттеу институты туралы презентация ұсынды. Институттың Қожа Ахмет Ясауи университетінің мақсаты мен міндеті аясында қызмет атқарып жатқандығын, осыған байланысты институт мақсатының негізінен Балқаннан Моңғолияға дейінгі ұлан-ғайыр алқапты алып жатқан Еуразия аймағына, әсіресе бұл аймақта өмір сүріп жатқан түркі тілдес мемлекеттер мен қауымдастықтарға қатысты пәнаралық соны ғылыми зерттеулер жасау, бұл саладағы жобаларды жоспарлау, қолдау, өңірдің тарихи және мәдени жәдігерлерін қорғау, аймақтық бейбітшілік пен ынтымақтастықты нығайту, стратегиялық ұсыныстар арқылы саяси және іскерлік ортаға үлес қосу екендігіне баса назар аударылды. Сонымен қатар институттың симпозиумдар, конгрестер және семинарлар ұйымдастырып, осы уақытқа дейін өткізген іс-шараларымен қатар, апта сайын Еуразия аймағындағы өзекті мәселелер туралы үш тілде жарық көретін электрондық ақпараттық бюллетень мен басқа да басылымдарды жариялайтындығын атап өтті. Презентациядан кейін Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек Еуразия ғылыми-зерттеу институты мақсатының ғылыми зерттеулер жүргізу екендігін және осы орайда атқарған қызметтері арқылы Қазақстанға, Қазақстан мен Түркия арасындағы қарым-қатынастарға және Еуразия аймағындағы елдер арасындағы қарым-қатынастарға үлес қосуына назар аударатынын мәлімдеді. Түрік ынтымақтастық және үйлестіру агенттігі (ТИКА) Астана қаласының үйлестірушісі Мехмет Бодурдың сөз сөйлеуімен таныту бағдарламасы соңына ерді.

Кездесуден кейін «Көңіл керуені» делегациясы әлеуметтік тур аясында Алматының ең биік нүктесі – Көктөбеге және Іле Алатауының баурайында

yaptıkları faaliyetlerde özellikle Kazakistan'a, Kazakistan-Türkiye ilişkilerine ve Avrasya bölgesindeki ülkelerin arasındaki ilişkilere faydalı olunmasına dikkat ettiklerini bildirdi. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) Astana Program Koordinatörü Mehmet Bodur'un konuşması ile tanıtım programı sona erdi.

Görüşme ardından "Gönül Kervanı" heyeti sosyal tur kapsamında Almatı'nın en yüksek bölgesi Köktepe'yi ve Tanrı Dağları eteklerinde bulunan Medeo buz pateni pistini ziyaret ederek Kazak çadırında geleneksel yemekleri tatmışlar ve Almatı ziyaretinden duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir.

орналасқан Медеу мұз айдынына барып, киіз үйде дәстүрлі тағамдардан дәм татты және Алматыны көруге аса қуанышты екендерін айтып, алғыстарын білдірді.

2016 ЖЫЛДЫҢ 6 МАУСЫМЫНДА ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА «ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИДІҢ ІЛІМІ» АТТЫ КОНФЕРЕНЦИЯ ҰЙЫМДАСТЫРЫЛДЫ

6 HAZİRAN 2016 TARİHİNDE
AVRASYA ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜNDE "YESEVİ'DEN
OKUMALAR" ADLI KONFERANS
DÜZENLENDİ

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты, Түрік ынтымақтастық және үйлестіру агенттігі (ТИКА) және әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультеті ТҮРКСОЙ кафедрасының ұйымдастыруымен «Қожа Ахмет Ясауидің ілімі» атты конференцияны Гази университеті Педагогика факультетінің Әлеуметтік орта білім беру бөлімінің Түрік тілі мен әдебиеті кафедрасының оқытушысы доцент міндетін атқарушы, доктор Мұстафа Татчы өткізді. Конференциядан бұрын Түркия Республикасының Алматы қаласындағы Бас консулы Рыза Қаған Йылмаз және Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек сөз сөйледі.

Рыза Қаған Йылмаз мырза кіріспе сөзінде Түркия мен Қазақстандағы беделді тұлғалардың басын қосып халықтарды бір-біріне жақындастырған «Көңіл керуені» сияқты жобаларды жүзеге асырғаны үшін Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті мен Еуразия ғылыми-зерттеу институтына алғысын білдірді. Доцент, доктор Невзат Шимшек өз кезегінде 2016 жылдың ЮНЕСКО тарапынан «Қожа Ахмет Ясауи жылы» деп жариялануын және осыған байланысты

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) ve Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi TÜRKSOY Bölümü olarak ortaklaşa düzenlenen "Yesevi'den Okumalar" adlı konferansı Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd.Doç.Dr. Mustafa Tatçı verdi. Konferans öncesi açılış konuşmalarını Türkiye Cumhuriyeti Almatı Başkonsolosu Sayın Rıza Kağan Yılmaz ile Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek yaptılar.

Sayın Rıza Kağan Yılmaz açılış konuşmasında Türkiye ve Kazakistan'daki kanat önderlerini bir araya getirerek halkları birbirine yakınlaştıran "Gönül Köprüsü Kervanı" gibi organizasyonları gerçekleştirdikleri için Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi ve Avrasya Araştırma Enstitüsüne teşekkür etti. Doç. Dr. Nevzat Şimşek konuşmasında 2016 yılının UNESCO tarafından Yesevi yılı olarak ilân edildiğini ve bu çerçevede ilk olarak Almatı'da "Hoca Ahmet Yesevi'nin Manevi Mirası" isimli bir Uluslararası Çalıştay ile başladıklarını, ardından Üniversite olarak Ankara'da başta Uluslararası Yesevi Sempozyumu olmak üzere çeşitli etkinliklerin düzenlediğini belirterek bu tür etkinliklerin devam edeceğini ilettili. Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız'a, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek'e ve Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Vekili Mehmet Kutalmış'a katılımlarından dolayı teşekkür etti.

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Tatçı konuşmasında Hoca Ahmet Yesevi'nin sıradan bir din adamı olmadığını ifade ederek onun bir İslam mutasavvıfı olduğunu belirtti. Tasavvuf deyince sorulması gereken sorular olduğunu belirterek bunların biz kimiz, neyiz, neredeyiz, nereden geliyoruz, nereye gidiyoruz, ne haldeyiz ve ne hale dönüşeceğiz soruları olduğunu ifade etti. Bu sorulara ilişkin önceden yaşayanların mirasının var olduğunu ifade ederek bu mirasını iyi değerlendirilmesi gerektiğini sözlerine ekledi.

Алматыда «Қожа Ахмет Ясауидің рухани мұрасы» атты Халықаралық симпозиумды өткізіп, университеттің Анкарада халықаралық Қожа Ахмет Ясауи симпозиумы мен басқа да іс-шараларды өткізгенін айтып, мұндай іс-шаралардың жалғаса беретінін мәлімдеді. Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Өкілетті кеңес төрағасы профессор, доктор Мұса Йылдызға, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Өкілетті кеңес мүшесі профессор, доктор Мухиттин Шимшекке және Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің І вице-президенті профессор, доктор Мехмет Куталмышқа қатысқандары үшін алғысын білдірілді.

Hoca Ahmet Yesevi'nin Türk Dünyası için anlam ve önemine değinerek bu bağlamda 3 hususun öne çıktığını belirtti. Bunların; 1-Doğru İslam, 2-Türkçe İslam ve 3-Alperen ruhlu aksiyoner bir kimlik olduğunu belirten Tatçı, bunların da şariat, tarikat, marifet ve hakikatten oluşan bu dört kapıda gerçekleştirildiğini dile getirdi. Burada amacın hakikate ulaşmak olduğunu da söyleyen Tatçı, bu kapıların da tek tek değil, hep birlikte ve senkronize idrak edilmesi gerektiğini dile getirdi. Hoca Ahmet Yesevi'nin sıradan Türkçe kelimelere yeni emareler giydirek dini anlattığını belirtmekle beraber Türkçeyi bir mana diline ve ilk defa vahiy diline getirdiğini de ifade etti. Yrd. Doç. Dr. Mustafa Tatçı, herhangi kimse Yesevi'nin tecrübesini yaşayarak onun dini anladığı şekilde anlar ise herhangi bir dili hakikat diline getirebileceğini ifade etti ve hakikat dilinin insanın ana dilinde anlaşılacağını sözlerine ekledi. Bu görüşlerine ek olarak Kuran-ı Kerim'i Arapça yazıldığı için kelimelerin manalarının doğrudan anlaşılmadığını ifade etti.

Yuvarlak Masa sonunda katılımcılar Hoca Ahmet Yesevi'nin eserleri ve fikirleri üzerine görüş alışverişinde bulundular.

Доцент міндетін атқарушы, доктор Мұстафа Татчы өз сөзінде Қожа Ахмет Ясауи жай ғана діни қызметкер емес, сопылық ілімнің көрнекті өкілі деп түсіндірді. Сопылықта мынадай сұрақтардың қойылатынын айтты: Біз кіміз? Неміз? Қайдамыз? Қайдан келдік? Қайда барамыз? Қандай жағдайдамыз? Бізбен не болады? Бұл сауалдарға қатысты бұдан бұрын өмір сүргендердің мұрасы бар екенін және бұл мұраны жоғары бағалау керектігін айтты.

Қожа Ахмет Ясауидің түркі әлемі үшін маңызына тоқтала кете, осы тұрғыда шынайы ислам, түрікше ислам және күресуші рух сияқты үш ерекшеліктің болғаны туралы айтты. Ақиқатқа жету үшін әрбір адам өзінің өмір жолында төрт басқыштан өтуі керектігін айтады. Олар: шарифат, тариқат, мағрифат және хақиқат. Бұл төрт асудан бөлек-бөлек емес, барлығынан бірге өту керек деп түсіндірді. Қожа Ахмет Ясауидің кәдімгі түркі сөздеріне жаңа мағыналар беріп, дінді түсіндіргенін айта келе, түркі тілін мағыналы тілге және алғашқы рет уахи тіліне айналдырғаны туралы сөз қозғады. Доцент міндетін атқарушы, доктор Мұстафа Татчы, кез-келген адам Ясауидің

тәжірибесінен өтіп, ол сияқты дінді түсіне білсе, тілді ақиқат тіліне айналдыратынын және бұл ақиқаттың адамның ана тілінде түсіндірілетіні жайлы баяндады. Сонымен қатар, Құран Кәрім араб тілінде жазылғандықтан, сөздердің мағыналарын дұрыс түсіне білу қиын деді.

Дөңгелек үстел соңында қатысушылар Қожа Ахмет Ясауидің шығармалары мен идеялары жөнінде пікір алмасты.

МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУДА ӘЛЕУМЕТТІК ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ НӘТИЖЕЛЕРІН ПАЙДАЛАНУ МӘСЕЛЕСІ БАСТЫ ТАҚЫРЫПҚА АЙНАЛДЫ

KAMU YÖNETİMİNDE SOSYOLOJİK ARAŞTIRMALARIN KULLANILMASI KONUSU TARTIŞILDI

2016 жылдың 9 маусымында «Стратегия» әлеуметтік және саяси зерттеу орталығының төрағасы Ә.ғ.к. Гүлмира Илеуова «Мемлекеттік басқаруда әлеуметтік зерттеулердің нәтижелерін пайдалану» атты семинар өткізді. Ә.ғ.к. Гүлмира Илеуова семинарда жалпы Қазақстанда әлеуметтану саласындағы өзгерістер мен әлеуметтік зерттеулерді жүргізуде және оларды интерпретациялауда кездесетін қиындықтар туралы сөз қозғады. Қазақстанда әлеуметтану саласында жасалған зерттеулердің соңғы 10 жылда айтарлықтай артқанын айтты. Бұның ең маңызды себептерінің бірі – мемлекеттің әлеуметтік зерттеулерге қаржылық қолдау көрсетуді арттыруы. Сонымен қатар, соңғы 10 жыл ішінде осы салада көптеген институттардың құрылып, мемлекеттік мекемелердің өз салаларындағы көптеген ғылыми-зерттеу жобаларына қолдау көрсеткені жөнінде мәлімдеді.

Әлеуметтану саласында зерттеулермен алмасуда түрлі қиындықтардың болғанын атап өтті. Институттардың, үкіметтік емес ұйымдардың және мемлекеттік органдардың өздерінің бұдан бұрын жасаған зерттеулерімен ашық ақпараттық тұғырнамаларда бөліспеуі білім байлығын арттыруға кедергі жасауда. Әсіресе қолжетімді SPSS деректері өте аз болғандықтан, басқа зерттеушілердің бұл деректерді қолдана отырып түрлі

9 Haziran 2016 tarihinde “Strateji” adındaki Sosyal ve Politika Araştırma Merkezi Başkanı Dr. Gulmira İleuova “Kamu Yönetiminde Sosyolojik Araştırmaların Kullanılması” konulu seminer verdi. Dr. Gulmira İleuova seminerinde ana hatlarıyla Kazakistan’da sosyoloji alanındaki gelişmeler ile sosyolojik çalışmaların yürütülmesinde ve yorumlanmasında yaşanan sıkıntılara değindi. Kazakistan’da sosyoloji alanında yapılan çalışmaların son 10 yılda oldukça arttığını belirtirken bu artışın en önemli nedenleri arasında devletin sosyolojik araştırmalara ayırmış olduğu finansal desteği arttırmasını gösterdi. Buna ek olarak son 10 yıl içerisinde bu alanda birçok enstitünün kurulduğunu ve devlet kurumlarının kendi alanlarında birçok araştırma projelerini desteklediğini belirtti.

Sosyoloji alanındaki çalışmaların paylaşımı konusunda çeşitli sıkıntıların yaşandığını ifade etti. Enstitülerin, sivil toplum örgütlerinin ve devlet kurumlarının daha önce yaptıkları araştırmaların açık bilgi platformlarında paylaşılmasını sağlayacak oluşumların olmayışının bilgi zenginliğinin arttırılmasının önünde bir engel olduğunu belirtti. Buna ek olarak özellikle erişilebilir SPSS verilerinin çok az olmasının diğer araştırmacıların bu tür verileri kullanarak değişik analizler yapma imkanında sınırladığını altını çizdi. Devlet kurumlarının sosyolojik araştırmalardaki çalışma sistemine değinerek kurumların sosyolojik araştırmalar yapılması için ihale açtığını ve bu ihaleleri kazananların çalışmaları yapmakta olduğunu ifade etti.

Devletin sosyolojik araştırmalar için her sene 500 milyon Tenge bütçe ayırdığını belirtmekle beraber Samruk Kazına gibi devlete bağlı kuruluşlarında bu tür çalışmalara büyük kaynak ayırdığını sözlerine ekledi. Araştırma

сараптамалар жасау мүмкіндігі шектеулі. Мемлекеттік мекемелердің әлеуметтік зерттеулер жүргізу жүйесіне тоқтала кетіп, мекемелердің әлеуметтік ғылыми-зерттеулер жүргізу үшін теңдер ашатынын және бұл теңдерді ұтып алатындардың зерттеу жұмыстарын жүргізетіні туралы баяндады.

Мемлекеттің әлеуметтік зерттеулер үшін жыл сайын 500 миллион теңге көлемінде қаражат бөлетінін айтып, «Самұрық Қазына» сияқты мемлекеттік мекемелерде мұндай жұмыстарға үлкен ресурстар бөлетінін айта кетті. Зерттеу тақырыптары ішінде ішкі саясат пен халықтың түрлі мәселелерге қатысты ой-пікірлері бойынша жасалатын зерттеулердің болғанын айта отырып, ең үлкен соманың 200 млн. теңге көлемінде Алматы облысында жүргізілген зерттеулерге жұмсалғаны туралы мәлімдеді. Семинар барысында бұл зерттеулерді мемлекеттік органдардың пайдалануындағы түрлі кемшіліктері мен тиімсіз пайдалану жолдарына жеке тоқталып өтті. Бұл ақпаратқа тек тиісті мемлекеттік органдар ғана қол жеткізе алатындықтан, зерттеу нәтижелерін жан-жақты талдау мүмкін емес деп айтты. Сонымен қатар, мемлекеттік органдарда бұл ақпаратты жүйелі түрде мұрағаттау үдерісінің онша дамымағаны туралы мәлімдеді.

Сондай-ақ, ә.ғ.к. Гүлмира Илеуова семинарда әлеуметтану саласын дамытуға үлес қосатын бірқатар ұсыныстар жасады. Мысалы, тиімдірек сараптама жасау үшін әлеуметтанушылардың экономистермен және саясаттанушылармен бірге жұмыс жасау арқылы пәнаралық ынтымақтастықты арттыру керек екенін айтты. Екінші жағынан, жасалған жұмыстар жақсырақ нәтижелер беру үшін өткен жылдарда жасалған жұмыстармен және басқа да зерттеулермен салыстыру керек деген пікір білдірді. Мұның барлығын іске асыру үшін зерттеулерге қолжетімділікті арттыру қажет екенін айтты.

Семинар соңында қатысушылар зерттеу әдістері мен Орталық Азияда әлеуметтану саласындағы өзгерістер бойынша пікір алмасты.

konuları arasında iç siyaset ve halkın değişik konulardaki fikir ve görüşleri üzerine yapılan araştırmaların öne çıktığını ifade etmekle beraber en çok kaynağın 200 milyon Tenge ile Almatı bölgesinde yapılan çalışmalara harcadığının altını çizdi. Seminerinin devamında bu araştırmaların devlet kurumları tarafından kullanımındaki çeşitli eksiklik ve etkisiz kullanım yöntemlerine değindi. Bu bilgilere erişimin sadece ilgili devlet kurumları ile sınırlı kalması nedeniyle araştırma sonuçlarının kapsamlı şekilde analiz edilemediği yönünde görüş bildirdi. Ayrıca, devlet kurumlarında bu bilgilerin sistematik olarak arşivleme sürecinin fazla gelişmediğini ifade etti.

Seminerde ayrıca Dr. Gulmira İleuova sosyoloji alanının gelişimine katkı sağlayabileceğini düşündüğü bir takım önerilerde bulundu. Bunların arasında çalışmalarda daha verimli analizlerinin yapılabilmesi için sosyologların ekonomist ve siyaset bilimciler ile birlikte çalışarak disiplinler arası işbirliğini artırılması gerektiğini belirtti. Öte yandan yapılan çalışmaların daha sağlıklı sonuçlar vermesi için önceki yıllar ve başka çalışmalar ile karşılaştırılması gerektiğini ifade etti. Tüm bunların yapılabilmesi için araştırmalara erişim imkanının artırılması gerektiğini sözlerine ekledi.

Seminerin sonunda katılımcılar araştırma metodları ve Orta Asya'da sosyoloji alanındaki gelişmeler konularında görüş alışverişinde bulundular.

**ЕУРАЗИА ҒЫЛЫМИ-
ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ
ДИРЕКТОРЫ Э.Ғ.Д., ДОЦЕНТ
НЕВЗАТ ШИМШЕК ШЕТ
ТІЛДЕР ЖӘНЕ ІСКЕРЛІК
КАРЬЕРА УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ШАҚЫРУЫ БОЙЫНША
15.06.2016 КҮНІ «ТҮРКИЯ
МЕН РЕСЕЙ АРАСЫНДАҒЫ
ЕКІЖАҚТЫ ҚАРЫМ-
ҚАТЫНАСТАР: САЯСИ
НЕМЕСЕ ЭКОНОМИКАЛЫҚ»
АТТЫ СЕМИНАР ӨТКІЗДІ**

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRÜ DOÇ. DR. NEVZAT
ŞİMŞEK YABANCI DİLLER VE
MESLEKİ KARİYER ÜNİVERSİTESİNİN
DAVETLİSİ OLARAK 15.06.2016
TARİHİNDE "TÜRKİYE VE RUSYA
İKİLİ İLİŞKİLERİ: POLİTİK YA DA
EKONOMİK" BAŞLIKLİ BİR SEMİNER
VERMİŞTİR

Доцент, доктор Невзат Шимшек «Түркия және Ресей арасындағы екіжақты қарым-қатынастар: саяси немесе экономикалық» атты семинарында жалпы Түркия мен Ресей арасындағы экономикалық қарым-қатынастарда өнеркәсіптік талдау, сауда, туризм және инвестиция салаларындағы өзгерістер мен екі ел арасындағы ортақ жобалар туралы ақпаратты ұсынды. Түркия мен Ресейдің өткен тарихта да, бүгінгі күні де сыртқы саясаттағы екі түрлі көзқарастарына қарамастан, Түркия мен Ресейдің экономикалық қарым-қатынастары қандай салаларда және не үшін дамып жатыр деген сұрақтарға жауап іздеген баяндамасында Невзат Шимшек әсіресе КСРО-дан кейін Түркия мен Ресей арасында сауда, туризм және инвестиция салаларында арта түскен экономикалық

Doç. Dr. Nevzat Şimşek Türkiye ve Rusya İkili İlişkileri: Politik ya da Ekonomik adlı seminerinde ana hatlarıyla Türkiye ile Rusya arasındaki ekonomik ilişkilerde endüstriyel analizler, ticaret, turizm ve yatırım alanındaki gelişmeler ile iki ülke arasındaki ortak projeler hakkında bilgiler sunmuştur. Türkiye ve Rusya'nın hem tarihte hem de günümüzde dış politikada farklı bakış açılarına rağmen Türkiye ve Rusya'nın ekonomik ilişkilerinin hangi alanlarda ve niçin geliştikleri sorularına yanıt aranan konuşmasında Nevzat Şimşek, özellikle SSCB sonrasında Türkiye ve Rusya arasında ticaret, turizm ve yatırım alanlarında artan ekonomik ilişkilerinin iki ülkenin dış politikadaki farklı bakış açılarının buzdolabına kaldırılmasına neden olduğunu dile getirmiştir.

Bavul ticaretinin dışında KEİ'de işbirliği, Mavi Akım gibi biten, Akkuyu nükleer santrali gibi devam eden ortak projelerini iki ülke arasındaki ilişkileri yüksek seviyelere çıkardığını belirterek, 2006 yılında Stratejik Ortaklık aşamasına geçildiğini, 2010 yılında Türk-Rus Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi kurularak kararların bu çerçevede alınmaya başlandığını anlatan Şimşek, iki ülke arasındaki ticaret dengesinin özellikle petrol ve doğal gaz nedeniyle Rusya lehine gelişim gösterdiğini rakamlarla açıklamıştır.

қатынастардың екі елдің сыртқы саясаттағы екі түрлі көзқарастарының күн тәртібінен алынуына себеп болғанын айтты.

Алып-сатарлық саудадан бөлек Қара теңіз экономикалық ынтымақтастығы, «Көгілдір ағын» аяқталған газ құбыры жобасы, «Аккую» атом электр станциясы сияқты жалғасып жатқан ортақ жобалардың екі ел арасындағы қарым-қатынастарды жоғары деңгейге көтергенін айтып, 2006 жылы Стратегиялық әріптестік кезеңіне өткенін, ал 2010 жылы Түркия-Ресей Жоғары деңгейлі ынтымақтастық кеңесі құрылып, осы шеңберде шешімдер қабылдана бастағанын баяндаған Шимшек екі ел арасындағы сауда теңгерімінің әсіресе мұнай-газға байланысты Ресейдің пайдасына жақсарғанын сандар келтіріп түсіндірді.

Бірақ сауда қатынастарына мұндай көзқараспен қарау толық көріністі бере алмайтынына назар аударған Шимшек егжей-тегжейлі өнеркәсіптік сараптама жасау арқылы екі елдің саудадан тапқан пайдаларының деңгейі туралы түсініктеме беру қажеттігін атап өтті. Егжей-тегжейлі зерттеу нәтижесінде екі елдің сауда құрылымдарының бір-бірін толықтырғанын айтып, осыған байланысты бұл екі елдің бір-бірімен саудадан пайда тапқандарын, сыртқы саясатта екі түрлі позицияға қарамастан, сауда қарым-қатынастарының 1992 жылдан бері үздіксіз артып жатқанын мәлімдеді және экономиканың саясатқа бағыт-бағдар беретіні жайлы айтып, сөзін аяқтады.

Семинар соңында қатысушылар Түркия мен Ресей арасындағы экономикалық қарым-қатынастар мен жобалар туралы пікір алмасты.

Fakat ticari ilişkilere bu şekilde bakmanın resmi doğru tanımlayamayacağına dikkat çeken Şimşek, detaylı endüstriyel analizlerle iki ülkenin ticaretten sağladıkları faydanın derecesi hakkında yorum yapmak gerektiğinin altını çizdi. Birçok detaylı ölçüm sonuçları sonucunda iki ülkenin ticaret yapılarının birbirlerini tamamladıklarını belirterek, bu nedenle iki ülkenin birbirleriyle

ticaretten fayda sağladıklarını, dış politikada farklı duruşa rağmen ticari ilişkilerinin 1992 yılından günümüze sürekli arttığını ifade etti ve konuşmasını ekonominin politikaya yön vereceği sözleriyle bitirdi.

Seminerin sonunda katılımcılar Türkiye ve Rusya arasındaki ekonomik ilişkiler ile projeler hakkında görüş alışverişinde bulundular.

ОРТАЛЫҚ АЗИЯ МЕМЛЕКЕТТЕРІНІҢ ӨЗАРА ӘРЕКЕТТЕСТІГІНДЕГІ СУ-ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕР ТАЛҚЫЛАНДЫ

ОРТА АСЫА ҮЛКЕЛЕРІНІН СУ VE ENERJİ İLİŞKİLERİ TARTIŞILDI

2016 жылдың 16 маусымында Болат Әуелбаев «Орталық Азия мемлекеттерінің өзара әрекеттестігіндегі су-энергетикалық аспектілер» атты семинар өткізді. Болат Әуелбаев семинарында жалпы Орталық Азиядағы су алаптары, су-электр станциялары және геосаяси

16 Haziran 2016 tarihinde Bulat Avelbaev "Orta Asya Ülkelerinin Su ve Enerji İlişkileri" konulu seminer verdi. Bulat Avelbaev seminerinde ana hatlarıyla Orta Asya'daki su havzaları, hidro elektrik santraller ve jeopolitik güç dengeleri konularına değindi. Su konusundaki problemlerin diğer ekonomik, politik, sosyal konularla bağlantılı olduğunu belirterek bu konuyu izole bir şekilde incelemenin doğru olmayacağını ifade etti. Ayrıca, konunun derinlemesine analiz edildiğinde soruların ancak uzun vadeli stratejiler ile çözülebileceğini belirtti. Orta Asya'daki su kaynaklarından bahsederken Aral su havzası bölgesine giren Amu Darya ve Sırdarya nehirleri ve bu nehirler üzerine kurulan veya kurulmakta olan hidro elektrik santralleri hakkında detaylı teknik bilgiler sundu. Seminerin devamında Orta Asya su havzaları haritasında ülkeler arasında sorunlu bölgeleri göstererek bu bölgeler hakkında bilgiler vermenin

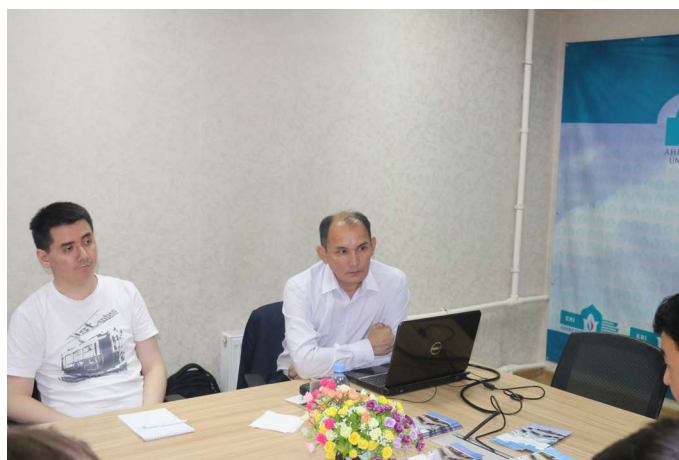
күш теңдіктеріне қатысты мәселелерді талқылады. Су мәселелерінің экономикалық, саяси, әлеуметтік мәселелермен тығыз байланысты болғанын айтып, бұл мәселені бөлек қарастыру дұрыс емес деп айтты. Сонымен қатар, мәселені терең талдағанда мәселелерді ұзақ мерзімді стратегиялар арқылы ғана шешуге болатынын айтты. Орталық Азиядағы су ресурстарына тоқталып, Арал теңізі алабына кіретін Әмудария және Сырдария өзендері туралы және бұл өзендердің бойында салынған және салынып жатқан су электр станциялары туралы егжей-тегжейлі техникалық ақпарат ұсынды. Семинар жалғасында Орталық Азия су алаптары картасында елдер арасында проблемалық аймақтарды көрсете отырып, бұл аймақтар туралы ақпарат берумен қатар мәселелердің саяси даулардың салдарынан туындағанын айтты.

Су-энергетикалық ресурстарға әсер ететін факторлардың ішіндегі ең маңыздысы табиғат факторы екеніне назар аударып, маусымдық өзгерістердің жаз және қыс айларында бұл ресурстарға тікелей әсер ететінін мәлімдеді. Сонымен қатар, бұл мәселеде саяси болжам мен сараптамаларда маусымдық өзгерістерді есепке алу қажеттігін атап өтті. Аймақ елдерінің су-энергетикалық саясаттары жөніндегі сараптамаларда ақпан айынан бастап Қырғызстанда Тоқтоғұл және Тәжікстанда Қайраққұм бөгеттеріндегі су деңгейлеріне қарап бұл елдердің сәуір және мамыр айларында ұстанатын саясаттарын болжауға болады деп айтты. Тәжікстанды мысал ретінде келтіре отырып, ақпан айының ауыл шаруашылығында суару айы болғанына байланысты Тәжікстан мен Өзбекстан арасында министрлер деңгейінде жыл сайын келіссөздер жүргізілетінін айтты.

Рогун және Қамбарата бөгеттерін салуға қатысты Тәжікстан, Қырғызстан және Өзбекстан арасындағы пікір айырмашылықтары туралы айтып берді. Өзбек үкіметі бұл бөгеттердің салынуы аймақта су тапшылығына әкелетіндіктен бөгеттердің құрылысына қарсы болғанын айтты. Екінші жағынан, Дүниежүзілік банктің мәселе бойынша жүргізілген есеп

яны sıra sorunların genellikle politik anlaşmazlıklardan dolayı çıktığını belirtti.

Su ve enerji kaynaklarına etki eden faktörlerin arasında en önemli faktörün tabiat faktörü olduğuna dikkat çekerek dönemsel gelişimlerin yaz ve kış aylarında bu kaynakları doğrudan etkilediğini sözlerine ekledi. Buna ek olarak bu konuda

politika öngörüler ve analizlerde dönemsel değişimlerin dikkate alınması gerektiğini altını çizdi. Bölge ülkelerinin su ve enerji politikalarına yönelik analizlerde Şubat ayından itibaren Kırgızistan'da Toktogul ve Tacikistan'da ise Kayrakkum barajlarındaki su seviyelerine bakılarak bu ülkelerin Nisan ve Mayıs aylarında izleyebileceği politikalarını öngörülebileceğini ifade etti. Tacikistan örneğinde Şubat ayının tarımda sulama ayı olması nedeniyle Tacikistan ve Özbekistan arasında Bakanlar seviyesinde her sene görüşmelerin yürütüldüğünü sözlerine ekledi.

Rogun ve Kambarata barajının kurulmasına yönelik Tacikistan, Kırgızistan ve Özbekistan arasındaki görüş ayrılıklarından bahsetti. Özbek hükümeti'nin bu barajların kurulmasının bölgede su sıkıntısına yol açacağı argümanını savunduğu için bu barajların yapımına karşı olduğunu ifade etti. Öte yandan Dünya Bankasının konuyla ilgili yapmış olduğu raporun bulgularında bu etkinin Özbekistan'ın belirttiğinden daha az olacağını belirtildiğini ifade etti.

нәтижелерінде бұл әсердің Өзбекстанның айтқанынан әлдеқайда азырақ болатыны көрсетілген деп атап өтті. Аймақтағы ең маңызды инфрақұрылымдық жобалардың қатарында CASA-1000 жобасының болғанын және бұл жоба аясында Ресей, Қытай және Иранның тікелей қатысушы, ал АҚШ-тың Дүниежүзілік банк арқылы жанама қатысушы екенін айтып, Қытайдың инфрақұрылым жобаларына ірі инвестициялар жасау арқылы басқа қатысушылардан анағұрлым тиімді рөл атқаратынын мәлімдеді. Осылайша, Орталық Азиядағы су-энергетикалық мәселеге аймақ елдерімен қатар басқа да елдердің де мәселені шешуге тырысқаны туралы баяндады. Семинар соңына таман, Тәжікстан мен Қырғызстанда салынып жатқан Рогун, Қамбарата-1, Қамбарата-2 және Жоғарғы Нарын бөгеттерінің құрылысы аяқталған жағдайда, аймақтағы су және энергетика теңгерімінің өзгеретінін айтты.

Семинар соңында қатысушылар Орталық Азиядағы су мәселелері және су электр станциялары бойынша пікір алмасты.

Бөлgedeki en önemli altyapı yatırım projeleri arasında CASA-1000 projesinin olduğunu ve bu proje çerçevesinde Rusya, Çin ve İran'ın doğrudan katılımcı, ABD'nin ise Dünya Bankası aracılığıyla dolaylı olarak katıldığını belirterek Çin'in altyapı çalışmalarına büyük yatırımlarda bulunarak diğer katılımcılardan daha etkin rol oynadığını sözlerine ekledi. Böylece Orta Asya'daki su ve enerji sorununa bölge ülkelerine ek olarak uluslararası aktörlerin de dahil olarak çözüm önerileri getirmeye çalıştığını ifade etti. Seminerinin sonunda eğer Tacikistan ve Kırgızistan'da yapılmakta olan Rogun, Kambarata-1 ve Kambarata-2 ile Yukarı Narın barajlarının inşaatının bitirilmesi halinde bölgedeki su ve enerji dengelerinin değişeceğini belirtti.

Seminer sonunda katılımcılar Orta Asya'daki su konusundaki sorunlar ve hidro elektrik santraller hakkında görüş alışverişinde bulundular.

«НИППОН» ҚОРИ МЕН «JATCAFA» ҚАУЫМДАСТЫҒЫНЫҢ ЕУАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНА САПАРЫ

NIPPON VAKFI İLE JATCAFA
DERNEĞİ'NİN AVRASYA ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ ZİYARETİ

2016 жылдың 16 маусымында «Ниппон» қорының атқарушы директоры Юджи Мори мен Түрік және жапон Орталық Азия достық және ынтымақтастық қауымдастығы (Jatcafa) Басқарма төрағасы Киоко Врбоски Еуразия ғылыми-зерттеу

16 Haziran 2016 tarihinde Nippon Vakfı Yönetim Müdürü Yuji Mori ve Türk ve Japon Orta Asya Dostluk ve İşbirliği Derneği (Jatcafa) Yönetim Kurulu Başkanı Kyoko Vrboski Avrasya Araştırma Enstitüsü'nü ziyaret etti. Ziyaret sırasında Enstitü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek enstitünün Ahmet Yesevi Üniversitesi'ne bağlı bir araştırma enstitüsü olduğunu ve bu doğrultuda genel olarak Avrasya bölgesine yönelik, özel olarak Türk dili konuşan devlet ile topluluklarla ilgili bilimsel araştırmaları yaparak, bu alandaki çeşitli etkinlikler düzenlendiğini belirtti ve daha sonrasında enstitü faaliyetleri hakkında ilgili bilgiler verildi.

Nippon Vakfı Yönetim Müdürü

институтына келді. Кездесу барысында Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры э.ғ.д., доцент Невзат Шимшек институттың Қожа Ахмет Ясауи университеті жанындағы ғылыми-зерттеу институты екенін және осыған сәйкес негізінен Еуразия аймағына, әсіресе түркі тілдес мемлекеттер мен қауымдастықтарға байланысты ғылыми зерттеулер жүргізіп, бұл салада түрлі іс-шараларды атқаратынын айтты және институт қызметі туралы ақпарат берді.

«Ниппон» қорының атқарушы директоры Юджи Мори қорларының құрылым жағынан жеке қор екенін, алайда жапон үкіметі тарапынан қолдау көрсетілетіні туралы айтты. Сондай-ақ 53 жыл бойы қызмет атқарып жатқандарын және білім беру және денсаулық сақтау салаларында Жапонияның ең ірі қаржыландыру ұйымдарының бірі екенін айтты. Қордың Азия құрлығында, әсіресе Оңтүстік Азия аймағындағы елдерде институттардың жоғары оқу орындарының және үкіметтік емес ұйымдардың жобаларына қызығушылық танытатын салалар аясында қолдау көрсететіндерін мәлімдеді. Юджи Мори бүгінгі күнге дейін Азияда білім беру, Африкада ауыл шаруашылығы және Латын Америкасында адам ресурстарына қатысты жобаларға қолдау

Yuji Mori vakıflarının yapı olarak özel bir vakıf olduğunu ama Japon hükümeti tarafından desteklendiğini ifade etmekle beraber 53 seneden beri faaliyette olduklarını ve eğitim ve halk sağlığı alanlarında Japonya'nın en büyük fon sağlama kuruluşlarından birisi olduklarını belirtti. Kendi vakıflarının Asya kıtasında özellikle Güney Asya bölgesindeki ülkelerde enstitülerin, üniversitelerin ve sivil toplum kuruluşlarının projelerini ilgi alanları çerçevesinde desteklediklerini ifade etti. Yuji Mori bugüne kadar Asya'da eğitim, Afrika'da tarım ve Latin Amerika'da insan kaynakları konularında projelere destek verdiklerini belirtti. Orta Asya'da da eğitim ve insan kaynakları konuları ağırlıklı

көрсететіндері туралы айтты. Ал Орталық Азияда негізінен білім беру және адам ресурстары салаларында түрлі жобаларға қолдау көрсеткендері және бұл тұрғыда бірқатар мекемелерге барғандары туралы баяндады.

Кездесу барысында Жапония және Орталық Азия қарым-қатынастары мен Орталық Азиядағы ағымдағы ғылыми-зерттеу тақырыптары бойынша пікір алмасу болды. Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры э.ғ.д., доцент Невзат Шимшек Еуразия аймағы аясында академиялық зерттеулер саласында ынтымақтастық орнату мүмкін деп айта отырып, «Ниппон» қорының атқарушы директоры Юджи Мори және «Jatcafa» қауымдастығы Басқарма төрағасы Киоко Врбоскиге Еуразия ғылыми-зерттеу институтына келгендері үшін алғысын білдірді.

olmak üzere değişik projelere destek verdiklerini ve bu kapsamda çeşitli kurumları ziyaret ettiklerini ifade etti.

Görüşme sırasında Japonya ve Orta Asya ilişkileri ile Orta Asya'daki güncel araştırma konuları hakkında görüş alışverişinde bulunuldu. Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek Avrasya bölgesi kapsamında akademik çalışmalar konusunda işbirliği yapılabileceğini belirterek Nippon Vakfı Yönetim Müdürü Yuji Mori'ye ve Jatcafa Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Kyoko Vrboski'ye Avrasya Araştırma Enstitü'sünü ziyaret ettikleri için teşekkür etti.

КАСПИЙ ТЕҢІЗІ АЙМАҒЫНДА КОНСТРУКТИВИЗМ ЖӘНЕ РЕСЕЙДІҢ СЫРТҚЫ САЯСАТЫ ТАЛҚЫЛАНДЫ

HAZAR DENİZİ BÖLGESİNDE KONSTRÜKTİVİZM VE RUSYA'NIN DIŞ POLİTİKASI TARTIŞILDI

2016 жылдың 23 маусымында Еуразия ғылыми-зерттеу институтының ғылыми қызметкері Айдана Арынбек «Каспий теңізі аймағында конструктивизм және Ресейдің сыртқы саясаты» деген тақырыпта семинар өткізді. Айдана Арынбек семинарында жалпы конструктивизм теориясы, Александр Вендттің

23 Haziran 2016 tarihinde Avrasya Araştırma Enstitüsü araştırmacılarından Aidana Arynбек "Hazar Denizi Bölgesinde Konstruktivizm ve Rusya'nın Dış Politikası" konulu seminer verdi. Aidana Arynбек seminerinde ana hatlarıyla konstruktivizm teorisi, Alexander Wendth'in konstruktivizm tanımına göre uluslararası ilişkileri inceleme ve tanımlama metoduna değindi. Konstruktivizm teorisinin temel kavramlarından birisinin fikirlerin gücü düşüncesi olduğunu belirtti. Alexander Wendth'e göre asıl önemli olan hususun durumların nasıl olduğu değil nasıl bu hale geldiği olduğunu ifade etti.

Ülke analizlerinde bir ülkenin diğer bir ülke ile ilişkilerini analiz ederken neorealizm teorisinin başvurduğu güç dengesi, güvenlik ve karşılıklı kuvvet kavramlarının günümüzdeki bazı sorunları açıklamada yetersiz kaldığını belirtti. Burada konstruktivizm teorisinin materyal güç kavramları yerine o ülkeye karşı oluşmuş

конструктивизмге қатысты анықтамасы бойынша халықаралық қатынастарды зерттеу және сипаттау әдісіне тоқталып өтті. Конструктивизм теориясының негізгі ұғымдарының бірі идеялар күші болып табылады. Александр Вендттің айтуы бойынша, басты мәселе жағдайдың қалай болғаны емес, бұл жағдайға қалай жетуі.

Бір елдің басқа бір елмен қарым-қатынастарын талдау кезінде неореализм теориясындағы күш тепе-теңдігі, қауіпсіздік және екі жақты күш ұғымдарының қазіргі заманғы кейбір мәселелерді түсіндіре алмайтынын айтты. Мұнда конструктивизм теориясындағы материалдық күш ұғымдарының орнына сол мемлекет туралы туындаған пікірлер мен мүдделерге ерекше назар аудару елдердің бір-біріне қатысты әрекеттері мен қарым-қатынастарын түсінуге көбірек әсер етеді деп тұжырымдады.

Конструктивизм теориясы бойынша елдердің басқа елдермен қарым-қатынастарындағы байланыстың бұл қарым-қатынастардың бағытын айқындайтынын баяндап, елдерге қатысты достық және дұшпандық әрекетке дәл солай жауап беруге болатыны туралы мәлімдеді. Бұл үдеріс барысында елдердің басқа елдердің ниетін білмегендіктен өздеріне қатысты жасалған әрекеттерді бағалап сол елдерді жау, бәсекелес немесе дос деп санайтындарын айтты.

Семинар барысында Айдана Арынбек жау, бәсекелес және дос мемлекет ұғымдарына жеке тоқталып, анықтама беріп өтті. Бір ел басқа бір елді жау деп таныған жағдайда жаппай қару-жарақ шығарылып, осы екі ел арасында ынтымақтастық мүмкіндігі азаяды деп ой түйіндеді. Бәсекелес елдердің қарым-қатынастары жау елдердің қарым-қатынасына қарағанда икемділеу болатынын айтты. Ал дос мемлекеттер арасында жақсы қарым-қатынастар

олан fikir ve çıkarların üzerine durulmasının ülkelerin birbirlerine karşı takındıkları tavırları ve ilişkileri anlamada daha etkili olacağını sözlerine ekledi.

Konstruktivism teorisine göre ülkelerin diğer ülkelerle ilişkilerindeki iletişimlerinin ilişkilerin yönünü belirlediğini ifade etmekle beraber ülkelerin kendilerine gösterilmiş olan dostane ve düşmanca tavra aynı şekilde karşılık verebileceğini belirtti. Bu süreç zarfında ülkelerin diğer ülkelerin niyetini bilmediğinden dolayı kendisine karşı yapılmış olan fiziksel eylemleri kendi içinde değerlendirerek ülkeleri düşman, rakip veya dost kategorilerine ayırarak tanımladıklarını belirtti.

Düşman, rakip ve dost ülke tanımlarının açılımında bir ülkenin diğer bir ülkeyi düşman olarak tanımlaması halinde silah yarışının artacağını ve bu iki ülke arasında işbirliği olanağının azalacağını ifade etti. Öte yandan rakip ülkelerin ilişkilerinin düşman ülke tanımından daha esnek olacağını belirtti. Son olarak dost olan ülkelerin arasında genel anlamda iyi ilişkilerin kurularak çeşitli alanlarda işbirliklerinin artabileceğine değindi.

Bu kavram üzerinden bakılarak Rusya'nın Hazar Denizi üzerindeki dış politikası incelendiğinde Rusya'nın Amerika Birleşik Devletleri'ni (ABD) düşman, Çin'i rakip ve İran'ı dost olarak gördüğünü ifade etti.

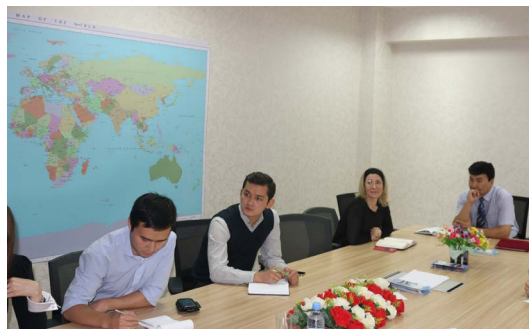
орнап, түрлі салаларда ынтымақтастықтың артатыны туралы баяндады.

Осыған сәйкес Ресейдің Каспий теңізіне қатысты сыртқы саясатын қарастырды. Ресейдің Америка Құрама Штаттарын (АҚШ) жау, Қытайды бәсекелес және Иранды дос деп санайтынын айтты. Аймақта Ресейдің Баку-Тбилиси-Джейхан (БТД), Набукко және Транскаспий газ құбырлары сияқты жобаларға қарсы шығып, Түркіменстан-Қытай және Қазақстан-Қытай газ құбырларының құрылысына қарсы шықпауын осы ұғымдар арқылы түсіндірді. Иранмен достық қатынастың БТД мен Транскаспий жобаларына екі елдің де қарсы шығына байланысты болғанын айтты. Осы мақсат аясында екі елдің де мүдделері бір жерден шыққандықтан Ресейдің Иранды дос мемлекет деп санайтыны туралы мәлімдеді.

Семинар соңында қатысушылар конструктивизм теориясы, Каспий аймағы мәселелері бойынша пікір алмасты.

Бөлgede Rusya'nın Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC), Nabucco ve Trans-Hazar boru hatları gibi projelere karşı çıkarırken Türkmenistan-Çin ve Kazakistan-Çin boru hatlarının yapımına karşı çıkmamasını bu kavramlar üzerinden açıklamıştır. İran'la olan dostane

tavrın ise BTC ve Trans-Hazar projelerine birlikte karşı çıktıklarından dolayı aynı hedef çerçevesinde buluşmalarından dolayı İran'ın dost ülke olarak tanımlandığını sözlerine ekledi.

Seminerin sonunda katılımcılar konstruktivizm teorisi, Hazar bölgesi konularında görüş alışverişinde bulundular.

Akademik **Türkçe** Kursu

Avrasya Araştırma Enstitüsü 19 Ekim 2015 tarihinde Akademik Türkçe kursu verilmeye başlamıştır. Bu kursun amacı katılımcılara makale, bildiri, tez, kitap gibi akademik metinleri okuma, not alma, çıkarımda bulunma konularında eğitim vermektir. Kurslar başlangıç ve orta seviye olmak üzere iki seviyede olacaktır.

HAFTA İÇİ VE HAFTA SONU GRUPLARI

Kurs hakkında bilgi almak ve başvuru için aşağıdaki telefon numarasını arayabilirsiniz.

Başvuru Yeri:

Almalı Avdanı, Mametova 48, 050004 Almatı.

+7 (727) 279 24 26 içhat: 109

19 қазан 2015 жылы Еуразия ғылыми-зерттеу институты «Түрік тілін ғылыми тұрғыдан жетілдіру» курстары басталды. Курстың мақсаты тыңдармандарға мақаладағы, баяндамадағы, диссертация және кітаптардағы академиялық мәтіндерді оқуды, ғылыми тұрғыдан жазуды және қорытынды жасай білуді үйрету болып табылады. Қосымша мағлұмат алу және өтініштерді беру үшін төменде көрсетілген байланыстар арқылы хабарласуға болады. Курстар апта ішінде және апта соңында өткізіледі.

Өтініштерді қабылдау мекенжайы:

Алмалы ауданы, Мәметова көшесі 48, 050004 Алматы,

тел: +7 (727) 279 24 26

(ішкі нөмір 109)

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық – сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Temmuz 2016 Sayı: 07
Шілде 2016 жыл №07